I. LIPSI
DE RECTA
PRONVNCIATIONE
LATINÆ LINGVÆ
DIALOGVS.

Editio vltima.

ANTVERPIÆ,
Ex OFFICINA PLANTINIANA,
Apud Ioannem Moretum.
M. D. XCIX.

Cum Priuilegijs Cæſareo & Regio.

AD ILLVSTREM V.

PHILIPPVM SIDNEIVM

EX ILLVSTRISSIMA WARVICENSIVM STIRPE.

QVAERIS à me ſeriò, Vir illuſtris PHILIPPE SIDNEIE, de Pronunciatu Latinæ linguæ quid ſentiam? germanúmne & verum hunc, quo nunc vtimur: an alium fuiſſe antiquitus, qui, vt multa alia, exoleuerit tenebris ignorantiæ obrutus & longi æui. Tenuis ſubtiliſque inquiſitio: nec ſcio an nō gloriæ ſolùm expers, ſed & fructus. Illam enim quî ſperes ex agello tam ſterili? quem ipſum quòd colimus & inuertimus paullò ſtudioſiùs, carpent magis quàm ignoſcent. Ambitionem appellabunt, & friuolam in paruis iactantiam. Quî etiam fructum? cùm & pauci hæc ad animum ſiue aures admittent: & ſiqui; tamen hactenus, vt ſcire ea velint, non vti. Quis enim erit ille

tantis ceruicibus,qui primus hæc nouata inferet ſiue efferet? qui os aperiret contra vulgi totius ſenſum, cõtra ætatum aliquot conſenſum? & ſi faciet, quid merebitur niſi riſum? Itaque ego ipſe qui hæc adſero, noſcere ea ſatis habeam, non promere: nec vnquam illuc impellar,vt brachia dirigam contra imperitiæ hunc torrentem. Quis ergo finis? tibi ô SIDNEIE parêre. quia durus, ſiue improbus, ſi illi quidquam negem, *cui dij ipſi* (vſurpabo Laberianum illud de Cæſare) *nihil negauerũt.* Corporis tui bona intueor? ad robur pariter factus es, & ad decôrem. Animi?cultiſſimus ille: & vberrimę in te ingenij iudiciique dotes. Externa? ſtirpe nobiliſſimus es, opibus ſplendidiſſimus. nec quidquam facilè tibi deeſt,quod Naturę aut Fortunæ adeſt.Macte his dotibus! eò magis, quòd non ad ambitionem, vt pleraque iſta nobilitas,aut ad pompam abuteris: ſed conferes eas,quà potes,ad tuam & publicam ſalutem. Idque domi & foris, togâ & ſago: cùm vegeta illa animi vis ad omnia ſufficiat: & Marti ita lites, vt ſacrum numquam deſeras Sophiæ & Muſarum. Quod Archilogus ille de ſe gloriatus olim: tu magis iure.

* Εἰμὶ δ' ἐγὼ θεράπων μὲν ἐνυαλίοιο ἄνακτος,
Καὶ μουσέων ἐρατὸν δῶρον ἐπιστάμενος.

• Sum quidẽ ego famulus cultorq; Dei armipotẽtis: Sed tamẽ & Muſarum inclyta dona habeo.

Sed libo hoc laudum tuarum limen, non penetro.

netro. quia vt ſacra cum ſilẽtio potius, quàm plauſu ſpectamus: ſic tuas ego virtutes. quas veneror, non exſequor; adoro pęnè dixerim, non adorno. Tu tantùm, ô Britanniæ tuæ clarum ſidus, (cui certatim lucem affundunt Virtus, Muſa, Gratia, Fortuna) tenuem obſcurumq; hunc laborem à me libens accipe, & paulliſper inſtar doni pendêre patere in Famæ templo. Non enim vt verum legitimumque donum: ſed vt illius obſidem, & velut ſponſoriam tabellam. Alia ſunt te & me digna. quæ dabo, dedicabo, ſi viuam: atque ita viuam.

Salue à LIPSIO. qui ſcripſi hæc Lugduni in Batauis XVI. Kal. April. ∞.IↃ.LXXXVI.

LECTORI MEO SALVTEM DICO.

ACcipe, *Lector, Grammaticum hoc à me opus, tenue, ſubtile, imò vile. Laudem quæſierim? ludum. Medici iamdiu abeſſe me iubent ab omni curâ: abſum. ſeria non ago: & tamen ne nihil agam (id eſt, ne mortuus ambulem inter viuos:) hoc ago. Teſſeris aut talis tempus fallunt alij: mihi nugæ & nuces hæ placitæ puerorum. Scilicet ad elementa mea redij, dum corpus quoq; paullatim ad ſua. Carpis? magni à me, & qui ante me, auctores. Senatores, atq; ipſi Principes fecère hæc olim: & noſtro æuo Scaliger ille Cæſar, qui non vilior mihi Auguſtâ omni ſtirpe. Gallinæ oua quædā ſubuentanea edūt, pariturae mox vera: nobis interdum fas, ingenij iſtos inanes fœtus. Nec minuimur per hæc minuta, ſi reipsâ magni. nō magis quàm columna, ſi in vallem demittitur: quæ apparebit minùs alta, non erit. Myrmecidis quadrigæ aut formicæ, Praxitelis operibus granditate ceſſerint; nunquid arte? Nec opus tamē magno opere excuſo, magis eius modū. Produxi enim fortaſſe, quàm conueniebat, longiùs. agnoſco. ſed rerū id ingenio, non meo. Ego paucorum Capitū rem cenſebam: factus liber eſt, dum vara vibiam ſequitur, & cathênâ me trahit cohærentium inter ſe rerum. Syrtes in terrâ Africâ eſſe dicūtur, in quibus homines obruantur æſtu reciprocantium arenarum. illæ hîc ſunt: & Scholicum hunc puluerem qui ſemel ingreſſus, cùm poterit exibit, non cùm volet. Cur tamen acriter excuſem? Grammaticus per contemptum ſæpe audiui. En, fauere conuicio huic ſemel volui, & Grammaticum me approbare bonâ fide. Tu, Lector, his fruere: eâ lege, vt gradum tibi ad maiora & altiora ſtruant. Vale.*

DIALO-

DIALOGI
DE RECTA PRONVNCIATIONE LATINÆ LINGVÆ

CAPVT I.

In Italiam meus aduentus. Mureti ibi reperti laus ad ſermonem hunc præparatio: & quiddam de iuuenilibus meis ſcriptis.

ADOLESCENS in Italiam cùm veniſſem: acre deſiderium mihi res antiquas noſcendi,& viros,qui eas docti. Inflammabar cupidine doctrinæ veteris: & magni apud me omnes illi, qui in eâ eſſent magni. Inter quos M. Antonium Muretum iure cenſebam. virum, in quo non eruditio ſolùm varia, ſed comitas etiam & lepos multus. Atque vt illâ nos exteros in admirationem ſui rapiebat; ita iſtâ in amorem. cùm erga omnes tam prompta ei humanitas, vt rarò domus aut lingua eius cuiquam eſſent clauſa. Itaque & mihi crebra ad illum itio: nec facilè reditio, niſi cum fructu aliquo & velut doctrinæ ſpico, quod colligebam ex fæcundo illo agro. Quod accidiſſe mihi recolo ſtatim ſub initia: cùm pereger adhuc & nouus ad illum viſerem, tunc æſtiuantem in Quirinali. Nam patronus eius Hippolytus Eſtenſis, vir nobilis iuxtà ac ſplendidus, domum ibi altam habebat in deſpectu & crepidine ipsâ collis: ſalubrem aëre, amœnam hortis, laxam ædificiis, adornatam picturis, ſtatuis, & cetero omni elegantiarum cultu. eoque ſe conferre cum pleráque familiâ ſolitus ſub æſtiuos dies. Ibi igitur cùm Muretus, perrexi & conſcendi ad eum ſatis manè. æſtum enim vitabam, qui, vt menſe Iulio, in iis locis grandis. Atque cubiculum eius cùm pulſaſſem, dictus mihi à puero in hortis eſſe.

M. Antonius Muretus.

Domus Cardinalis Eſtenſis.

eſſe.quos iniens, video eum molliter ſanè ac lentè inambulantem cum libello. Salutaui. atque illo nec audiente, vt videbatur, nec reſpondente (lectionis enim totus erat:) ego iterùm, Vacáſne Murete! an intempeſtiuus aduenio? dic, ſodes, & abeo. Iamque auertebam. ſed ille quaſi excitatus, blandiore ad me voce & accurſu, Tun' Lipſi es? inquit. ignoſce. dum vnum te video, te non video. Quídni enim videre te dicam & tenere in hoc libello, in quo imago ingenij tui tam expreſſa? Noſtin' hunc? (& ſimul Varias meas propius admouit, quas Antuerpiâ recenter erat nactus.) auidè & calidè legebam: nec, ita me deus amet, explebar. Et ò pulchrum pulchri ingenij tui fœtum! Vulpecula tamen hominis, cur me celaſti? Erubueram ego ad laudationem eius, & ad libri conſpectum. &, Itáne properiter, inquam, ad te hę nugæ? quæ quidem delatæ in tam cultas iſtas oras, audace nimis & infelice pennâ. Placituras eas aliis quî ſperem? odi ego pater. & (verbo dicam) periſſe vellem: adeò non lætor peperiſſe. At quod te celauerim, ne culpa. per abſentiam enim meam editæ: & nec nunc quidem in manu mihi exemplar. Ceterùm non iſta, Murete, (ne neſcias) vobis Italis & togatis ſcripta, ſed braccatis meis & pellitis. itaque nec ſi habeam, prodam. Ille ſubridens, Hem! inquit, támne inclemens in nouam iſtam prolem? quam tamen deprimis & abiicis fruſtrà. tollam enim ego, & velut Leuana ero tenello huic fœtu. Quid autem meruit libellus terſus, lepidus, & in quo ingenij iudiciique tui prȩclaræ notæ? Ego excipiens, Certè, inquam, notæ: ſed ingenij ac iudicij iuuenantis. Quàm vaga & vana pleraque illa ſcriptio? cenſuræ quàm leues, futiles, & ſæpe falſæ? Repeto iterùm. pudet & piget genuiſſe, ſperno alleuare aut educare. Tantum nunc ad iudicium vel annus vnus addidit, vel cælum hoc Italiæ veſtræ. Muretus iam ſeuerior, Parce, parce, inquit: in adfectatâ iſtâ ſeueritate peccas. Nam vt liberè & vt mos meus dicam, Non ego librum tuum vſquequaque à culpis præſtem (video alibi in ſtilo iuuenilem luxuriem, in cenſuris calidius iudicium:) ſed tamen nec vinum, vinum eſſe deſinit, ſi aquæ in eo aliqua pars: nec liber tuus adprobus, ſi labeculæ interſperſæ aut errores. Vtique in Critico iſto genere, quod quis percurrit ſine lapſu ac relapſu?

Variæ Lectiones noſtræ.

Critica ſcriptio parum tuta.

non

non Varrones illi aut Ælij olim, non Scaligeri hodie aut Turnebi. Itaque fide Lipſi, & perge in hâc viâ. quam ſi firmiori paullo pede(ætas hoc dabit) inſiſtis: profectò Muſa tibi ferit, vt cum Pindaro dicam, * ἐπήρατον φᾶμαν. Benignè nimis & honeſtè, inquam. ſed tu mone, quæſo, ſicubi aberrem, ac dirige: obnoxium reperies & pârentem. Vt enim viti pedamentis quibuſdam ac ridicis opus eſt, ne iaceat: ſic iuuentuti monitis, ne cadat. Fiet hoc quoque, ait ille. nec minùs monere amicum ego promptus, quàm laudare.

amabilem famam.

CAP. II.

Ad ſermonem hunc ingreſſio. Prædictum de dignitate & de fructu cognitæ Veræ Pronunciationis. Suetonius correctus.

SED ne plura de te, apud te: ecce cum maximè intrabas Lipſi, auidus lector ego in * ſermone tuo conuiuiali, qui de Eſtatu priſco eſt Latinæ linguæ. auidus, ſed non ſatur: quia parciter conuiuis tuis ſuggeris, nec imples nos cupitâ illâ dape. Diu iam ipſe quæro, quæ vetus illa & vera pronunciatio: ſed adhuc eo fructu, vt quærens aſſiduè, magis quæram. Oram aut finem reppeti nondum. Tu autem quid? iniicis quædam & obiicis, ſed ad extremum nil decernis aut ſtatuis: & cùm nodos aliquot benè nexuiſti, pendulum & iudicij incertum relinquis lectorem. Vt apis iniecto & relicto aculeo fugit: ita tu. Ego arridens, Adeo hoc non nego Murete, inquam, vt profitear vltro hanc ſolam mihi fuiſſe mentem. Vos magni Senatores hæretis hîc & controuertitis: ego de plebe litteratorum interponam decretorium ſtilum? plus oris mihi, plus cordis. Quis igitur ſermoni meo finis? ille, vt inquirente eo velut pugiunculo, elicerem & educerem iudicia veſtra. Caprificum aiunt, cùm ipſa maturas ficus non gignat, infecta tamen quædam producere quæ veras ficus maturent, ſcalpendo, morſicando. eadem mihi mens, vtinam & effectus! Litem ego ad tribunal adtuli: tu, aut tui aliquis ſimilis, decidito eam Prętor. Sed tu Murete potius. qui idoneus valdè Palæmon ad ſedandos Grammaticos hos fluctus. Muretus reſiliens, Me huc vocas? inquit. ineptè. Adeo enim alios hîc ſiſtere non idoneus, vt

**Qui inferui ſecundo lib. Variar.*

Difficilis inquiſitio priſcæ pronunciationis.

De quâ parũ plene ego olim ſcripſi.

fluctuer ipſe ego. Nec tamen fugiam nimis, fateor, ſermonis huius viam (præſertim ſi ſecunda illa tecum:) niſi tenue illud me abſterreat & inutile quæſtionis. Quæ enim hîc dignitas? qui fructus? Anxia inquiſitio Lipſi, nec res tota tanti. Et ſanè peccamus iam ſæpe curioſâ iſtâ curâ nos litterati. Quidam eo ingenio ſiue vitio oculorum eſſe feruntur, vt de die cæcutiant, in tenebris cernant. vide ne nos iis ſimiles, qui ad minuta & tenebroſa hæc acriter oculos pandimus, claudimus ad Sapientiæ lucem. Ego iam iritatior, Moram Murete iniicis, inquam, ſed, cum Plauto noſtro dicam, morè. Vileſcit tibi hic ſermo. Itáne? ſcilicet Mureto aut Lipſio indignum decurrere Grammaticum hoc æquor, quod tot olim Senatores, imò addo, Imperatores? Meſſalla orator, è clariſſimâ Coruorum gente, non librum integrũ De vnicâ litterâ S. compoſuit? & cum laude quidem nominis ſui, adeò ſine fraude. Claudius Imperator, quantâ curâ, & pænè dicam ambitione, tres nouas litteras inuexit, iiſque Romanam linguam auxit? non aliâ, quàm ſi totidem regnis imperij fines. Iam Cæſar ille Iulius De Analogiâ, id eſt leuibus Grammaticorum tricis, binos libros conſcripſit: & triumphales illas epulas variare & interſtinguere non erubuit ſcholicâ iſtâ dape. Auguſtus ipſe maieſtatis ſuæ vſque eo retinens Princeps, vt eorum ſibi honores vindicaret adhuc viuus, quàm ſollicitè apud nepotes ſuos, quid & quomodo ſcriberent, cauit? Quin ipſe eos *& litteras & notare* (ita in Suetonio legimus, non *natare*, quod obtinuit, & quod remotius à Tranquilli mente) *aliáque rudimenta per ſe plerumque docuit ac nihil æquè laborauit quàm vt imitarentur chirographum ſuum*. En, ad ferulas iſtas ſeriò deſcenderunt ipſa ſceptra: & nos faſtidimus ac delicias facimus, ſi per luſum in iis conſumamus pauca verba? Dico per luſum ne tu curioſas mihi curas ingeras: quas tecum ſperno, & inter remiſſiones hoc agi ſaltem poſtulo, ambulando, garriendo. At enim nõ iſtis fructus. Quis dicit? Pullati fortaſſe & bullati. at non hoc mei purpurati quos adduxi, non magni omnes viri, apud quos ea ſemper magna. Speciem non habent, fateor; rem certè & vſum. Vt ſtirpe arbores, fundamento ædes: ſic litterariis iſtis elementis ardua illa doctrinarum nixa, & Sapientiæ ipſa templa. Sed vt iſta latent, etiam illa.

Tenuis etiam inquiſitio: & vulgi iudicio, ſine dignitate.

At non ſenſu meliorum, & meliorum aut.

Principes viri olim in Grãmaticis curis.

In Suetonio emendatio.

Quatenus hæc tractãda.

Quæ vtilitas eorum.

Occultam eam eſſe, at non paruam.

illa. Ecce in naui vela & armamenta omnium oculis ſe munusq; ſuum ingerunt: delitescit in puppi gubernator ille clauus. idem in ſcientiarum iſto corpore cenſe: in quo ſpecioſæ aliæ, aliæ occultæ ſed efficaces. Quamobrem, mi Murete, aggredere, & fuge formidines iſtas vani vulgi. Ille cum riſu manum mihi premens, Vellem tuam hanc Formidinem, inquit: quâ callidè in retia iſta me compellis. Sed túne valdè vacuus? Quid iam! inquam. Quia, inquit, longiorem textum præuideo huius ſermonis: qui nec ordiendus eſt, ſi abrumpendus. Alacriter ego, At non vacuna magis vacua Murete, quàm ego. Luſtrare, vagari, diſcurrere, hoc opus meum Romæ. Age, incipe cum deo. Ille doceat, ducat, inquit. ſed ego te priùs, niſi abnuis, ad viæ huius caput, extra æſtum qui adſurgit. Valdè placet, inquam. & en, opportunè hîc ſcamellum ſub ſtatuâ ipſâ facundi dei. (Mercurius ibi è marmore.) inſidemúſne? Inſidemus, ait Muretus, vel ominis certè cauſſâ; vt mentem eius participemus, & interpretem linguam. Sed heus tu, in parte ſcilicet iuuabis? In partu, inquam ego. nam, vt Socrates ille tuus (quem ita amas vt in * anulo geſtes) obſtetricis munus fungi ſe ait, & interrogando, dubitando, elicere veritatem: ſic ego parturientem te aliquid fortaſſe iuuero mouendo, quærendo. Ille riſit, & ſic cœpit.

* Effigie eius veteri ſignabat.

CAP. III.

Quæ cauſſa corruptæ Pronūciationis? Ea altiùs petita, à propagatione ſermonis quæ per Romanum totum orbem. Afros, Gallos, Hiſpanos, Britannos Latinè vulgò ſciuiſſe. Hanc cauſſam corrupti ſoni germanam. Item barbarorum incurſum. Italica lingua quando cœperit? Penula Gram natua veſtis. Capellæ, Auguſtino, Tacito lux.

PRIVSQVAM hoc ſtadium ſeriò ingredior, Lipſi; ſi placet, ad carceres ipſos paullùm reſiſtam. Nam corruptam aliamque à veteri Pronuntiationem noſtram eſſe, vniuerſus hic ſermo te docebit: quomodo, quibusq; cauſſis, nónne iure breuiter prælibabo? Mihi videor, ad rei tuamq; lucem. Lingua igitur, quam Latinam appellamus, exiguis olim finibus, vt ipſa gens, contenta, circa Romam ferè & finitima in- *Haud latè fuſa olim Rom. lingua.*

fero Tiberi hæſit. Italiam ceteram adeò non perua ſit, vt quæque gens ſuo vſa ſit, & diuerſiſſimo ab hac ſermone. Volſci, inquam, Oſci, Etruſci, Samnites, Brutij, Apuli, peculiares & ſuę indolis linguas vſurparunt: quas diu, aucto etiam imperio, tenuerunt. Nam Romanis etſi arma inferre finitimis acris cura fuit: nō etiam mores, ſacra, linguam. quin contrà, aliquamdiu arcuiſſe iſta videntur, & communicari ea cum aliis recuſaſſe. Certè vt beneficium indulsêre, & veniâ ad eam rem opus ac permiſſu. Liuius clarè ſuggerit, lib. XL. *Cumanis* (* Oſca, aut Græca eorum lingua) *eo anno petentibus permiſſum, vt publicè* (id accipio de ſcriptis decretisq́ue publicis) *Latinè loquerentur, præconibuq́ue Latinè vendendi ius eſſet*. Hoc narrat ſub annum Vrbis DLXXIII. Vt videatur etiamtunc, poſt Punica bella finibus valdè auctis, haud valdè auxiſſe lingua. At mox immēſùm: & diu coërcita, velut rupto obiice, ſe effudit. Occaſione quidem & cauſsâ duplici. Miſſu primùm coloniarum: deinde, Communione ciuitatis. Nam de coloniis; cùm Romani eas ſpargerent, firmādo imperio, per omnes gentes: neceſſariò vnà etiam linguam. quia numeroſi iſti coloni: & æquabant plerumque aut ſuperabant ciuium veterum partem. Ita ſi commercia aut colloquia futura inter eos: alteros in alterorum linguam migrare paullatim neceſſum erat. & quos potiùs, quàm qui vicini? Ingenium & natura ipſa ita fert, vt flectant ſe omnia ad mores, cultumq́ue victoris. & inprimis ſermo: cuius lenis & lenta mutatio grauis nemini, curioſis nonnullis ſuauis. Diſcendi enim ſpeciem habet, & ſciendi. Hæc ratio incredibile quàm citò, quàm latè, diffuderit Romanum hunc ſermonem & frugifera ſemina eius iecerit per orbem terræ. Non aliter quàm Græcos olim, hac ipsâ viâ, propagaſſe obſeruo ſuum. Coloniis enim interſperſis, Aſiam illam totam minorem impleruntt ſcientiæ & linguæ: inde Rhodum, Cyprum, inſulasq́ue finitimas. ſed & loca mox ſita longiùs, Siciliam, Italiam (ora enim illa maris quę magna Græcia dicta, habuit & * linguam: quin Maſſilienſium operâ Galliam ipſam, & Hiſpaniam per Emporienſes. Denique in Syriâ, & Orientis magnâ parte, imo apud ipſos Parthos, * auctores mihi, valuiſſe & increbuiſſe hunc ſermonem. Iam cauſſa altera, Communio ciuitatis. Romani

Variæ Italorum gentes, ſermone variabant.

Romani parci & tardi in communicādā ſuā linguâ primis.

* Siti enim in Oſcis, & tamen quia colonia Græcanica, ſuſpicari & de Græcâ poſſis.

Poſteà largi.

Quomodo diffuderunt?

Per colonias primò.

Vti & Græci olim ſuam.

* Ex Liuij XXXI.

* Plutarchus in Craſſo.

mani videlicet paullatim munes magis & benigni, ius illud *Deinde, per*
grande ſuæ vrbis, non ſolùm cum adſitis gentibus communi- *communicatã ciuitatem.*
carunt, Etruſcis, Vmbris, Samnitibus aliiſque Italorum: ſed &
cum diſſitis. nec pudori iis, non dicam Græcos & palliatos,
ſed barbaros & braccatos miſcere ſuæ togæ. Res clara. At qui *Turpe enim*
donati eo iure: quomodo vti frui honeſtè eo poterant, ſine *ciues linguã*
conſcientiâ linguæ? quomodo ciues Romani haberi & cenſe- *neſcire eius.*
ri, niſi vt Romanè intellegerent ac ſonarent? Quin adeò ne-
ſciiſſe id, non turpe ſolùm, ſed periculo iunctum: vt exſtent ex-
empla, ob vnam hanc noxam, ademptæ ciuitatis. Claudius *Imò & periculoſum.*
certè Imperator, * *Splendidum virum Græciæque prouinciæ princi-* *Sueton. cap. xvi.
pem, verùm Latini ſermonis ignarum, non modò albo iudicum eraſit,
ſed etiam in peregrinitatem redegit. Iamque Romani honorem
ſuum agi palàm cenſebant, in honore ſuæ linguæ. * Ita ne le- *Hæc Valerius lib. ij. cap. ii.
gatis quidem gentium exterarum permiſſum in curiâ, niſi per
interpretem, loqui: iiſque Latinè ſemper reſponſa data. Pri-
mus Molon Rhetor in Senatu auditus gentis ſuæ linguâ, cir- *Solus Rom.*
ca annum Vrbis DCLXXII. Idque ſeruatum *non in vrbe tantùm* *ſermo publicè in vſu.*
noſtrâ, ait Valerius, *ſed etiam in Græciâ & Aſiâ. quò ſcilicet Latinæ*
vocis honos per omnes gentes venerabilior diffunderetur. Quin nec
Præſides prouinciarum aut Prætores, niſi Latinè ius dicebãt:
& quidquid publicè geſtum, elatum eâ linguâ. Adeò vt Tibe-
rius Imperator (Suetonio ſcriptum) *militem Græcè teſtimonium*
interrogatum, niſi Latinè reſpondere vetuerit. Benè igitur & verè
* Auguſtinus, de hac Romanorum vt ipſe interpretatur, am- *Lib. xix. De Ciuit. cap. vii.
bitione: *Data eſt opera, vt ciuitas imperioſa non ſolùm iugum, ve-*
rumetiam linguam ſuam domitis gentibus per pacem ſocietatis (corri *Correctus locus Auguſtinus.*
gi velim, *ſociatis*, aut certe, *ſpeciem ſocietatis*) *imponeret.* At * Pli-
nius beneficentiam id accipit; &, meo animo, in Italiæ laudi- *Lib. iii. cap. v.
bus iure ponit, *quòd tot populorum diſcordes ferasque linguas ſer-*
monis commercio contraxerit ad colloquia, & humanitatem homini
dederit. Præclarum enim reuera donum, & exitu vtile, qua-
cumque tandem id fini à Romanis. Separatio illa linguarum,
gentem à gente ſeparat: &, vt vetus quiſpiam ſcripſit, *efficit lo-*
quendi varietas, vt externus alieno non ſit hominis vice. Ita ſparſa *Vtilis hæc diffuſio humano generi.*
igitur, bono generis humani, hæc lingua: tam longè, latè, vt
Plutarchus ſcripſerit, *omnes ferè homines, ſuo æuo, eâ vſos.* Pauca,

ſed notanda ejus verba, in Quæſtionibus Platonicis, hæc: ὡς δοκεῖ μοι περὶ ῥωμαίων λέγειν, ὧν μὲν λόγῳ νυνὶ ὁμοῦ τι πάντες ἄνθρωποι χρῶνται. Sed ſparſa tamen verſus Occidentem Septentrionesq; maximè: quia Græci & Orientales, haud æquè faciles cedere & faſces ſubmittere ſermoni, quem præ ſuo putabant parum cultum. At Afri, Galli, Hiſpani, Pannonij, Britanni, auidè arripuerunt: & inducto nouo, paullatim abolitum iuerunt veterem ſermonem. De Afris, Apuleius in Floridis index: & Auguſtinus, Cyprianus, noſtrique illi proceres, qui plebem in ſacris conuentibus allocuti ſunt Latinè. Conciones nónne extant? De Gallis, & quidem iaminde ab Auguſti æuo, Strabo: *quos negat dicendos vltrà Barbaros,* μετακειμένους τὸ πλέον εἰς τὸν τῶν ῥωμαίων τύπον καὶ τῇ γλώττῃ καὶ τοῖς βίοις, τινὰς δὲ καὶ τῇ πολιτείᾳ, *mutatos iam in Romanum morem, & linguá & vitá, quoſdam & ciuili gubernatione.* Idemque de Hiſpanis: οἱ περὶ τὸν Βαῖτιν, τελέως εἰς τὸν ῥωμαίων μεταβεβλήνται τρόπον, οὐδὲ τῆς διαλέκτου τῆς σφετέρας ἔτι μεμνημένοι. *qui ad Bætim colunt plenè planèque conuerſi iam in Romanos ritus, adeò vt ne ſermonis ſui patrij meminerint.* Et Velleius, de Pannoniis: *In omnibus Pannoniis non diſciplina tantùm, ſed linguæ quoque notitia Romanæ.* Nec ambigam etiam de Britannis, ex Tacito, qui de Agricolâ eorum Præſide: *Iam verò Principum filios liberalibus artibus erudire, & ingenia Britannorum ſtudiis Gallorum anteferre: vt qui modò linguam Romanam abnuebant, eloquentiam concupiſcerent.* Itaque ex fide, Iuuenalis:

Gallia cauſſidicos docuit facunda Britannos.

Qui idem, etſi per Satyricum riſum, oſtendit de Thule. Atque hæc, Lipſi, diffuſio Romanæ linguæ: de quâ ego ſatis fuſè, vt cauſſas hinc peterem confuſæ Pronunciationis. Hæc enim prima veraque occaſio. quod ſparſa lingua per gentes tam varias, variauit ipſa: nec patrium illum colorem diu tenuit, aut ſuccum. Vites arboresque tranſlatæ degenerant: cur non & ſermo? Aquæ in fonte ſuo aliter, aliter in riuis ſapiunt: ſermonem tu vbique indolem ſuam ſeruare vis? Non potuit. & colorem, vt ita dicam, ſaporemque mutauit transfuſus in tot gentium canales. Ipſos Italos abiſſe in pronunciando à germanitate illâ *Cicero fatetur, quæ in Romanis: Præneſtinos Plautus irridet, verba quædam vitioſè efferentes: in nobis barbaris

Quæ tamen in noſtrum eius maximè.

Afri, Latini:

Galli pariter:

Item Hiſpani:

Pannonij, & Britanni.

Tam latè fuſa lingua pura non manſit.

* III. De Oratore.

baris horum nihil ſit? Qui iaminde ſub initia, vt opinor, rectam pronunciandi lineam firmiter numquam inſtitimus: & magis ab eâ excidimus, poſt mixtionem & influxum tot gentium barbararum. Gothi, Hunni, Vandali, inſerti nobis; nec vitium aliquod ſermoni fecerit hæc contages? magnum. præſertim cùm non perambularint hæc loca, ſed inſederint; & vt Romani, arma ſua pariter intulerint, mores, linguam. Hoc modò interfuit, quòd manſio eorum minùs diuturna.

Pronunciatio germana ægrè migrat in exteros.

Et quod eius fuit, hoſtes corrupere ac barbari.

Itaque non Pronunciatio tantùm per eos corrupta ſoniqúe verborum, ſed ipſa verba; & facta ex variâ illâ fæce miſcella quædam & noua lingua. Hinc Italica iſta originem ſuam habuit, hinc Gallica & Hiſpana: in quibus Latij veſtigia clara vides, & ſemen priſci ortus. Igitur Feſtus iure ſcripſit: *Latinè loqui à Latio dictum eſt: quæ locutio adeò eſt verſa, vt vix vlla eius pars maneat in notitiâ.* Ego hîc interpellans, Hócne Feſtus? inquam. & iam tum in illo æuo ita deſita priſca lingua? vix, Murete, fides. Mihi hoc fidum, inquit. & ante mille annos in vſu & viuâ fuiſſe Italicum hunc ſermonem ſcio, languido aut emortuo Latino. Argumentum mihi ex narratione, quæ in Hiſtoriâ Miſcellâ, de rebus ſub Mauricio Imperatore geſtis. Ait: *in exercitu cum animans cecidiſſet, clamante quodam* * TORNA TORNA FRATER, *vniuerſas copias in fugam verſas ambiguo illo vocis*. Agnoſcis clarè Italiciſmum in his verbis. Et alterum firmius, ab inſtrumento quod Lutetiæ in Bibliotheca regis adſeruatur. Tranſactio eo continetur Stephani tutoris cum Gratiano pupillo, ſcripta anno Iuſtinianæi Imperij trigeſimooctauo; & ſcripta hac vulgare linguâ. At ſi ſermo ipſe Romanus periit: qu͡i ambiges de ſono? id eſt, de re fragili ac flexili, & ad omnem occaſionem factâ frangi. Sed enim ſermonem e libris iterum inſtaurauimus, ſit ita. ſed quâ arte iſtum? non enim ſcribitur aut pingitur: nec haurire eum fas niſi à viuâ voce. Quid verba facio? ſponſione prouoco, Ni tam corrupta hodierna pronunciatio iſta ſit, vt ſi quis è veteribus Togatis illis prodeat & nos audiat: non audiat, & vix verbum capiat è denis meis verbis. Sed exſpatior fortaſſe. rem nunc aggredior, & calcare incipiam has ſpinas. Tu penulam mihi, Lipſi, das? Quid ita? inquam. Vt ſeriò Grammaticum agam, ait: & eâ, ne velle m

Per eos noua lingua inuecta.

Confuſanea illa Italica, Gallica & Hiſpana, Latina matris notha proles.

Quādo Italica cœpiſſe videatur.

* Quod Italis, Verte, aut Redi

Si ſermo corruptus quî non pronunciatio?

Quæ à viuis ad viuos tantùm ſuriter [illegible] *tranſit.*

Quanta hæc corruptio?

Penula, olim Grammaticis propria.

lem in has puncturas. Nam, ne neſcias, veterum Grammaticorum ille mos, penulâ veſtiri. Martianus Capella doctè & ſcitè ingerit, qui libri III. initio Grammaticam ſuam, *in Senatum deorum ingreſſam* deſcribit *penulatam*. Auguſtinus I Confeſſionum ab hac ipsâ cauſsâ, minutos iſtos Magiſtros dixit penulatos. *Quis autem penulatorum magiſtrorum audiat aure ſobriâ, ex eodem puluere hominem clamantem, Fingebat hæc Homerus*, &c.

Etiam Advocatorum aut patronorum. Et iam apud magis priſcos, Aduocati & Cauſſarum actores prodibant in hac veſte. Tacitus, ſiue Quinctilianus, in eo De Cauſſis corruptæ eloquentiæ: *Quantum humilitatis putamus eloquentiæ attuliſſe penulas iſtas, quibus aſtricti & velut incluſi cum iudicibus fabulamur?*

Taciti lux. & quod genus ea veſtiut. Benè Aſtricti & Incluſi: quia talis illa ipſa veſtis, ſtricta inquam, corpus ambiens, & velut preſſim includens. Ideò Somniorum peritus ille interpres, Anguſtias & timores nunciari vult, anguſtâ eâ veſte. Verba* eius libro II. Χλαμύδες δὲ, ἃς ἔνιοι* μανδύας, οἱ δὲ [illegible], οἱ δὲ [illegible], (ánne βί[illegible] è Suida? qui ἱμάτιον ῥωμαϊκὸν interpretatur) [illegible] ρα: μαντεύεται, διὰ [illegible] τὸ σώ[illegible]. τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ὁ λεγόμενος* φαινόλης. Euge! beas his ſermonibus, inquam. Doces & dicis one alio nondum dicta. Sed perge ſne celeri hoc pede?

* Artemidori.
* Lacernam intellege, quæ penula barbara abſi[illegible]
* [illegible] pe[illegible] [illegible]

CAPVT IIII.

Pronunciatio generatim definita: diuiſa: & quis dicendi [illegible] hic ordo.

IMo clementer nos volo Lipſi, ait, & κ[illegible] [illegible]. Simulque ſilentio aliquo interpoſito, ſic cœpit Age, age, ſperno iam carceres, & ſeriò ingredior in ludicrum hunc Circum. Verè ludicrum. Grammaticorum enim ſacrum ordior: & ſic, [illegible] Ariſtophanæo Socrate,* [illegible] λεπτοτάτων λήρων. Me quidem iudice, iſta nugæ: ſed tamen difficiles ſubtileſque nugæ, & bene* ille in hac re,

* Sane [illegible] tenue [illegible] N[illegible]m.
* Terentianus Maurus.

Fronte exile negocium
Et dignum pueris putes:
Aggreſſis labor arduus.

Sed & nugæ fortaſſe vtiles: ſi id ſaltem peruinci poſſit, vt non in lucem ſolum iſta veniant, ſed in vſum. Dignitatem enim & ſplendor

ſplendor per ea concilietur Latinæ linguæ. Sed Deus & Fatum hoc viderint: tu Prætor mappam mihi iam miſiſti. PRONVNCIATIO Lipſi, de quâ agimus, à me definitur *recta & legitima verborum expreſſio per ſillabas, litterasque.* (*Quid ſit Pronunciatio?*) Rectam, capio eam, quæ antiqua. Valet quidem in omni re Fabianum illud, *Vetera maieſtas quædam &, vt ſic dixerim, religio commendat:* hîc maximè, vbi nihil tenes, niſi tenes priſcum vſum. (*Ad vſum ea, non ad Rationem exigenda.*) Ratio aut acumen quid te adiuuent? iaceant in hac parte neceſſum eſt. & fruſtrà aliquis à ſe ſapiat in linguâ, quæ peregrina tota & aliena. in quâ vna veri via, olim tritam viam vidiſſe. Tu aduena & nouus ſi in Italicâ hac, præter ipſos Italos, præſipias aliquid aut præcipias; riſum nobis iure debeas. pariter Barbari, ſi in Latinâ. Dixi *per ſillabas litterasque*: vt duplicem eam oſtenderem, ELEMENTAREM & ACCENTVALEM. (*Quotuplex illa?*) Illam appello, *quæ in notis ipſis litterarum exprimendis cernitur.* Hanc, *quæ in ſillabis apto tono ac modulo attollendis ſiue deprimendis.* In his enim duobus tota Pronunciatio poſita. Ordiar ab Elementari igitur, (*Elementaris.*) & decurſâ câ tranſibo ad Accentus. (*Accentualis.*) Elementa ſiue Litteræ (etſi Priſcianus diſtinguit, & illa propriè dici de ſono litterarum vult, has de figuris ſiue notis.) viginti tria Latinis. Ea diuiſa in duas claſſes, Vocalium & Conſonarum. quibus addo & tertiam Diphthongorum, quæ ex Vocalibus miſtæ. Omnes eas, certè pleraſque, aut malè à nobis efferri aut mutilè, hoc docebo. (*Ordo dicendorum, & materiæ.*) Tu attende. ego de Vocalibus vocalis primùm ero: quæ quinque ſunt, A. E. I. O. V.

CAPVT V.

Vocales omnes Latinis Pluri-ſonæ. Eædem modulo & quantitate ancipites: ideoque olim Pronunciatu & ſcriptu diſtinctæ. Geminatio earum qualis? Apex, qualis?

EARVM omnium Latinis plus vno ſonus. Priſcianus denos aut plures cuique tribuit, ex enunciatione, ex flatu, ex accentu. Tu eum vide. nam ego cur ſubtilia illa perſequar, ſine bono vllo vſu? (*Vocalium plures ſoni.*) Sonos eos tantùm exigam, qui in naturâ ipsâ litteræ & in ſolitariò eius proprioque effatu inſunt. Talis, vt minimùm, cuique vocali duplex. Ego interrupi, Dupléxne? (*Duo cuique, vt minimùm.*)

 inquam.

inquam.at nobis,mi Murete,ſimplex. Quieſce,inquit,audies. imò non duplex modò, ſed quibuſdam triplex quadruplexque.ſed minimùm duplex. Cùm enim Vocales omnes ancipites ſint Latinis (de quantitate loquor) & modò longæ eæ, modò breues: curæ inprimis habuerunt priſci, vt ſono ipſo diſtinguerent, quantæ illæ in quâque dictione. Ex ipſo inquam enunciatu colligebas, A, an I, longum in *Palus*, in *Sinus* dicerem: O, an V, in *Populus*, in *Vter*: & *Legimus*, præterito tempore efferrem, an præſenti. Decorè, imò vtiliter. nam hodie quæ confuſio & turbela? Omnium pariter idem ſonus, breuium longarumque. adeoque Vocalem vnam non diſcernimus, vt nec eam à Biuocali. Itaque iure ambiguitatibus ſcatet & ſordet hic noſter ſermo, præ antiquo. Nec cura iis ſolùm hæc in enunciando: etiam in ſcribendo fuit. Aliter omnino Vocales longas pingere ſoliti, aliter contractas. Nam has ſolitarias ponebât, ad exemplum hodiernum: illas geminabant, vt duplicatione ipsâ duplicem & productum in iis oſtenderent illum ſonum. Hunc vſum ſcriptores priſci mihi firmant, vt Victorinus Afer: *Nauius & Liuius, cùm longa ſillaba ſcribenda eſſet, duas vocales ponebant*. Quinctilianus: qui man ſiſſe id ad Attium vult, his verbis. *Vſque ad Attium & vltrà porrectas ſillabas geminis vocalibus ſcripſêre*. At Terentius Scaurus Attium ipſum auctorem facere eius inuenti videtur: vt cenſeo, falsò. *Attius*, inquit, *geminatis vocalibus ſcribi naturâ longas ſillabas** *voluit: cùm alioqui adiecto vel ſublato apice longitudinis vel breuitatis nota** *poſſit oſtendi*. Qui benè tamen de Apice monet. quem ſecuta ætas, vt compendi faceret, vſurpauit pro geminatione. * Apicem appello, *lineam tranſuerſam quam ſuperiicere vocalibus longis ſoliti*, hoc modo. Ā. Ē. Ō. V̄. Nam, I, conſultò omiſi: quæ ſola nec geminata olim, nec apicata, vt dicam infrà. Hæc linea eſt, quam Græci dixêre τὴν μακρὰν. Quinctilianus de eâ fuſè & commodè: *Vt longis ſillabis omnibus apponere apicem ineptiſſimum eſt, quia plurimæ, naturâ ipsâ verbi quod ſcribitur, patent: ſic interim neceſſarium, cùm eadem littera alium atque alium intellectum, prout correpta vel producta eſt, facit. vt Malus vtrum arborem ſignificet an hominem non bonum, apice diſtinguitur. palus aliud priore ſillabâ longâ, aliud ſequenti ſignificat. Et cùm eadem littera nominatiuo*

caſu

Idq́ prout breues, aut longa.

Commodum id ad amphiboliam vitandam.

Quod diſcrimentiam in ſcripturâ.

Nam longas duplicabant.

Quo auo id ſolitum.

* Fortè, noluit.

* *poſſet.*

Apex in duplicationem ſucceſſit.

* Ego eius loco Accentu flexo vtor vel abutor in meis libellis: quia Typographis ita viſum. At priſcum illud reduci velim.

Quid u. eiuſque vſio.

caſu breuis, ablatiuo longa eſt; vtrum ſequamur, plerumque hac notâ monendi ſumus. Atque vt geminatio dudum, ſic Apex iſte nunc prorſus aboluit. maiorum æuo in tam crebro vſu, vt Iſidorus autumet habitum eum inter legitimas ipſas litteras, his verbis. *Inter figuras litterarum, & Apices veteres duxêre. Eſt autem linea iacens ſuper litteram, æqualiter ducta.* Nos vtimur, ſed longè aliorsùm, & N. vel M. litteræ velut ſuppoſiticium eum, compendiariâ quâdam ſcripturâ, habemus. Quod tamen haud nouitij planè inuenti videtur. ſiquidem in priſcis etiam libris hic apex occaſionem erroneæ iſti ſcripturæ præbuit, * *Quotiens, Totiens, Vicenſimus, Formonſus, Aquonſus:* cùm ſcilicet inueniſſent, *Quotiẽs, Vicẽſimus, Formõſus.* Hæc vniuersè de Vocalibus, earumque ſono: ſingulas nunc mihi vide.

Et ille, & geminatio, nũc perijt.

Aut quidẽ in alio nobis vſu.

* Tamẽ hæc in vetuſtiſſimis tabulis æreis marmoreisq́; legas, ideo amplio, nec temerè dãnem.

CAPVT VI.

Vocales primos affectus naturæ exprimere: & plurimùm, mæſtos. Artemidorus illuſtratus. A, litteræ geminus ſonus, Craſſus & Exilis. In Craſſo, duplex ea ſcripta: ſæpe cum flatu interpoſito.

ATQVE agmen mihi totum, A, ducet. iure. Cur enim non ea princeps, quæ Naturæ ductu, principium voci dat? Infantes vide: per hanc vagiunt. Pueros: per hanc babant, lallant, tatant. Viros, fæminas: præcipuos adfectus efferunt per iſtam. Gaudent? *ha ha*, audies. Dolent? *ah, ah*, ingeminabunt. Nec diſſimilis obſeruatio (permitte mihi curioſam paullùm curam) in Vocalium cæteris. E quibus, E, pariter gaudij dolorisque index. illius, cùm *Eu, Euge, Euoe, Euare* dicimus: iſtius, cùm *He, Hei, Heu, Heiulare.* Sicut O item *nos lætos* exclamamus, & *Ohe* ſaturos ac benè habitos, & Ouamus exſultantes. contrà, O, & *Oh nos miſeros*, etiam audies in dolore. At, I, in admirationem valet, cùm II ad nouitatem iteramus, itemque *Io* ad triumphum. V, mæroris tantùm nota eſt: ab eâque *Hu, Hui, & Vlulare.* Cùm tamen attendis; magis eſt vt mæſtificæ omnes ſint, & dolor in iis præualeat, ſicut in omni vitâ. Ideò benè & peritè de interpretatione earum * Artemidorus: τῶν γραμμάτων τὰ μὲν φωνήεντα, καὶ φόβους καὶ ταραχὰς σημαίνει. *Litterarum quæ vocales, metus ac turbellas ſignificant.* Sed miſſis

A litteranaturâ princeps

Index adfectuum.

Qui expreſſi etiam per vocales alias. Vt in E litterâ obſerues. Vt in O.

In I.

In V.

Artemidori ſ-cula

* Lib III. cap. XXXIV.

 deliciis,

Quotuplex A litteræ ſonus.

deliciis, redeo ad meas ſpinas. A, igitur litteræ Pronunciatio duplex, Craſſa & Lenis. Illa, cùm longa: hæc, cùm breuiata.

Lenis prior: & quomodo efferendus?

Lenem ſic efferes: *ore diducto, flatu valentulo, ſuſpensâ modicè linguâ, nec dentibus appulsâ.* Ita dices, *Amo, Facio, Adigo:* ſic vt audis, & paullùm modò attenuatius ſubtiliusq́ue quàm vulgò. At

Craſſus alter: & qui exprimatur?

Craſſam incraſſabis pariter. efferes eam *ſpiritu lento & haud æquè valido, ore modicè aperto, & preſſim* (me vide) *rotundo.* denique in longâ eâ enunciatio longior, & velut A A geminatæ.

Ad diſtinctionem ea res valuit.

Sic dices, *Amaabam, Effaari, Aaram, Faatum.* Sic diſtingues *Maalum* in naui aut in pometo, ab homine *Malo*: ſic *Anum* ebriam ab *Aano* obſcæno: ſic *Lingua* tibi ſecernetur à *Linguaa*. Hæc

** Sueui enim inter Germanos pingue illud in pleriſque litteris retinent.*

*Sueuorum in ſuâ linguâ etiam hodie, vt audio, pronunciatio & ſcriptura eſt: hæc veterum fuit. quam Lucillius, & ij qui Apices prætulerunt, eiicere conati fruſtrà. Nam illius verſus apud Victorinum ſunt, è IX. Satyrar.

Lucillius dãnat geminationem.

A, primum eſt, hinc incipiam, & quæ nomina ab hoc ſunt.

Deinde:

A, primùm longa & breuis ſillaba: nos tamen vnum
Hoc faciemus, & vno eodemq́ue, vt diximus, pacto
Scribemus PACEM, PLACIDE, IANVM, ARIDVM, ACETVM,
Ἄπες ἀπες Græci vt faciunt.

Damnat ecce manifeſtò hanc in ſcripturâ geminationem: ſed

Penè fruſtrà: quia non auditus vulgò.

nec Apices, vt videtur, agnoſcit. Damnat tamen ita, vt non omnes iudici illi fuerint audientes. Nam etiam pòſt, in libris

Certè libri & lapides tenuère.

& lapidibus hæc ſcriptura. C. NVMONIVS. VAALA apud Horatium in manuſcriptis eſt, itemq́ue in Numis: & Aletri lêgi in lapide, L. BETILIENVS. L. F. VAARVS. Ab hac ratione in Faſtis & monumentis paſſim eſt SERVILIVS. AHALA. an re-

Ahala, vnde: & cur ſcriptus?

ctè, & an non verius *Ala*, fruſtrà litigant viri docti. Ego eos moneo *Aala* fuiſſe olim, ex ratione geminandi, quam dixi: & flatum ſolitum interponi ſæpe, ad ſuſtentandum, ſiue etiam

**Quinctil. lib. 1. cap. 12.*

molliendum. Simile eſt, quod * *Mehe*, pro *Me*, antiqui Litteratores notant, & *Mehecum*, atque etiam D. interſitâ, *Medecum.* Nec ab alio fonte *Prehendo*, *Vehemens*, cùm vera ſint *Preendo*, *Veemens*. itemq́ue *Mihi* hodie, quod *Mi*, & *Mii* antiquis. Ahalam quidem quod Alam valere, Cicero oſtendit clarè in Oratore ad Brutum: *Quomodo noſter Axilla* (malim *voſter*: nam in

Serui-

Seruilios adoptione Brutus tranſlatus.) *Ala factus eſt, niſi fugâ litteræ vaſtioris?* De primo elemento eiuſq́; duplici ſono, ſatis.

CAPVT VII.

Quadruplicem videri ſonum in E litterâ fuiſſe. & ij ordine expoſiti. Hanc ipſam pro I ſæpe ſcriptam. Iulij Cæſaris Scaligeri laudatio.

E me * rogat & prenſat. cuius enunciatio certò duplex est, arbitratiò quadruplex. In Exilem & Pinguem ea diuiſa, vt vocales omnes: ſed, niſi fallor, duplex iterum in illâ ſonus, & in iſtâ. Acutè hæc indagem & obſeruitem fortaſſe: quid refert, ſi verè? Primùm igitur, E, pinguis enunciata vt EE duplex: enunciata, ſed & ſcripta. In Nummis legimus, FAVSTVS. FEELIX. in lapide: BASILICAM. CALECANDAM. SEEDES. Quæ autem hæc pronunciatio? me iudice, illa quæ apud * Gallos in pleriſque Latinis vocibus hæſit. *Miel, Fiel* dicunt, pro Melle, Felle: ipſis verbis priſcis, & fortaſſe germano ſono. Nam olim fuit *Meel, Feel.* In ſcripturâ tamen peccarunt Galli: etiam iſto, quòd extenderunt, vt ſolet vulgus, ad ſillabas breues. Nam *Bien*, à *Benè*, habet hanc ſtirpem. Quæ corrupta enunciatio tamen iam olim: vt diſcas è lapide (enimuerò ſculptores illi aut marmorarij plerumque imperiti, & ideò in ſcripturâ ſonum attendentes modò & exprimentes.) qui in hac vrbe conſpicitur: PATRONII. SVAE. BHANII. MERENTI. FECIT. quod non aliud quàm craſſo enunciatu *Benè.* Simile in altero, SHSTIA. HHLLAS. quod accipio, *Seſtia Hellas.* Hic prior ſonus vt videtur (non enim adfirmem prorſus) in E longâ, quem efformabis, *ore primùm ſemicluſo; dein aperto, cum intentiore ſpiritu, labiis productis modicè, appulſu nonnullo linguæ ad primores dentes.* Alter in eâdem, non productus æquè ſed magis latus, & ad, A, tenue nonnihil inclinans. quem exprimes, *aperto magis ore, lento ſed forti flatu, linguâ ſuſpensâ & faſtigiatâ leuiter, nec vllam in partem motâ.* Denique verbo vno Lipſi, inſonat hoc E Latum (ita appellare malim, quàm Pingue aut Craſſum) idem quod Eta Græcum. Firma ac certa hæc pronunciatio, (ſupra primam illam, cui primus auctor ego:) eiq́ue ſtabilitor Auſonius:

* Reuerà hoc item blandiens in eius ſono.

Duplex EE, elatum & ſcriptum.

* Etiam nos Belgæ EE, duplicem ſic efferimus. *Deel*, pars: *Geheel*, integrum: *Neen*, non.

Lapidi ab auo barbaro lux.

Efformatio ſoni.

E pro Eta.

Efformatio ſoni.

Età quod Æolidum quodque ε valet, hoc Latiare E.

Mens enim eius carminis, E Latinum æquiparare ſono ἦτα & ε Græcanicum. Et Terentianus Maurus:

Litteram namque E videmus eſſe ad Eta proximam.

Adde Capellam: *E vocalis duarum Græcarum vim poſſidet. Nam cùm corripitur, E Græcum eſt, vt ab hoc Hoſte: cùm producitur, Eta eſt, vt ab hac Die.* Manet hodie hæc enũciatio in multis: *Aſcendo, Effectus, Obſes, Dens, Mens, Lens, Menſis, Eſtur, Endo.* Nouum & acutum aliquid Donatus huic rei dixerat, ſed locis corruptis, ita vt mentem eius non tam capiam quàm captem. In illud Terentij, *Filium perduxêre vt vnà eſſet*, ſcribit: *Id eſt, vt cibum capiat, & correptè.* Legam, *E correpto.* Iterùm in illud, *Vt de ſimbolis eſſemus*, ſic: *Melius Eſſemus productâ E litterâ.* Quod ſcholium clarè pugnat in illud prius. & ſanè hîc quoque corrigam, *Melius quàm Eſſemus.* Nam, meâ mente, hæc mens: Ab Edo edis, Eſſe cùm formatur: originis adſpectu, E primam correptè enunciari debere. cùm à Sum, productè. Præfert autem vtroque loco, ex ſententiâ carminis, Eſſe ab Edo: ideoque monet, & diſtinguit ab effatu. Habes duos ſonos, qui in Longâ: duos reperio etiam in Breui. Tenuem alterum, ſub-tinnulum & ſub-acutum. qualis eſt in *Emo, Lego, Teneo.* quem promes *rictu rotundo, ſatis quod ſit aperto, linguâ ad inferiores dentes dirigente.* Alterum tenuem item ſed obſcurum, mixti cuiuſdam & ambigui inter E & I effatus. Prætetiſſe eum poteram, ſed Quinctilianus mihi ſedulò ingerit, qui notat: *In Herè vltimâ, neque* E *neque* I *planè audiri.* Et ab hac incertâ elatione, incerta item ſcriptura veterum: qui (eodem Fabio teſte) *Quaſi* * & *Quaſe, Sibi & Sibe* promiſcuam ſcripſêre. Sed & in lapidibus ab hac cauſſâ reperio NAVEBVS, pro Nauibus, EXEMET, pro Exemit. ORNAVET. CEPET. DEANA. MERETO. SOLEDAS. & * talia plura. Præter Fabium, Iulij quoque Cæſaris Scaligeri (deus bone, cuius viri! ne vir ſim ego, ſi acutius aut capacius ingenium inter homines fuit ab illo ipſo Iuliano æuo.) Scaligeri inquam teretes aures etiam aduertêre: qui hoc ipſum in ſubtili ſcripto tangit De Cauſſis Linguę Latinæ. Abeo nunc. Mane mane paullùm, inquam ego. De Apice nihil hîc doces? Dictum puta ſemel, inquit ille. Omnes longæ congeminarunt,

Donati intricata ſententia verba: nec ſcio an ſana.

Prior ſonus in E breui.

Alter.

E pro I, vulgò ſcriptum.

* Atque ita T. Liuium ſcripſiſſe idê Quinctil. affirmat, cap. XIII.

* Vt Quinctil item notat, *Mageſter, Meneruа, &* *Diioue* (ita is corrigendus) pro *Diioui.* lib. I. cap. V.

minarunt,aut Apicem ſumpſerunt,præter vnam. De iſtâ quidem Tefentium Scaurum audi: *Apices ibi poni debent, vbi eiſdem litteris alia atque alia res ſignificatur. vt Vēnit, & venit: Lēgit, & legit.* Teneo,inquam: nec te iam teneo.curre tuúm curſum. *Apex in E longâ.*

CAPVT VIII.

Litteræ I,*triplex ſonus.Quæ in Plauto ſit longa littera?* EI *diphthongus paſſim pro* I *longâ: deque eâ ſcripturâ priſcorum variantes ſententiæ.*

VELLEM decurriſſe, inquit. Sed ad tertium velut ſpatium vê[illegible]tteræ I: cuius ſonum triplicem deprendo. Primum eius longæ: & verè longæ. quia non,vt ceteræ,geminatur aut apice inſignitur: ſed productior fit, & longitudine velut duplâ. Exempli cauſsâ, PIsO. VIVVS. AEDILIS. QVINQVENNALIS. Ideò κατ' ἐξοχὴν, inter omnes litteras hæc propriè dicta longa. Plautus ſciuit, & iocum captauit in perſonâ Staphylæ: *I, longiuſculū ipsâ formâ.* *Plautina anus quæ lōga littera?*

—— ex me vnam faciam litteram
Longam,meum quando laqueo collum obſtrinxero.

Apage enim vulgus interpretum, qui de litterâ L capiūt, quia longiuſcula ea in noſtrâ ſcriptione. apage & Lambinianam facem, qui ad quamuis grandiorem litteram vult aptari.certò mecum Plautus cepit de iſtâ: quæ ſola inter grandes & Romanas illas litteras (nam hæ minutæ ignotæ olim) ſuper ceteras eminuit, & formâ ipsâ penſilem prætulit ac porrectam. Hac eâdem mente Auſonius in liguritorem Eunum ſcripſit: *Item Auſonio.*

Quid imperite, ρ, putas ibi ſcriptum
Vbi locari Iota conuenit longum?

Nam ſuſpendio cenſet eum dignum. Terentius Scaurus in hac re: *Super I litteram apex non ponitur. meliùs enim I in longum producetur. ceteræ vocales quia eodem ordine poſitæ* (lego,*ordine & poſitu*) *diuerſa ſignificant,apice diſtinguuntur.* Huius autem ſonus, diffuſus,latus. quem vti formes, *os mihi laxiùs aperi & cum conatu, inferiori mandibulâ nonnihil in latus flexâ.* Pronunciant etiamnunc(ita accepi)rectè ſoli pænè omnium Europæorum Britanni: quorum eſt *Regeina, Ameicus, Veita.* Rectè dico. quia *Sonus eius legitimus.* *Qui apud Britannos reliquus.*

reuera

reuera non aliud inſonuit hęc longa, quàm EI diphthongum. Itaque & Gręci interdum diphthongum pro illâ aſſumebant. vt in lapide priſco: τεχνεῖται ἀνέθηκαν. Nam ex lege eſſet, τεχνῖται. At ipſi Latini magis promiſcuè & hanc ſcripsêre & illam; non

EI, biuocali illi compar.

ęuo ſolùm eodẽ, ſed lapide ſiue libro. In vetuſtiſſimâ illâ Duillij columnâ, CASTREIS. & SOCIEIS. legas: nec minus, PRIMOS. & CARTAGINIENSIS. In Faſtis: TRIVMPHAVIT. DE. GALLEIS. POENEIS. &c. In lapidibus aliis: VIAM. FECEI. ET.

Itaque ἀδιάφορως altera pro alterâ ſcripta.

PONTEIS. IN. EA. POSEIVI. & ſexcenta huius formæ. Libri etiam paullummodò veteres euariant, & nunc *Omneis*, *Naueis* ſcribunt, nunc *Omnis*, *Nauis*, &c. Ab hoc pronunciatu & ſcriptu Ciceronis illud facetum, ad Pætum [illegible]ùm *ternei loquimur, nihil flagitij eſt: cùm binei, obſcænum.* Reſpicit enim ad Græ-

Litigium de hac re veterum.

corum illud Βινεῖ, quod Latino reſpondebat examuſſim. Vſitata valdè hæc olim ſcriptio, ſed & agitata. cùm ſeorsùm inter ſe irent non Grammatici ſolùm, ſed magni illi patres. * Lucillius & Varro diſtinguere conati, quando & quatenus EI ſcribendum: ſurrexêre in eos Grammatici, nihil præter morem mori & moroſi. Et tamen vicit & perrupit leges omnes ſiue vincla vſus. Hic tibi primus igitur ſonus in I, litterâ. al-

** vide Notata in fine Capitis.*

Secundus, I, ſonus.

ter eſt in eâ Breui, & item alter. Prior, tenuis, exacutus; quem effingas, *leuiter apertis labiis cum ſibilo aliquo, & dentibus velut renidendo paullùm reſtrictis.* Hoc audis in *Igitur*, *Via*, *Inibi*, *Iter*, &c. res enim hæc liquet. Alter tenuis item, ſed fuſcus, ſubobſcurus, & inter I, & V, quaſi medius. Seruius de iſto: *I, & V, interdum expreſſum ſuum ſonum non habent. I, vt Vir. V, vt Optumus.* Vberiùs paullò Victorinus: *Sunt qui inter V quoque & I litteram ſupputant deeſſe nobis: quæ pinguiùs quàm I, exiliùs quàm V ſonet. Sed pace eorum dixerim, non vident Y litteram deſiderari. ſic enim Gylam, Myſerum, Syllabam, Proxymum dicebant antiqui.* Vberiùs, ſed nugaciùs. quia de ſcripturâ iſtâ quam adfirmat, vetus ei lapis aut liber nunquam aderit ſubſcriptor. At ſonum tamen indicat verè & clarè. Priſcianus, ſeu quis alius auctor libelli non indocti De conſtructione Virgilianorum verſuum, vniuersè notat: In omni dictione cui initium à * *Vi* ſillabâ, pronunciari hanc vt Y, Gręcum, ſequentibus D, vel R, vel S, vel T, vel X. Hæc enim eius regula. & dat exempla, *Video*, *vide-*

Tertius ſonus.

Ineptia hic Victorini.

Priſciani regula ſed examinanti fallax.

** Reipsâ autẽ pinguetudinẽ aliquam ab V conſonãte ſumit.*

bam, virago, vitium, vir, & plura vide, haud ſcio an vſquequaque verà. Nam ad Grammaticorum liras ſi plectrum hoc linguæ ſemel attemperem: quis finis? valdè delirem ipſe: nec Mercurij omnes aut Lares reduxerint me in viam rectam.

N O T Æ.

AD Capitis huius opus, Lector, hoc tibi velut præter-opus adtexam: quia Grammaticæ hîc quædam lites, quas ſecabo æquus iudex. Tu lege, ſi valdè vacas: neglege, ſi leuiter ſapis.

Dixi initio, I non duplicari. & eſt id ex mente omnium litteratorum, etiam ex vſu: niſi quòd interdum deuiat vnus aut alter lapis. vt ecce iſte ab æuo Auguſti: HERODIAN. PRÆGVSTATOR. DIVII. AVGVSTI.

I interdum duplicant.

Dixi productam ſcribi: veriſſimè. ſed addo, eam productam interdum æquiparare ſe duabus, quæ diuiſim ſcribendæ. vt in lapide Munatij Planci: FECIT. DE MANIBIS. valet enim, *Manibiis*. item in illis poëtarum,
——*ignobilis otI.* ——*vrbem PatauI.* & in trito ſepulchrorum, DIS MANIBVS.

Sæpe pro II, duplice poſita.

Dixi *promiſcuam veteres ſcripſiſſe EI*, vel I, longum. Priſcianus aliter; qui veteres vult ſemper EI ſcripſiſſe, ſequentem ætatem, I productum. Errat ipſe, non ego: & refutant clarè æra & marmora vetuſta, in quibus ferè omnibus (quaſi ſi nihil interſit) confuſanea hæc ſcriptura. Putidum ſit citare: cui mens aut oculi, legat. Illud non importunè moneo, ſoliuiſſe veteres EI illud ſcribere, etiam cùm I breue. Præter rationem, fateor: ſed purgat ab errore eos tunc receptus error. Ita legimus in Agrariis, & Iudiciariis vetuſtiſſimis tabellis, quæ apud Cl. V. Fuluium Vrſinum: QVASEI. SIBEI. VBEI. SEINE. LEITERAS. *quaſi, ſibi, vbi, ſine, literas.* Repperi etiam pro E, breui, in priſcâ tabulâ Genuâte: AB. FONTEI. AD FLOVIVM. pro *Ab fonte*.

Priſciani error, aut propera adfirmatio.
EI. pro I, breui etiam ſcriptum.

Attigi de Lucilliano & Varroniano præcepto. Id, ſi aues, hoc eſt: Vti plurali numero, Hi *puerei, Amicei*, & talia ſcriberes. ſingulari, *Huius Pueri, Amici*. Item *Illi*, datiuo caſu, ſine E: at *Illei*, nominatiuo plurali, per eamdem. Quod præcipit non aliâ re, quàm ad diſcrimen. Similis Varronis ſententia; quam habes apud Terentium Scaurum. Huius verba non pretiū eſt adtexere: illius, magis, quæ pluſculis verſibus complexa eademque fœdata, purgauit Ioſephus Scaliger, ab aureâ ſtirpe aureus ille ramus. Exſtant partim in Quinctiliani, partim Victorini:

Lucilij in hac re argutia ſeu diſcrimina:
Et Varronis ſubſcribentis.

Iam PVEREI *venère, E poſtremum facito atque I.*
Vt plures puerei fiant. I ſi faci' ſolum,
PVPILLI. PVERI. LVCILLI: *hoc vniu' fiet.*
Hoc ILLI *factum eſt vni: tenue hoc facies I.*
Hæc ILLEI *fecère: addes E, vt pinguiu' fiat.*

MEILLE *hominum, duo* MEILLIA, *item huic vtroque opu',*
MEILES,
MEILITIAM. *tenues I,* PILAM *quâ ludimu',* PILVM
Quo pinſo tenues I. Plura hac feceri' PEILA
Quæ iacimus, addes E, PEILA *vt pleniu' ſiat.*

Addo ego ex Fabio & hunc verſum, eidem rei:

MENDACI FVRIQVE *addes E, cùm dare* FVREI
Iuſſeris. ———

Qui nónne pugnax apertè in priores? Nam ibi ILLI, dandi caſu vetat cum E ſcribi: hîc eumdem caſum iubet. Sed purgo, quòd confuſionis non hi cmetus: quoniam pluralis *Mendaces, Fures.* Itaque lapides ad Lucillium aptè: EIQVE. OPEREI DIEM. DEICITO. item: QVANTA. EI. PRÆCONEI. VIATOREI. DARE. OPORTEBIT. Sed & iidem ſæpe auertunt ab hac lege. Negat *Amicei* ſcribendum gignendi caſu, ac vetuſtiſſimæ tabulæ: QVOD. EIVS. AGREI. LOCEI. PVBLICVM. POPVLEI. ROMANEI. ERIT. & crebrò. Vide nunc quàm ſani qui hodie litigant, *Omnis* an *Omneis, Plures* an *Pluresis* exarandum. quaſi interſit ſcilicet in pronunciatu. Quod ſi nil in iſto: ſciant nec in ſcripto. At magiſtelli etiam veteres ludunt hîc ſuos ludos. *De nullâ ſcripturâ* (ait Victorinus) *diutius inter Orthographos quæſitum eſt quàm de iſtâ. Pilum aiunt* (tangit Lucillij verſus, qui ſuprà) *militare, te vinea, ſi ſit ſupra quam milites aggerem inſtituunt, per EI, ſcribenda: at ſi pilum ſit quo pinſitores vtuntur, & Vinea quæ ruri colitur, per I.* Quem corrige & exple à me obiter: *Pilum aiunt militare telum, & Vineis ſubter quam.* Non enim certè ſupra Vineam, ſed eâ tecti milites opus inſtituunt. Et Quinctilianus pariter iſta & Lucillium damnat, vultque obtinere tantùm I longum. Vide tu eum lib. I. cap. XIII. Terentianum, Chariſium, Priſcianum. Ego vltrà diuerberem has nebulas?

—— *non, puto, ſi ſapio.*

Contra eos tamen vſus pugnauit & obtinuit.

Ineptia hodiè Criticorum.

Correctus Victorinus.

CAP. IX.

O duplex eſſe, quod ad tempus & ad ſonum. Auſonij verſus aliter lectus. Tranquillus illuſtratus.

Duplex ſonus in O.

OME ſiſtit, & poſcit ſibi ſuum ſonum. Quem aio duplicem. Adſonat enim Ω magno Græcanico, & eorumdem O exili. Grammatici vulgò atteſtantur: & Auſonius, vt ego eum lego, verſu iſto:

Ω quod & O Græcum, compenſat Romula vox o.

Auſonius huic rei correctus.

In tritis libris aliter, qui Υ *Græcum* ingerunt, ſcripturâ incertâ, imò verò, ex vi & poteſtate litterarum, falsâ. Nam quis Υ cum

cum O comparauit vmquam? Migrant interdum, ſcio, altera in alteram: ſed non hoc euicerit, ciuſdem eas ſoni. Lugdunenſis ſcriptus codex, (cuius filo multos poëtæ eius Labyrinthos feliciter dium Scaligeri ingenium euaſit) habet: Ω *quod & eoy*. Ex quo ille, Ω *quod & ω*. me tamen lentè approbante. Non enim verum planè, O Latiare, valere quod ω Hellanicum. Malim, *quod & o Græcum*. quoniam ea conſtans Grammaticorum veterum dictio, O noſtrum æquiparare duplici Græcorum, magno & minuto. Craſsè autem efferebant O illud Craſſum ſiue Maius: ſic vt in ſono ipſo eluceret vis eius duplex. Nam dicebant *Poöpulus* de arbore, *Voöcem*, *Oöram*, *Prætoörem*, & talia, propemodum vt nos Galli *Foy*, *Voix*, *Noiſe*. Vos Belgæ (ita docuêre me tui populares) meliùs: qui & ſcribitis pariter & effertis, *Broot*, panem: *Schoot*, ſinum: *Boom*, arborem. At caſſi tamen Latini ſubleuant in ſcriptione nonnihil Gallos: qui ipſi in Datiuis caſibus *Populoi Romanoi*, & ſimilia exarabant, efficiendo huic longo ſono. Victorinus & alij, teſtes. Neronis impius ſed non inſcitus iocus, ſtabiliendo huic duplici effatu: qui de Claudio mortuo identidem * *Mörari eum inter homines deſiſſe illudebat*. ſimul & ad vulgatum illud adſpiciens, quo morari in viuis deſiſſe à morâ, homines Ἀφήμως dicimus: & eâdem fatuitatem Claudio opprobrans, ſono ipſo pingui & gemino, quo oſtendebat verbum hoc ſe formare à * *Möoro*. De hac Vocali quoniam res minimè turbida, ſermone meo cur illuſtrem? Verſus tantùm Terentiani Mauri licet addam, firmandæ totius rei, hoſce:

O longum qui ſonuerit!

Galli per OI, efferunt.

Belgæ oo geminant.

Iocus Neronis.

* Vt Suetonius ſcribit cap. xxxix. *Primâ ſillabâ productâ.*

* Id eſt, *ſtulto.*

> *Ω graiugenum Longior, alterâ eſt figurâ:*
> *Alter ſonus eſt & nota temporum, Minori.*
> *Compendia noſtri meliora crediderunt:*
> *Vnâ quoniam ſat habitum eſt notare formâ,*
> *Pro temporibus quæ geminum miniſtret vſum.*
> *Igitur ſonitum reddere cùm voles Minori,*
> *Retrorſus adactam modicè teneto linguam,*
> *Rictu neque magno ſat erit patére labra.*
> *At Longior alto tragicum ſub oris antro*
> *Molita, rotundis acuit ſonum labellis.*

CAPVT X.

De litterâ V. quadruplicem eius ſonum eſſe: ſed Primarium & eximium, duplicem. Plauto, Auſonio lux immiſſa. Quæ Feralis littera, & quare? Maurus & Chariſius correcti.

* Qui ſingulos miſſus à ſeptenis ſpatiis ad quina corripuit. Sueton. — *Duo ſoni in V.*

V MIHI ſupereſt: per quam quinto & vltimo hoc ſpatio(* Domitiani ſcitum ita voluit) decurram. Sonores ei præcipui, duo: Latus, & Exilis. Ille, qui ου Græcum planè & plenè exprimit: iſte, qui Υ eorumdem. Victorinus ab hac mente: *V ſimiliter poſita eſt pro breui, & pro longâ*. Et magnus Varro ſic diſcriminat clarè, in his verbis: *Quidam reprehẽdunt, quòd* PLVIT *&* LVIT *dicamus in præterito & præſenti tempore. Falluntur. nam eſt, ac putant, aliter. quod in præterito V dicimus longum,* PLVIT, LVIT: *in præſenti, breue. Ideò in venditionibus lege fundi* RVTA CAESA *ita dicimus, vt V producamus.* Hoc enim vult, *Pluit, Luit*, in præſenti tenuiter efferri, in præterito *Plouit, Louit*. Sonũ hunc Craſſum nemo meliùs expreſſerit Paraſito illo apud Plautum, cui quæſitus hinc iocus:

Varroni lux. — *Et Plauto.*

——Tu, tu iſtic, inquam. vin' adferri noctuam
Quæ Tu, Tu, vſque dicat tibi?

Comparat enim ecce illud, Tu, cum noctuino gemitu: quem *Tou* eſſe omnes ſcimus. Eum quoque Auſonius reſpiciens, de hac litterâ ſcripſit: *Cecropiis ignota ſonis, ferale ſonans V.* Ferale ideò, quia refert feralem illam auem. Quòd ait Græcis ignotam, verum eſt in litterâ vnâ. nam quin diphthongo ſuâ eam diſertè exprimant, quis neget? Hæc (longam dico) Latinis ſcripta tripliciter. Primùm ſolitaria, ſed, vt opinor, cum Apice. In Terentij Epigraphis: *Græca Apollodoru. Græca Menandru*: quæ clarum eſt valere & æquiparare illis Græcis, Ἀπολλοδώρου, Μενάνδρου. Hinc illud Auſonij:

Et Auſonio. — *Feralis littera.* — *Longa V ſcribenda non vna ratio.*

Vna eſt in noſtris, quâ reſpondêre Lacones,
Littera, & irato regi placuere negantes.

Significat enim V, perinde valere atque ου. Secundò, geminata: ritu ſcilicet aliarum Vocalium. Tabulâ ærcâ Fuluianâ: P. MVVCIO COS. quod eſt, *Moucio*. Eâdem: SIREMSSQVE. OMNIVM. RERVM. LEXQVE. IVVSQVE. ESTO. quod eſt, *iousque*.

Teren-

Terentianus ita ſcripſerat, ſed corruperunt vulgò:

Græca diphthongus ſed * ου *litteris noſtris vacat:*

Sola vocalis quod v v *complet hunc ſatis ſonum.*

* Diuiſim leges, aut verſus claudicat.

Non habent Latini, inquit, ου diphthongum: quoniam VV geminata (ſic niſi ſcribis, illex eſt verſus) ſatis faciendo huic ſono. Tertiò, ſcripta ritu Græco. Victorinus de diphthongo eâ locutus, addit: *Noſtri etiam quoties eiuſdem ſoni longa ſillaba ſcribenda eſſet, & ipſi V adiungebant O litteræ. Inde ſcriptum legitis Loucetios, Nountios, Loumen, &c.* Hinc in Feſto, *Ouſentina tribus.* In veteri tabulâ, INDOVCEBAMVS. item: EDITO. COVRATOQVE. prætereà, IOVSIT. &, IOVDICAVERVNT. ac plura. Quin & cùm breuis ea littera, reperio nihilo ſecius hanc ſcripturam. In lapide: SOVOM. MAREITOM. CORDE. DILEXIT. SOVO. In Duillianâ columnâ, qui intentis oculis fugientes litteras adſpiciet (aliis neglectum) reperiet, NAVEBOS, litterâ vtrâque velut miſtâ. Vt non ſine cauſsâ prorſus Priſcianus ſcripſerit communiter: *V modò correptam, modò productam habemus, quamuis videatur ου diphthongi ſonum habere.* Confundit enim ecce ſonum illum, & tribuit vtrique: ex vſu aliquo vulgi tamen potiùs, quàm ex vero. Nam quin tenuior etiam illi fuerit, quis neget? Is autem reſpondit Y Græco. Ita Σύλλας, *Sulla*: δύο, *duo*: τύρβη, *turba*: φύγη, *fuga*: Ρώμυλος, *Romulus*: τύλλιος, *Tullius*: Συρία, *Suria*. Chariſium obiter mihi corrige: *Gulam ait Iulius Modeſtus per V ſcribemus, non per Y, quæ Græcis vocibus neceſſaria eſt & ſæpe in U tranſit. vt inſuemur ait ignaro, inter ſe degularunt omnia.* ſcribe: *vt in Sue, Mure. Att. in Atreo: Inter ſe*, &c. Nam Sus & Mus à Græcis. Itaque per eam litteram inuêni FORVM SYRIVM in marmore ſculptum. Terentianus ad hanc rem:

Terentianus correctus. — *Priſciani nō lautiſſima ſcriptio.* — *V, exile, reſpondet Y, Græco.* — *Chariſius correctus.*

Tertiam Romana lingua, quam vocant Y, non habet.

Huius in locum videtur V Latina ſubdita:

Quæ vicem nobis rependit interim vacantis Y:

Quando communem Latino reddit & Græco ſonum.

Nam eius ſententia, iſta. Y nihil opus Latinis: quoniam vnica V vtramque vicem & vocem ſubeat, ſoni craſſi, ſoni exilis. Nec plura dico de re minimè incertâ. Pronunciatur longa optimè hodie ab Italis, Hiſpanis, Germanis: breuis à Gallis, &

Maurus explicatus.

à vobis Belgis. Habes, Lipſi, duos ſonos primos & præcipuos: propiùs ſi intueare, quin duo alij ſint, non negabis. V enim O adſonat in iſtis, *Frundes*, *Fundus*, *Dederunt*, *Seruum*, *Maritum*, *Æternum:* quæque adſimilis formæ. & ideò priſcis ſæpe O hîc ſcriptum ſiue ſcalptum. LAVATIONEM. IN. PERPETVOM. DEDIT. legi: & alibi: AIRE. MOLTATI. COD. DEDERONT. item, SOVOM. MAREITOM: & centena alia. Quin paſſim, ab hac ſoni viciniâ, litteræ eæ commutarunt. *Epiſtula*, & *Epiſtola*: *Numenclator*, & *Nomenclator*: *Adoleſcens*, & *Aduleſcens* tibi nota: & obſeruaui magis noua, *Flouiom* pro Fluuium, *Detolerit*, pro Detulerit, *Aorelium*, pro Aurelium. Sed & alterum ſonum deprehendas, ad I accedentem: qui in iſtis, *Proxumus*, *Optumus*, *Lacrumæ*, *Manubiæ*, *Gula*. ideoque V ipſum pro I vſurpatum crebrò, præter legem & vſum, in lapidibus. vt STVPEND. pro ſtipendiis: STVPLAE, pro Stiplis ſiue Stipulis: item AVRVFEX. ET. INFELICISSVMA. Plura poſſem: tempero. Non enim ego ambitioſè loquax in iis quæ aut dicta iam, aut vulgo litteratorum non ignota.

Tertius ſonus V, velut O.

Quartus velut I.

CAPVT XI.

Ad Diphthongos ventum: Latinum iis nomen fidenter poſitum. Quot eæ, & in quibus enunciandis peccemus? AE quomodo efferenda? quomodo OE? Dio Caſſius emendatus. De EI obiter dictum: & quis ei ſonus?

IGITVR curſum verto aliò: &, Bigam iſtam, Miſſu altero, flectere incipio. ad Biuocales. Ita indigeto, quas Græci Diphthongos: ſi nouiter, nunquid ineptè? Audeamus enim & nos aliquid: & per occaſionem fas ſit exhauſtum Latium augere diu optatâ ciue. *Eæ ex vocalibus binis conflatæ ſunt ſic, vt tranſeant in ſonum vnum, ſed in quo reliquiæ ſoni vtriuſque.* Latinis eæ quattuor: AE. OE. AV. EV. Duas ex iis vltimas rectè pronunciamus hodie: duas priores nec rectè. Nam cum E & quidem tenui, confundimus vtramque. O turduli, quî poteſt? Iugulo vos vno telo: quia fruſtrà quæſitæ aut repertæ diphthongi, ſi ſono à Vocalibus nil diuertunt. Terentianum ſaltem audite:

Diphthongi, ſiue Biuocales, quid, & quot?

Quatenus in iis efferendis peccatur?

Et id oſtenſum.

Et ſonos vtroſque iungit. vnde diphthongos eas
Graeciæ dicunt magiſtri: quòd duæ iunctæ ſimul
Syllabam ſonant in vnam, viquegeminâ præditæ,
Semper effectum duorum temporum cuſtodiunt.

En, ait vtroſque ſonos iungi: ait vi geminâ eas præditas. At cùm *Phœbum, Phebum* dicitis: cùm *Muſæ, Muſe* effertis: vbi id appâret? Pipillones! digni quos pueri pipulo differant, in pertinaciâ ſi perſtatis. Sed tu Lipſi, vide, diſce. AE, antiquioribus paullùm AI ſcripta, ritu Græco. AIMILIA. & AIRA, & ſimilia occurrunt in monumentis. & cùm circiter Tullij Auſtique æuum exoleuiſſet, retrahere conatus Claudius Imp. publico etiam ſcito. Itaque lapides omnes illius æui eam habent. Sed obiit abiitque iterum cum illo. Sonus eius quis? idem qui Græcanicæ: quem benè adſtruxêre contra vulgus Checus Britannus & Mekerchus veſter, viri non è vulgo. In hoc tamen ſeorſum ab iis ſentio, quòd viſi mihi præter modum latas diphthongos facere, &, vt ſic dixerim, hiare nimis in ſonando. Subruſticè herclè efferunt, & vaſtè. At mihi certum, molliùs eas ſonuiſſe olim, nec vt A plenum aut E audires; ſed vt mixtum quemdam ſuauemque ſonum. Fallor, aut Galli aptiſſimè exprimunt & ſcribunt, in *Paix*, pax: *Fais*, onus: *Iamais*, numquam. Vos Belgæ item adſonatis (etſi aliter ſcribitis) *Peyſen*, cogitare: *Reyſen*, Iter facere: *Seyl*, Velum: & talia. Ita qui Latinis *Cæſar* eſt, veriſſimè vobis *Keyſer*. Suppoſuiſtis enim EI vel EII huic diphthongo. *Aiacem* igitur, *Maiam, Baias* ipſas: itemque, *Aulæ, Pictæ*, &c. non craſſiore illo A pronũciem: ſed attenuem magis, & pænè ad Eta flectam, dicamque, *Eeiacem, Meeiam, Beeias, Auleei*, &c. quod audis à me faciliùs, quàm vt ſcribam. Germanorum ritus hîc vſum & locum aliquem habeat, qui ad ſignificandum A illud tenue, E ſuperſcribunt. Lapides aliquid hîc me iuuant. Illud enim ſemel pono; indoctos fuiſſe qui eos ſcalpſerint, aurium ſenſum & ſoni veſtigium ſecutos, ſine Grammaticâ vllâ lege. At ij oſtendunt, ſonum hunc finitimum in parte fuiſſe E pinguiori. Hinc illa per errorem inſcalpta: EGRAEGIVS, pro Egregius: AEIVS, pro Eius: AEVOCATVS: & VTRIVSQVAE: & quod magis rideas, VENAERI, & FVNAERI, pro Veneri, Funeri.

Ae, olim Ai ſcripta.

Eius legitimus ſonus.

Qui confuſus & tẽperatus ex vtraque vocali.

A lapidibus argumentum aliquod petitum.

neri. Quî peccatum hoc peccaſſent illi bardi, ſi hians ille & pinguis ſonus Diphthongo? cui ad E adſeſſio aut acceſſio nulla. Sed hoc à vulgo, inquies: qui vt E pronunciant. Nihil. medium enim illum ſonum æquiter euincit: pugnax ille qui torqueat ad extremum. Nec plura addo. Senſuum enim magis res, quàm rationum. & verè hîc valet illud Quinctiliani: *Non eſſe cuiuſuis auris exigere litterarum ſonos, non herclè magis quàm neruorum.*

Difficilè hi ſoni ſcripto exprimuntur.

Iam OE diphthongus olim item ſcripta * OI. Sic *Oinonem*, pro Oenone Capella ingerit: ſic *Oitier* pro Vtier Victorinus notat. Et in vetuſtiſſimo Sc. de Tiburtinis legi: NEQVE. ID. VOBEIS. NEQVE. REI. POPLICAE. VOSTRAE. OITILE. ESSE. Sed alia ſcriptio eualuit, iſta euanuit. Sonum eius verum (verum mihi fas dicere) non vidi, qui viderit. Nam qui Græcæ linguæ Pronunciationem inſtaurarunt, craſsè pleneque eam ſonare volunt, vt Gallorum, *Moy, Toy, Soy*. Non mihi probant viri probiſſimi. primùm quia nimis expreſſus ille ſonus, qui ex Diphthongorum ingenio debeat eſſe confuſus. Deinde, quia non exprimat eum vllo modo aut aſſequatur OE Latinum. Quomodo enim ex O & E platyaſmum illum elicias? Tertiò & auctores mihi, qui alia ſuadent. Victorinus Afer hanc Diphthongum cum Y Græco æquiparat diſertè, in Arte ſuâ Grammaticâ: *Litteræ peregrinæ ſunt*, inquit, *Z, & Y. quæ propter Græca quædam aſſumptæ ſunt, vt Hylas, Zephyrus. quæ ſi non eſſent, Hoelas & Dſephurus diceremus.* Attende, tecum quæſo. *Hylas*, inquit, ſcriberetur *Hoelas*. At quæ adfinitas hîc ſonorum, ſi verò adfines illi? Nam Y Græcum, reſpondet planè V tenui Latino: quod & ipſi fatentur, & litteratores priſci adfirmant vno ore. An fallit nos fortè ille Afer? nihil hac in parte: cùm teſtimonium ab eo dicat caſta & caſca illa omnis ætas. Nam priſci velut promiſcuè ſcripsêre, *Oiſum, Oeſum, Vſum: Poenos, Punos: Coiranit, Coerauit, curauit: Moenera, munera: Moeros, muros: Moimcipium, municipium.* quid, niſi tantum non vociferantes paritatem inter ea ſoni? Intorqueo & pilum è ſcriptore Græco, firmum, validum, & Triarij manu dignum. Scribit in Nerone Dio, Principem illum duos Sulpicios vitâ imminuiſſe, quia viſi imminuere ſcæni-

• Cui prorſus par. Ita Aboloes. & pilumnoe poploe. Feſtus notat: ad ritum ſcilicet Græcum.

Sonus oe diphthongi quæſitus.

Non illum videri, qui propinquus.

Victorini notabilis locus.

Priſci commutarũt ſemper oe & u.

cam

cam eius laudem. Viſi autem minuere ſolo nomine: ὅτι, inquit, Πυθικοὶ ἐκ προγόνων ἐπικαλούμενοι, οὐκ ἐπαύσαντο πρόσρημα τοῦτ' ἔχοντες, ἀλλ' ἐς τὰς τοῦ Νέρωνος νίκας τὰς Πυθικὰς ἐκ τῆς ὁμωνυμίας ἠσέβουν. id eſt: *quòd ab antiquo áque maioribus Pythici cognominati, non deſinerent eius cognominis: ſed palàm in Neronis Pythicas victorias impij eſſent, nominis viciniá.* Quid iuuat me hic locus? nimium: ſi ego priùs illum. Adfirmo enim emendandum, ὅτι Ποιητικοὶ. id eſt, *Poetici.* Nam hoc liquens, clarum, Sulpiciæ genti Pythicum agnomen adhæſiſſe numquam. *Poetici* illi dicti: & Faſti, ſcriptoreſque hiſtoriæ mihi teſtes locis viginti. Quod ſi eſt: vide nunc, quomodo indignari citharœdus Princeps potuerit, quaſi in pariante cognomine, ſi Pronunciatio illa olim? Nam litteris certè abludit. Sono igitur ad Pythicum ſiue Puthicum (ita efferebant) acceſſit: & quod ex his concludo aptè, OI ſiue OE, diphthongus haud diſſonuit V leni. Quis igitur ille ſonor? mixtus, quem apud Gallos meos habes in diphthongo iſtac ipsâ. Illorum enim eſt, *Coeur*, pro corde: *Voeu* pro Voto: *Noeud*, pro Nodo. Et fáſne mihi etiam veſtra tangere? ſi pecco, ne ride. Ita & vos Belgæ ſonatis, *Oelſaet*, papauer: *Moelen*, molam: & quæ tibi plus nota. Hæc ſententia mea, noua potiùs quàm improba, apud mentes & aures probas. Certè non craſſum iſtum ei & vaſtum effatum fuiſſe, quem cùm audio (ignoſcant mihi viri docti, & quibus litteræ æternùm debent) vix lienem comprimo: docent etiam nonnulli lapides, in quibus pro E, perperàm ſubſtituta. VT CROETA. PROVINCIA, pro Creta. Tu Lipſi, nunquid mutas, aut etiam nutas? an tranſeo iam ad conſonantes? Alacer ego, Nihil nihil, inquam. bono argumentorum pondere (vt hæc quidem res fert) me firmas. Conſonantes tamen mihi protolle, & de Biuocali EI, nodum priùs tolle. Ille cum riſu, Græculi viderint, inquit: non ea in Latiari claſſe. Nam eius loco I nobis longum eſſe Grammatici te docuerint, & ego ſuprà. Sed enim mi Murete, inquam, in ſono eius germano etiam hæreo. Nam Nigidius nihil differre illam Græcanicam ab ἰῶτα ſimplici voluit: & Græcos irridet, qui diſcreuêre. Quod ſi eſt: ruunt quæcumque de Biuocalium ſono ſonuiſti. Par enim omnium ratio. Eludens Muretus, Imò tuum fulcrum ruit, in-

A Dione argumentum pugnax.

Is primùm correctus.

Oe. Galli recte efferunt.

EI cur Latinis nō in cenſu diphthongorum.

Obiectio iam dicta à Nigidio.

ᵒ tenuitas.

Remota ea, & vera mis Nigidy eruta.

Quis sonor in EI & I longâ.

ᵒGermani benè etiam, qui Mein &c. sic ſcribunt, ſic efferunt.

Ciceronis ſaltem lux.

quit, quo ſtabilita à te vulgi hæc ᵒ*ἰσχνότης*. Non enim ea mens Nigidianis verbis, quæ, ſi lubet, audi: *Græcos non tantæ inſcitiæ arceſſo, qui* ου *ex* ο *& y ſcripſerunt, quantæ qui* ει *ex* ε *&* ι. *Illud enim inopiâ fecerunt; hoc, nullâ neceſſitate ſubacti.* Hoc ſaltem vult litteratiſſimus ille litterator: Græcos iuſtè repperiſſe *u* diphthongum, quia non illis V Latinum, quod exprimeret hunc craſſum ſonum. non iuſtè eoſdem idem in ει feciſſe, quia ι ſubire vtramque vicem potuiſſet longæ aut breuis. Ne autem, Lipſi, erres: I longum (dictum etiam mihi anteà) incidit in ſonum prorſus EI. Quis igitur ille? me arbitro, qui vobis Belgis in ᵒ *My, Ghy, Sy.* Imò illud primum planè Latinum *Mi* eſt, & ſignificatu & priſco ſono. Soli enim pænè vos Europæorum duplex illud II. rectè ſcribitis, rectè effertis, nec aliter *Oueis, Omneis, Preimos*, Latini. Minus accedunt iidem illi pronunciandi Magiſtri hodie, qui Gallico *Sein, Feint, Plein; Sinu, Ficto, Pleno*, æquiparant. Nam ſcriptura quidem iſta ipſa: ſed effatio magis Ae accedit. Et vereor herclè vt idem hîc peccent, quod priſcus ille Cotta: quem *Iota litteram tollendo, & E pleniſſimum pronunciando, non oratores antiquos ſed meſſores imitari*, Craſſus apud Ciceronem iocatur. Vocem à me, Lipſi, de Biuocalibus ne vltrà exſpecta. Tu Nigidi habe etiam iſtam: Qui Græcos imperitiæ arceſſis, cur non in culpâ ſimili tuos Opicos? Nam illos EI pro I longâ paſſim ſcripſiſſe, an neſcis, aut diſſimulas? Si illud, parum doctus: ſi iſtud, parum bonus.

CAPVT XII.

Ad Conſonantes ventum. de vicinis inter ſe, quoque Capite dictum. iſto, de B. V. P. F. Quid in Be efferendâ, & à quibus gentibus peccetur? an defendi poſſint? Dubitatum de ſono V Digammæ, & pluſcula ad eas argutias. De F germano ſono. A Scaligero abimus & Fabio. Auſonio lucem damus, & medicinam Chariſio.

Conſonantes, quæ adſonãt, inter ſe iuncta.

CONSONANTIVM æquor nunc inſiſtam, tertio iſto velut Miſſu. ſed verè æquor. Planiciem enim meram video, ſine ſalebris, ac pænè ſine cliuo. Pleraſque eas, plerique omnes, rectè & germaniter pronunciamus: & ſiquas malè,

malè, nec vitium nec emendatio eius obſcura. Vulgatas hîc diſtinctiones non ſequor, Mutarum aut Semiuocalium. Per ſe enim frigidæ, & ad meam rem ineptæ. Potiùs, vt aurigæ equos in curribus per colorum quædam paria diſponunt: ſic ego conſonantes iugabo, ex viciniâ quadam ſonorum. Quadriga mihi prima hæc:

B. V. P. F.

De primâ Auſonius:

Diuiduum Beta monoſyllabon, Italicum B.

Ideò Diuiduum: quia mediâ illius & primâ parte effertur *Be.* Nam cùm habeant hoc conſonantes, vt ſolitariæ ſonum non efficiant, luctenturque, vt ſic dicam, intra clauſtra oris: ſubueniendum adiunctâ Vocali eſt, quæ velut obſtetrix edûcat. Sed Græci aut Hebræi pluribus id fecere: compendio magis noſtri, qui vnam omnibus litteram dedêrũt & eamdem. E enim præpoſita in effatu auditur, aut ſubiuncta. Præpoſita in iſtis, EF, EL, EM, EN, ER, ES. Subiuncta his: BE, CE, DE, GE, PE, TE. Nam HA, nec littera quidem eſt: QV, & KA, ſuperuacuæ: IX, Y, Z, Græcæ, & Græcâ ideò nomenclaturâ. niſi quòd XI illorum, nos IX fecimus litteræ tranſlatione. Sed vt de argumento meo propriè: B, ſonum habet medium inter P, & F. Exprimitur, *labiis cum celeri quodam impetu recluſis*. Benè Europæi plerique hodie. excipio Germanos qui indurant, & ad P deflectunt, cùm gaudent *Pono ſuo Vino*. Et Hiſpanos itemque Vaſcones, qui emolliunt & ad V digamma torquent, homines ſobrij & quibus non placet *Bibere* ſed *Viuere*. Nec miror. crebrum enim nimis, vt litteræ inter ſe vicinæ migrent & alternent. Quod pro Germanis ſit: P, pro B, frequentarunt priſci: & eſt in lòco eius ſonus. Quinctilianus fatetur, *Cùm dico* OBTINVIT, *ſecundam B litteram rationem poſcere, aures magis audire P.* Et ſanè auribus paruerunt plerique olim ſcriptores aut ſculptores. Sic in Tabulis antiquiſſimis Fuluianis: APSOLVTVS ESTO, leges: item, QVEICVMQVE. VOLET. SVPSIGNET: & in lapidibus vulgò, APSENS: OPSIDES: PLEPS: POPLICVS: ac talia. Feſtus etiam ſiue Verrius, qui *Braſſicam à præſecando* deriuat, quomodo nõ durus, niſi adſpectu ad duriorem hunc ſonum? Benè igitur Terentius Scaurus: *B cum P conſentit, quo-*

Ea ſola ſonũ non habens.

Latini adiuuant per E adiunctam.

Quod fallit in ſuperuacuis litteris, aut Græcis.

B. qui efferendus

P. erant Germani & Hiſpani, diuerſo limite.

Germaniis uantur nonnihil à priſcis

Quis P pro B crebrum.

niam origo eorum non ſine labore coniunctióve reuelli à quoquam poteſt. Græci πυῤῥίαν, noſtri Burrhiam: & quem Pyrrhum, antiqui noſtri Byrrum: Balatium, Palatium. Item Poplicolam, Boblicolam alij: Scapillum, alij Scabillum dicunt. Nec diſſimile quod * Plutarcho notatum, Delphenſes B pro Π, vſitatos eſſe: quorum fuit βατεῖν & βικρὸν, pro πατεῖν & πικρὸν. Iam de Hiſpanis quid, Lipſi, excuſem? benè, ſi non accuſent ipſi vltrò. Ita multi errori eorum ſuffragatores, Grammatici, lapides, libri. me iudice, tamen errori, ſed priſco. Ecce * Adamantius Martyr iam olim librum integrum hoc titulo & argumento ſcripſit, *De V & B litteris*. quæ voces ſcilicet hanc aut illam reciperent; quaſi in breui diſcrimine, & quod confunderet ſæpe vulgus. Quamquam ille non vſquequaque * ἀδαμάντινος mihi μάρτυρ. Miſcet enim è ſcholico ſuo puluere: & ſcribes, inquit, *Beſicam, Nebum, Baluas* pro foribus ædium, *Bernam*, pro coqui ſeruo natus: non Veſicam, Neuum, Valuas, Vernam. Item *Manuuias*, non Manubias: ab Ambio, *Ambibi* non Ambiui: apud Perſium — *baluâ de nare*, non balbâ: & argutiarum eiuſmodi dapes, haud ſatis ad meum guſtum. At lapides, vide quàm hîc Hiſpani. DANVVIVS: VASE: VENEMERENTI: PLACAVILE: ſculptum in iis clarè vidi, pro Danubius, Baſe, &c. Contrà etiam, VIBA: CIBICA: VNIBERSVS: ATABIS: SIBE: PROBINCIA: ALBEI: CABATORES. pro, Viua, Ciuica, Vniuerſus, Ataüis, Siue, &c. Et tu, Lipſi, inter luſtrandum, vel aliud agens, hæc obſeruabis. Iam libros veteres ſi vidiſti, nónne in iis aſſiduum hunc errorem? Piget exempla adferre. Pandectas ſaltem Florentinas (quarum ætatem pauci libri ſcripti æquauerint) inſpice: & videbis in ſingulis paginis peccatum hoc, non peccatum. Cur enim verè peccatum dixerim, quod peccabant tam vulgò? quin mores iam id, non culpa. Cùm pauſam hîc aliquam faceret, ego interpellare ſuſtinui ridens, Hem! vt acriter tu, inquam, pro pugnace gente pugnas? Et iámne è Gallo Iberus? Arriſit & ille. Quídni? inquit. Placet Plautinum illud

Vtcumque in alto eſt ventus, exin velum vortitur.

Et nónne cauſſa mihi, cur non amem meos Gallos? Sed ſuſpiro, & ſileo: nos, Lipſi, hoc agamus. Crebram igitur commutationem

In Quæſtionibus Græcis.

Ab Hiſpanis, qui V pro B vſurpant.

* Cuius Excerpta in Caſſiodori Orthographiâ.

* *firmus teſtis.*

Adamantij ineptia.

rationem litterarum harum vides. quæ occaſio? adfinitas. quæ nunc quoque magna: & olim, niſi fallor, maior. Non enim celabo te meum ſenſum: quem vulgus hic fortaſſe rideat, tu & probi probent. Litteram V cùm pro conſonante eſt, paullò aliter ſonuiſſe cenſeo, quàm nos illam. Nunc enim vt F infirmum & elumbe proferimus: at priſci molliùs, & minùs impreſsè, quaſi VV duplex. Quod dico, tale eſt. *Vinum, Vallum, Seruum*, ita dicimus, quaſi eſſet *Finum, Fallum, Serfum*. Reipsâ enim F audimus, ſed fractum & imminutum. At ego exiſtimem pronunciaſſe eos, *Winum, Wallum, SerWm*. ita inquam, vt V illud conſonans ſiue Digamma ſonum mollem & velut ſuſpenſum habuerit, qualis eſt in *Quare, Quis, Quando*. Ego hac inopinatâ ſententiâ percuſſus, Quid profers? inquam. perſuaſurus hoc ſperas? Si Rationem audis & Veritatem, inquit, ſpero: ſi vulgus & opinionem, deſpero. Sed argumenta huic rei audi. Nemo veterum V, cùm Digamma aut potiùs pro Digamma eſt (non enim verba hîc captabis) duplicem ei affinxit ſonum: Digamma autem in *Anguis, Quando, Suauis, Aqua*, & talibus eſt. habet igitur eumdem illum etiam in aliis verbis ſonum: id eſt, natantem hunc & mollicellum. Item: Pro adſpiratione veteribus Digamma fuit, vt *Ⅎircus, Ⅎœdus, Ⅎelena*, pro *Hircus, Hœdus, Helena* (Grammatici omnes teſtes.) at vulgata hæc expreſſio ad adſpirationem ſiue halitum non accedit,* accedit mea nouicia. vera iſta igitur. Tertiò: Græci cùm *Varum, Valerium, Veliam, Octauium*, & has formas ſcribunt; οὐάρον, οὐαλέριον, οὐελίαν, ὀκταούϊον ſcribunt, proximè ſonum illum meum exprimentes. ſonum ergo hunc veterem iure cenſeo. Ni eſſet: cur non φάρον potiùs, & φαλέριον? quod durius quàm Latinum illud fateor: ſed propiùs tamen ad *Vi* vulgatam vocem. Nam quod interdum Beta his talibus addunt, Βαλῆρε, pro *Valēre*, &c. hoc quoque à me eſt. quia cùm Digammæ illius verum ſonum haberent nulli,* inopiâ coacti ad quemuis potiùs quàm ad φ decurrerunt, à quo maximè ſcilicet abeſſet. Quartò: Tritum illud omen quod Craſſo naues conſcendenti factum, vanum & longinquum eſt, ſi efferas more vulgi. Venditabat quiſpiam in portu, inquiunt, caricas Cauno aduectas, & clamabat identidem *Canneas*. hoc

De ſono V conſonantis nouicia noſtra ſententia.

Ea firmata quinque argumentis.

* Nam *Helena* & *VVelena*, pariter valdè ſonant: & eſt in Digammâ manifeſtus flatus.

* Vide Notas in fine Capitis.

alludere & valere volunt, *Caue ne eas.* nónne ridiculè, niſi effe-
ras meo iſto more? Quintò: Verba pleraque à Latinis inte-
gra ſumpta exteri pronunciant hoc ſono,* *Vinum, Vallum, Vicum,*
Vannum, Ve, & infinita alia. pariter Latini *Batavvos, wandalos*,
& exterorum talia, ſcribunt per hoc Digamma, par pronun-
ciatio vtrobique igitur. Et verſus ad me, Quid ad hæc Lipſius?
perſuaſi? Ego moto leuiter capite, Illud vetus Murete, in-
quam: Cras credo, hodie nihil. Quî poſſim tam noua? quin
totam Pronunciationem noſtram non conuertis hac viâ, ſed
euertis. Tu autem ipſe, per fidem, ſeriò ita ſentis? Ille ridens,
Si probas, ſentio, inquit: ſin aliter, ludo. & pomum hoc velut
Eridos iecerim in magiſtellorum cohortem. Illi turbent, nos
pergamus.

* *Germani & Belgæ, Wyn. Wall. Wyck, Wan Wee.*

Littera P enunciatio.

De P litterâ nihil dico. plana res: nec vidi qui in efferendo
peccaret. Aſſidet B litteræ: niſi *quòd validiùs exprimitur, labiis
cum ſpiritu adductis pariter & diductis.*

Littera F ſonus.

F in loco quarto. cuius ſonum princeps Grammaticus (ita
ſentio) efformat Maurus:

Imum ſuperis dentibus apprimens labellum
Spiramine leni (velut hirta Graia, vites)
Hanc ore ſonabis.

Et, qui à Mauro mutuatus, Victorinus: *F, litteram imum labium
ſupremis imprimentes dentibus, reflexâ ad palati faſtigium linguâ, le-
ni ſpiramine proferemus.* Efferenda igitur leni quodam ſpiritu
(vterque ita ſuadet) nec tam hirtè & aſperè quàm φ illa Graia.

In quo abimus à Scaligero.

Iulio enim Scaligero hîc quî credam? validiùs ſonare, quàm
Græcam vult: quæ mollior eſt, & vt eius verbis vtar, *dilutiore
ſono.* Errat ipſe, aut mei illi. An Fabius dux ei in hanc men-

Fabius iniquus in hanc litteram.

tem? malè. Dicere tale aliquid videtur, non dicit. Nam con-
uicium eius (ita verè appellem, non iudicium) de hac litterâ
iſtud: *Illa quæ ſexta eſt noſtrarum, penè non humanâ voce, vel om-
nino non voce potiùs, inter diſcrimina dentium efflanda eſt: quæ etiam
cùm vocalem proximam accepit, quaſſa quodammodo; vtique quoties
aliquam conſonantium frangit, multo fit horridior.* Non enim hoc
ponit valentiùs ſonare quàm Græcam, ſed inamœniùs. nec ta-
men idipſum cur ponat, ſatis ſcio: niſi quia illam aſpiratio
fortaſſe mitigat, quæ reuera vegetatio quædam & velut anima

litterarum. Hâc deſtituta noſtra, grauior quodammodo fit & triſtior. Sanè quin diſcrimen inter vtramque ſit, non negandum: etſi negligi id video à noſtro vulgo. *Cicero auctor clarè, in eâ pro Fundanio: vbi teſtem Græcum irriſit, *quòd primam eius nominis litteram dicere non poſſet*. Et cur non potuit? Aſpirauit videlicet, & P illud inſitum magis expreſſit, ritu ſuæ gentis. Itaque dupliciter peccans, ſic pronunciauit, quaſi ſi eſſet *Pfhundanius*. Hoc ridet Catoni ridiculus ille conſul. Quę dico, Priſcianus allaudat: cùm ait *F Latinam ferè ſimilem φ Græcorum*. Ferè, ait. cur? quia (hoc enim pòſt addit) *non fixis ea labiis pronuncianda, vt P & H*. Optimè. Experire enim: figuntur tibi labiæ & preſſim cum niſu clauduntur, cùm illud φ exprimis, ſeruatâ vi P litteræ, & adſpiratione non neglectâ. Aliter in Latinâ eſt: me audi. Græcæ illius ſonum oſtendit, & in eo luſit Auſonius, obſcæno & obſcuro Carmine in Eunum:

Diſcrimẽ inter φ & F.

Auſonio illata lux.

Cui ipſe linguam cùm dedit ſuam, A eſt:
Veramque in illis eſſe φ notam ſentit.

Vult enim indicatum putorem & ſentinam turpiſſimæ illius partis: quam cùm liguritor ille attigiſſet, meritò φ illud pronunciabat, quod ſolemus in odore tetro. Apud Plautum ſenex, cùm Pſeudolus ei in os irructaſſet: *Phu, in malam crucem*. ita leges. In Chariſio peſſimè ſcriptum de Interiectione: *Faſa, vt cùm putoris aliquid perhorreſcimus, quæ vox nunquid Ægyptium pathos ducit?* Repone, *Fu, fu, cùm putoris*, &c. Et vſurpant hodie in abhorrendo pleræque hominum gentes. Sed de F litterâ: abit ea quidem à B longiuſculè: altera pro alterâ tamen ſcripta olim & dicta. *Bruges* pro *Frugibus* apud Ennium Cicero & Fabius agnoſcunt: *Sifilum* & *Sifilare* pro Sibilo Nonius: & Macedones Βίλιππον pro Φίλιππον, Βαλακρὸν, pro Φαλακρὸν dixêre, auctore *alibi Plutarcho. Quin legi imò, in ſimpliciſſimæ antiquitatis Sc^to de Tyburtineis: DE. EEIS. REBVS. AF. VOBEIS. PECCATVM. NON. ESSB. Quadriga hæc peregit ſuum curſum.

Phi, vel Phu, in tetro odore.

Correctus Chariſius.

F loco B ſcripta.

*In Quæſt. Græcis.

NOTÆ.

NOTÆ.

Quinctiliani verus intellectus.

Græcis V & I conſonantes ignota.

NEGAVI Græcos litteram habuiſſe, quâ exprimerent V digammon. Et verè: quia perierat illa Æolica, nō minùs quàm apud nos Claudiana. Quinctiliani dictum ſic capiendum lib. x. cap. XII. *Ipſæ etiam vocales duæ efficiunt ſonum, qualis apud Græcos nullus eſt, ideoq́; ſcribi illorum litteris non poteſt.* De veris Vocalibus accipis? erras. nullæ enim nobis tales, quas non aſſequatur & ſignet diſerta illa Hellas. Duas intellegit, I & V cùm tranſeunt in Conſonantes. Nam nec hunc quidem ſonum qui eſt in *Iugurtha, Iuba*, & talibus exprimunt Græci: quibus Iota numquam coäleſcit. At de V. clarum quàm ſudent.

Digamma quid, & cur dicta?

** Quanquā & in parte incluſus ille. Nā ſæpe vbi W duplex, G ſcriptum reperies: vt Wilhelmus, Guilhelmus: Waltherus, Gualtherus.*

Obiectiuncula aliqua remota.

Correcti Grammatici pluries.

Vau ſonus.

Diducere ad finem Capitis tenuia hæc nolui: ſi aues Lector, cape hæc pauca. Digammos à figurâ dicta, non à * ſono. Picta enim vt Ⅎ inuerſum, id eſt Gamma Gammæ ſuperpoſtum. Claudiani imperij lapides (nam eo Principe noua littera in gratiâ & in vſu) referunt, DIⅎAI. AVGVSTAI. & AMPLIAⅎIT. TERMINAⅎITQVE. ac plura, quæ legi & deſcripſi Romæ olim. Grammatici aliquot veteres de nouicio hoc, quem inieci, ſono, in me pugnaturire videntur. falsò: quia falſa in iis verba. Terentius Scaurus ait: *hanc litteram V conſonantis vice fungi, & poni pro eâ quæ ſit F.* Si pro F, quomodo ſtat illa mea elatio? Sed ſcripſit ille diſertè, *quæ ſit Ⅎ.* Corrupta ab ignaris eſt nota. Vt in Annæi Cornuti iſtis: *Eſt quædam littera in F littera* (verte Ⅎ) *ſpeciem formata quæ Digamma nominatur. Ad huius ſimilitudinem ſoni, noſtri coniunctas vocales Digammon appellare voluerunt: vt eſt, Votum, Virgo. itaque in primâ ſillabâ digammon & vocalem oportuit poni, Fotum, Firgo*: (eadem corruptio, reſcribe) *quod & Aeolij fecerunt & antiqui noſtri, ſicut in quibuſdam libellis ſcriptura declarat. Hanc litteram Terentius Varro dum vult demōſtrare, ita perſcribit V A. Qui ergo in hac ſillabâ ſonus eſt, idem littera erit.* Adſcripſi locum, quia me aliquâ iuuat. Ait Varronem, magiſtrum illum magnum, ad ſonum exprimendum ſcripſiſſe *V A*. hoc falſum. Vnde enim ego nunc ſcitior, *Va*, an *Vi*, an *Ve* ſcripſerit? ſed corrigo *V V A*, geminatâ litterâ: ſiue mauis VVAV, ex Victorino. Ille enim ſic: *Aeolis F.* (corrige, vt ſuprà) *idem valet quod apud nos V, cùm pro conſonante ſcribitur, vocaturq́; βαυ & Digamma.* Ambigas an non ille voluerit ſcribere & exprimere, ὐαῦ. Scaurus nos iuuat, qui diſertè *V conſonantis loco poni, id eſt pro Va, in Quis & Qualis*, adfirmat. Atqui *Wa* hic audis, non *Va*. Quinctilianus de eâdem: *Antiqui Ⅎædum Ⅎædúſque*, (ita ſcribo) *pro aſpiratione Vau ſimili litterâ vtentes.* Priſcianus idem: *Digamma, id eſt Vau, ab ipſius voce profectum teſte Varrone & Didymo.* De ſono Terentianus aliquid,

Vt Vade, Veni, Vota refer, teneto Vultum:
Creuiſſe ſonum perſpicis, & coïſſe craſſum.

ſed

ſed ambiguè. vti reuera etiam ego ambigo: & diſſerta hæc à me, non aſſerta. Illud mearum aurium iudicium non celo: ſuauiorem litteram hâc duplici natam non videri, poſt litteras natas.

CAPVT XIII.

De C. K. Q. G. viciniis litteris. Refutati qui primæ ſonum duplicem adfingunt. In K litterâ Auſonius illuſtratus. idem iterum in Q. & correctus. In C Feſtus emendatus. Singulæ hæ litteræ, quando natæ. quid conueniant, quid diſcrepent? & plura Grammatici pulueris.

IVNGO quadrigam alteram. quam trahent mihi equi non concolores ſolùm, ſed gemelli, imò iidem. C. K. Q. G. iis *C littera vetus.* nomina. quos à vi, aut ſoni indole, quî diſcrimines? ægrè poſſis ex mente veterum: qui adeò eaſdem cenſuerunt, vt vnam vice omnium diu ſint vſi. C ſola iis locum munuſque aliarum trium tenuit: donec natæ inuectæque illæ, vix ob neceſſitatem, ſed ornatum. Videbo tamen ſingulas, & ſiquid in aliquâ eximium, dicam.

C prima & vetuſtiſſima eſt. quam in locum Kappa Græcanici veniſſe non eſt dubium: in locum, ſed & in ſonum. Planè *Eius ſonus, geminus, vt K.* pleneque vt K elata ſemper. Nec aſſertione res egebat. quis enim Grammaticorum aliter vnquam tradidit? niſi quòd hodie prauus & pertinax in eo error inoleuit. Duplicem ei ſo- *Nos corrumpimus.* num dedimus: alterum vt debuimus, alterum vt voluimus. Et cùm à vocalibus quidem A. O. V. aut diphthongo *Au* excipitur, ſuum ei relinquimus & priſcum ſonum. efferimus enim *Caput, Corpus, Cubitum, Caudam.* cùm ab E. I. Y Æ. Œ, nouum ei damus & ante-æuo inauditum. Enunciamus enim cum craſſo & moleſto quodam * ſibilo, *Ceram, Cippum, Cyrum, Cænam, Cœnum:* offatu, quem littera nulla habet, nulla habuit. Ad Z aut S accedere videtur, non attingit. Quæ hæc peruerſitas? quis auctor? apex non eſt in veterum ſcriptis qui ſtabiliat: & mos ille tantùm à malâ quâdam libidine peccandi. Omitto Grammaticos omnes, qui C cum Kappa æquiparant clarè: ratio ipſa, quàm repugnat? *Capio* rectè efferς: *cepi* ab eo, cur aliter? cur *Incipio*? *Eccum* & *Eccam* audio: *Ecce* producis in aliâ ſoni

*Nec ambige, quin iſti ſibil. à Barbaris ſint.

Refutatus is error, ſine contumacia.

veſte. A *Caſto Inceſtum* formari, quî vox tua me doceat? & multa alia, quæ labem & ambiguitatum agmen inuexêre in Latinam linguam. *Silicem* aut *Cilicem*, ex enunciatu noſtro aures non diſcernant: non *Cyrum aut Syrum*: *Sepio* aut *Cæpio*: *Cellam*, aut *Sellam*: *Seruum*, aut *Ceruum*: *Diſcere*, aut *Diſſere*: & quæ millena. Pudet non tam erroris, quàm pertinaciæ. quia corripi patiuntur, at non corrigi; & tenent omnes, quod defendat nemo. Itali, Hiſpani, Germani, Galli, Britanni in hoc peccato: à quâ gente initium emendandi? Audeat enim mihi vna aliqua, & omnes audient. Sed de C ſatis. cui verum pronunciatum dabis, ſi efferes *adductâ leuiter palatum verſus linguâ, eiuſdemque ad dentes, cum ſpiritu aliquo, appulſu*. An & hoc addo? cùm S eam præcedit, malè exprimi hodie: efferendam autem velut Sk: hoc modo, *Skamnum, Skena*, &c. quæ nobis ſunt, *Schamnum, Schena*.

Sc, qui efferendum?

K littera ſuperfluens.

Sequitur K littera. quæ Græcanica mera eſt, & in Latium vênit non ob vſum, ſed ob luxum. Verè enim ſuperfluit: & ſaniorum litteratorum nemo id negauit. Nam quòd nonnulli vſum & locum ei faciunt, quoties A excipit: vt in *Kaput, Karina, Karthago*, ac ſimilibus: nouitia ea regula, ſed & falſa. Fateor ſæpe locum ante A habere, imò vix alibi; atque ita in lapidibus lego, KARVS. KASTITAS. PARKARVM. PALIKANVS. EVOKATVS. DEDIKAVERVNT. ſed ſæpius aliter, & firma non ei ſedes, niſi in notis. Quinctiliani iſta mens: *K quidem in nullis verbis vtendum puto, niſi quæ ſignificat etiam vt ſola ponatur*. Terentiani eadem:

Vſus tamen eius, vt volunt ante A.

Et ad notandum.

K ſimiliter otioſa ceteris ſermonibus,
Tunc in vſu eſt cùm Kalendas annotamus aut Kaput,
Sæpe Kæſones notabant hâc vetuſti litterâ.

Vult K ſolitarium tribus vocibus notam eſſe, Kalendis, Kapiti (in legibus Capita ita notabant,) & prænomini Fabiorum. Capella item in triplici ſaltem nomine locum dat, ſed pro Kæſonibus, Kalumniam ſupponit. *K nunc nota eſſe putatur, nunc littera. nam eius effectus C integrare non dubium eſt: abſque his Kapita, Kalendæ, Kalumniæ*. Vbi neſcio an veriùs legeris, *non littera*. Quia igitur ex plurium vſu ſedes ei in trinâ tantùm ſede, Auſonius ſcripſit:

Auſonius illuſtratus.

Hæc

Hæc tribus in Latio tantùm addita nominibus K.

Ita enim lego & clarifico verſum, in quo interpretes caligant. Quando nata hæc littera, haud liquidò ſcio. vix opiner ante bella Punica, ſed nec diu poſt illa: quia in Sc^to de Tyburtinis reperio SVB. AEDE. KASTORVS. Iſidorus ad Salluſtium quemdam refert: *K litteram*, inquit, *Salluſtius Ludimagiſter poſteà Latinis adiecit, vt in ſono diſcrimen duarum litterarum faceret, C & Q*. Ad diſcrimen autem duarum aliarum repertam vult. quod illud? cedò Iſidore, ſi potes: & hilum ſi inuenis, nihili homo ego. Sed credo, iamtunc tuo æuo obtinuit, barbara hæc in C pronunciatio, quam dixi & refutaui. Tu Priſcianum mihi audi: *K & Q, quamuis figurâ & nomine videantur aliquam habere cum C differentiam: tamen eamdem, tam in ſono vocum quàm in metro, continent poteſtatem*. Et Terentianum:

Quando nata K.

Iſidori alucinatio.

Refert nihil K prior ſit, an Q, an C.

Ad Q venio. quæ ipſa reuera non tam intereſt litteris, quàm ſupereſt. Cur enim C non ſatis ad eius vices? Fuit olim: ſed viſum hanc addere, quoties V ſequeretur (neque aliter) ad efficiendum pinguiorem illum ſonum. Sed dicant, cur in G non idem factum? Aliter enim paullò & illa ſonat in *Anguis*, quàm in *Angis*. ſed non hoc litterarum naturâ fit, verùm vocalium à quibus exceptæ & quibus miſtæ. Capella: *Q quidam litteram non putabant: & vincerent, niſi in Equo & Equitatu apparéret expreſſè. Conſtat autem ex C & V*. Auſonius eam componi vult ex duplici C, recto & inuerſo. Eam enim ego mentem obſcuri verſus illius cenſeo, quem non vidi qui explicaret, imò qui legeret rectè:

Q litteram videri ſuperare.

Auſonio lux & correctio.

Præualuit poſtquam Gamma vice functa priùs C.
Atque alium pro ſe titulo replicata dedit Q.

Lego, *titulum*. C, inquit, replicata & conuerſa nouum pro ſe titulum ſiue indicem litteræ dedit Q. Inſpice enim. ex duplici C, recto & inuerſo, illud Q aptiſſimè compinges. Poſſis & legere, *Atque aliam pro ſe titulo*. Hæc eſt illa littera, quam magiſter Fabius duritiei damnat: *Duras & illa ſillabas facit*, inquiens, *quæ ad coniungendas demum ſubiectas ſibi vocales eſt vtilis, alias ſuperuacua: vt Equos ac Æquum ſcribimus*.

Q dura littera.

G quartam poſui. quæ ipſa, * vi & ſono à C quantulum abit?

* Imò vix formâ. Apex ſaltem, vt Maurus notat, ad cornu C infrà additus.

C & G viciniæ. abit? Ne miremur priſcos diu hanc vſitatos, pro illâ. *Acnâ, Lece, Acro Cabino*: pro *Agnâ, Lege, Agro Gabino*, Victorinus notauit. & in tabulis Iudiciariis egoipſe legi, QVI. IOVDICARE. NECARINT, pro *Negarint*. Et Grammatici teſtantur hoc vulgò. Feſtum emendari hac occaſione cenſeam: *Camelis virginibus ſupplicare nupturæ ſolitæ erant*: & ſcribi, *Camelis virgines ſupplicare.* *Feſtus correctus.* Nam intellegit *Gamelios deos*, priſcâ hac ratione per C ſcribendi: quos virgines & puros ad rem nuptialem aduocare ſanè ſtultum. Terentius Scaurus: *C cognationem cum G habet. & ideò alij dicunt Gaunacem, alij Caunacem: item Camelum, Gamelum.* *Bello Punico primo G non nata.* Hanc ſcripturam retentam arbitror ad bella Punica: argumento nec infirmo nec infido, quòd in illâ Duillij Columnâ ſola C nôta. Ibi enim LECION. MACESTRATOS. PVCNANDOD. pro Legion, Magiſtratus, Pugnando, & non ſimplici archaïſmo, EXFOCIONT pro Effugiunt, ſculpta. Atque hoc eſt quod Auſonius ſcripſit, — *Gammæ vice functa priùs C.* Nam *Feſtus quod obniti videatur; *Quæ nunc C appellatur, ab antiquis G vocabatur*: nihil eſt. fallit ſcriptura, & non ille: quam dirige, *Quæ nunc G appellatur, ab antiquis C vocabatur*: ſiue etiam, *notabatur*. Ipſemet *alibi: *Antiqui per C litteræ formam nihilominus G vſurpabant.* Viciniam vides. nec nego tamen, quin ſonus G litteræ paullò diffuſior ſit & mollior: quem referes, *appulsâ ad palatum linguâ, modicello interuallo, lenem ſpiritum emittens.* Nos hodiè quàm peccamus? Italorum enim plerique vt Z exprimunt, Galli & Belgæ vt I conſonantem. Itaque illorum eſt *Lezere, Fuzere*: noſtrum, *Leiere, Fuiere.* Omnia imperitè, ineptè. Germanos ſaltem audite, quorum ſonus hîc germanus, *Legere, Tegere*; vt in *Lego, Tego*. nec vmquam variant. at nos ante I. E. Æ. Y. ſemper: dicimuſque *Iemmam, Iætulos, Iiniiuam, Iyrum*, pro iſtis, *Gemmam, Gætulos, Gingiuam, Gyrum*. Mutemus, aut vapulemus.

Margin notes: * In Prodigia. vide. — *Feſtus leuiter emendatus.* — * In Orcum. — *G litteræ ſonus & expreſſio.* — *In eo vitiū.* — *Germanis hac littera incorrupta.*

CAPVT

CAPVT XIIII.

De litteris D, & T. huius vitioſum hodie in parte ſonum eſſe: nec iuuari à falſo Papyrio. An T, Viuum ſignificauerit? Iſidorum fortean correxerim. Lapidibus data lux.

BIGAM ecce leuem interpono: in quâ D. T. iugales. Quòd vicinę inter ſe, quodq́; adſonent, cur te moneam? Ipſe vides: & paſſim etiamnũc in libris paullò antiquioribus, *Set*, & *Sed*, *Haut*, & *Haud* alternant: inque lapidibus, QVODANNIS: ADQVE: contrà, ATFINES: ATLECTVS.. QVIT pro Quid, ac talia. Effertur hodie vtraque rectè (nec præitione meâ ad ſonum opus:) excipio, quod peccant in T, quoties ea vocalem I anteit, & hęc aliam. Q. Papirius quiſpiam auctor & tutor huic culpæ aduocari poteſt: cuius hæc lêgi verba. *Iuſtitia cùm ſcribitur, tertia ſillaba ſic ſonat, quaſi conſtet ex tribus litteris T. Z, & I. cùm habeat duas, T. & I. Sed notandum, quia in his ſillabis ſonus iſte litteræ Z inueniri tantùm poteſt, quæ conſtant T, & I, & eas ſequitur vocalis quælibet: vt Tatius, Otia, Iuſtitia, & talia. Excipiuntur quædam nomina propria, quæ peregrina ſunt. Sed ab his ſillabis excluditur ſonus Z litteræ, quas ſequitur littera I, vt Otij, Iuſtitij. Item non ſonat Z, cùm ſillabam ti antecedit littera S: vt Iuſtius, Caſtius.* O nugator! verè enim ſic appello nebulam Grammatici, non Grammaticum, & quem mihi certum nec eſſe quidem à priſco æuo. Vnicum hoc Fragmentum hominis exſtat, nec aliud: cui ipſi vtinam lumbi & renes diu fracti! At enim Murete, inquam, etiam Ciceronis iocus in *Actium* quemdam id ſtabiliat: qui alluſione nominis ſubiecit, Ἄξιος. Ergo vt Gręcorum illud ξ. pronunciatum T. In fronte, inquit, aliquid eſt: in re & inſpectione nihil. Alluſio fuit, ſed in propinquo ſono, non eodem. Et age, ſi ea pronunciatio; cur nemo veterum de litterâ T, tale aliquid prodidit? aut quæ cauſſa cur ſonũ ante I magis, quàm vocalẽ aliam mutet? nõ dixeris. & ſperno audacter haſce ineptias vel vno argumento, quòd nulli Conſonantium (aliter quàm in Vocalibus) ſonus duplex. Tu igitur, Lipſi, ne audi. non item Iſidorum: qui magnum ſcilicet arcanum huius litteræ vulgat, *In breuiculis quibus militum nomina*

D & T vicina.

T hodie in parte vitiatur.

Falſus neſcio quis Papyrius.

Iſid. cũ vulgo refutatur.

De Iſidori adfirmatione heſitatio.

continebantur, T notam in capite verſiculi poſitam, ſuperſtitem deſignare: Θ verò ad vniuſcuiuſque defuncti nomen ſolere apponi. Ille mihi ſæpe ſuſpectâ fide: & certè hîc. Quæ enim ratio cur T. viuum notauerit? aut quod alibi exemplum? Ego de *V* illud verum ſcio: & valdè inclino, vt litteram eam potiùs hîc ſit reponendum. Nam ecce in ſepulchralibus lapidibus, quoties pluribus monumentum aliquod exſtructum, adſcalpi ſolet, qui ex iis ſuper terram, qui ſub terrâ. Illis V præponebatur, prima ſcilicet in *Viuus* littera: iſtis Θ, quæ in *Thanato* capitalis. Noto & vulgo adhuc non vulgatum, & firmo his exemplis. In iſtâ vrbe, domo Epiſcopi Aquinatis:

Fortaſſe is corrigendus.

V & Θ in ſepulcris quid notarint.

Θ CN. OGVLNIVS. CN. L.
NICEPHORVS
* (Θ) GVLNIA. CN. L. NICE
V. L. SAFINIVS. Ɔ. L. SVRVS.

• Hoc Theta incluſum ita O litteræ.

Vbi duo mortui ſignantur: poſtremus Viuus. Item ad Marianum templum:

Q. EPPIVS. Q. F. CORRVPP
Θ CLODIA C. L. SILENIO
Θ EPPIA L. F. PAVLI VOTE
NNIANA MATER
EPPIA M. F. POLLA.

* Item alibi:

V D. LABERI. DD. ET. Ɔ. L. SYMMACHI
Θ LABERIA. D. L. ET. Ɔ. MVSA
V D. LABERI. D. L. EVTICVS.

* In ædibus Franc. Porcari.

Theta cur mortualis littera? Auſonius explicatus.

Atque hæc fortaſſe cauſſa verior, cur Theta mortiferum dictum, quàm quod in iudiciis damnandi ea nota. Auſonium quidem ego huc adſpexiſſe confirmem, cùm in impurum illum Eunum ſcripſit:

Miſelle doctor ϑ tibi ſit obſcæno,
Tuumque nomen Theta ſectilis ſignet.

Mortem enim ei precatur, & quidem à laqueo (ea forma eſt in * ϑ contractâ:) & adſcribi ad defuncti eius nomen optat Theta.

• Scaliger in Auſonium acutiſſimè id vidit & monuit.

CAPVT XV.

De ſex litteris facillimæ pronunciationis iunctim dictum. N à Græcis aut Latinis ſæpe omittì: ſed malè.

DABO & ſeiugem. ſed quæ Circum peruolabit leui rotâ. In H. enim, I. L. M. N. R. quid inſiſtam? De ſono & elatione conſtat: & vix, ſiquis velit, in iis peccet. Naturam autem aliam litterarum indagare, non hîc meum opus. H ſiue littera ſiue flatus eſt, molliter efferenda, nec vt robuſti illi Germani. Poſt conſonantes item molliter, ſine ſtricturâ aut ſibilo; quod malè in vſu quibuſdam. Quanquam & veteres quoſdam populos eam fortiùs pronunciaſſe cenſeam: vtique quibus ea pro F fuit. vt Faliſcis. Nam iſtorum eſt *Haba*, pro Fabâ: *Hanula*, pro Fanulis, & quæ talia. I autem conſonans, mihi ſic ſonat vt aliquid teneat è Vocali. non fixè nimis preſſeque proferenda, vt G illud corruptum: ſed eo pænè modo, quem dixi in Digammâ eius ſorore. L facillima & liquidiſſima litterarum. quis in eâ peccet? niſi Hiſpani fortè cùm gemina eſt, qui neſcio quid ex I & L mixtum proferunt & fractum. M mugientem illam litteram, omnes rectè. N tinnientem, omnes rectè. R item: niſi quos ligauit aut vetuit natura. quod in Demoſthene, Alcibiade, Ariſtotele, Scaligero patre. Sed de N hoc addo; mirari me, cùm tam ſuauiter ea ſonet, omiſſam ſæpe à Græcis aut mutatam. Illorum enim eſt μάλλιος, qui Latinis *Manlius*: * Ὀρτήσιος, qui *Hortenſius*; & plura. Quanquam & Latini in hac culpâ: certè ſculptores, in quorum lapidibus lego, CLEMETI, pro *Clementi*: COIVX, & INFAS: *Coniux*, *Infans*: MESES denique, *Menſes*.

H littera, quo efferenda?

Et I conſona.

Item L in quo Iberi peccant.

N ſapiculè neglecta à Græcis.

* Quod Lſibinus contra receptā ſcripturam approbat, malo ſtudio nouitans.

CAPVT XVI.

De littera S, quæ multis veterum inuiſa, & culpata. A nobis ea releuatur. Romani quàm crebrò vſurparint, & pænè ante omnes litteras? X crucem referre. quædam de variâ crucium figurâ. Artemidorus, & Maximus & Iſidorus epiſcopi illuſtrati. De littera Z. & ordine omnium ſoni.

VLTIMAM in Conſonantium hoc Miſſu trigam habe, ex S. X. Z. E quibus Sigma priùs ſtabiliendum leuiter & de-

Sigma littera multis hoſtis.

Verū in hanc conuicia. & defendendum eſt: quia famam eius multi petunt, imò vi-
* adulterinā. tam. Pindarus conuiciatur, & * κίβδηλον appellat: eiusq́ue odio
verſus compoſuiſſe dicitur ἀσήμους Dionyſius Rhetor cùm R
attollat, hanc abiicit & turpi voce appellat θηριώδη. Attici om-
nes (quod non neſcis) oderunt, & ſuccedaneum ei ferè T de-
derunt. Iam noſtri velut compacto conſpirant. & inter pro-
* Capellæ hoc ſcriptū. ceres * Meſſalla, *ne litteram quidem eſſe, ſed ſibilum* ait. Inter ma-
giſtros Fabius, *aſperam* pronunciat, *& in commiſſurâ verborum*
rixantem. Quin ipſi priſci, Atticorum exemplo, eiecêre: &
Mertare, Pultare illorum fuit, ſicut Ennij *Adgrettus fari*. Sed &
poëtæ tracti in partes: & in verſu vbi conſonans exciperet,
plerumque hæc iugulata. Inde — *vitâ illâ dignu' locoq́ue*. &
— *omnibu' princeps*: & in Plauti Terentiq́ue fabulis obuia ex-
Nos defendimus, & illa illoruḿ refellimus empla. Miſella! quis tibi tutor in tam validos & tam calli-
dos? affectu ego, neſcio an viribus: & fortaſſe fuerim, vt ille
ait, *ſolatium potiùs litis, quàm auxilium*. Pindari conuicium pri-
mò quî refellam? nec capio quidem. Adulterinam incertam-
Pindaro reſponſum. q́ue litteram eſſe vult. Quid ita? nihil video. hoc ſcio, ſiue ſo-
num, ſiue indolem aſpicias, germanam eſſe germanæ Vocis
prolem. Siqua iuſtæ litteræ nota ei abeſt, magne vates: pro eâ
noter ego. At enim ſibilat. hoc, credo, voluiſti: & tecum
Et Dionyſio. Rhetoriſta ille, qui appellat *Theriôde*. quod Serpentinam ſiue
Viperinam interpretamur, (malè alij *Ferinam & Brutalem*)
quia ſibilus ſerpentum. En crimen! Quin tu litteram R igi-
tur ſpernis, quia canum? M, quia boum? B, quia ouium? Nam
Sibili quidā non inſuaues. irriunt hæc animantia, mugiunt, belant. Tamen cedò, cùm
inuidioſum hunc ſibilum ſerpentium dicis: de ventis, arbori-
bus, hominibus quid cenſebis? quorum ſibilos eſſe, & qui-
dem ſuauiſſimos, non negabis. Quid tibiis & fiſtulis facies?
quas hoc argumento abiicies ex humanâ vitâ. Ipſæ ſerpen-
tes vtinam hoc vno malæ! amem ego eas, adeò non culpem.
S litteræ rebus optimis inſita. Ampliùs dico. res optimas, res ſuauiſſimas priſci nomencla-
tores, hac litterâ notarunt, velut Naturâ duce. In cælum ſu-
ſpice: occurrent, *Stellæ, Sol, Sidera*. In terram deſpice: agno-
Suauitatis ea index. ſces *Seſamum, Saccharum* inter dulciaria. *Suſurros, Suauia, Taſia*
inter amatoria. & inter vitæ gaudia, *Somnum, Salutem, Sanita-*
tem. Litterarum ipſe *Sonus*, quî ſine hoc ſono? Ineptè igitur &
vanè

vanè tu,qui humaniſſimam litteram indigetes *Theriôde*: Plato verius,qui πνευματώδη. Rectè enim ita vegetam & ſpiritalem notulam agnominat: quamq́ue homines amant & æſtimant, qui ipſi tales. Maurus benè:

Viuida eſt hæc inter omnes, atque denſa littera.

Attici ſpreuerunt, inquis. Quid mirer molliſſimos morta- *Reſponſum de Atticis.*
lium? At non Lacones aliqui aut Thebani. Hoc ipſo tempore,robuſtum hunc Sibilum robuſti illi Germani adamant: fugitis vos (ne ægrè ſit meo Lipſio) mollicelli * Belgæ. Perperam. *• Qui T, itē ſubſtituimus: Wat, Dat, &c.*
nec id doceo: quia egit & peregit hanc cauſſam ante me Lucianus apud Vocalium tribunal. Et hæc eadem in Meſſallam opportunè dicta mihi ſunto. Fabius ſequitur, qui aſperam cri- *Ad Fabij comminum.*
minatur & rixantem. Bonâ veniâ Magiſter. à quauis cauſsâ tibi odium in hanc litteram, non à Ratiône. Te, in te, aduoco. Tu enim idem ibîdem, Z molliſſimum & ſuauiſſimum appellas. quî poteſt ſi S inſuauis? Quidquid enim mollitiei in illâ eſt, debet eſſe ab hoc fonte. Nam D quæ immixta, etiam te iudice aſpera eſt & duri caſus. In illam igitur ſi æquus, quomodo iniquus es in iſtam? Sed protectò in toto illo iudicio, quo Græcanicum effatum ſupra Latinum ambitiosè tollis, plura *Qui nimius in efferendis Græcis, pre-*
tibi exciderunt iudicij non ſimilia: & inter ea, iſtud. De priſcis *mendis nobis.*
Latinis quod obiiciunt: bellum. Vnam aut alteram voculam adferunt, in quâ hæc mutatio: ego ſecentas, in quibus alia. *Ad Latinorum morem, reſponſum.*
Nam hoc veriſſimum, priſcos illos verè viros frequentaſſe virilem hanc litteram, & inſeruiſſe aut ſubſtituiſſe, pæne dicam, affectatè. Ecce *Caſmenæ* illorum ſunt, & *Duſmoſus* & *Coſmittere*; pro Camenis, Dumoſo, Committere. Eorumdem * *Aſæ* pro *Qui crebri etiam in hac litterâ.*
Aris, & *Fuſui*, pro Furuis, & *Valeſij* & *Fuſij*. Iam *Odos*, *Vapos*, *Arbos*, *Robos* dixêre: & ab iis ἀναλόγως *Odôſem*, *Vapôſem*, *Ar'boſem*, *Róboſem*: quod * Feſto credes. eiuſdemq́ue generis, quod Fabius *• In voce Arboſem.*
notat, *Clamos* ac *Paſſes*. Nec *Stlatum*, *Stlitem*, *Stlocum* ignoras: pro Lato, Lite, Loco. item quæ è Græcis commutata, ἕρπω, *Serpo*: ἕξ, *Sex*: ἑπτὰ, ſeptem: ἅλ, Sal: ὕλαι, *ſyluæ*: & multa. Poſtremùm, vbi geminata ea: vt in *Caſſius*, *Cauſſa*, *Diuiſſio*. quod Ciceronis temporibus paullumq́ue infrà factitatum ait Fabius. A quo more etiam in lapide legi, BASSIS, pro Baſis. Quod poëtæ ta- *De poëtis, reſponſum.*
men hanc omiſerint: (id enim etiam obiicitur) quæſo omittant.

tant. Quis tam imperitus eſt, qui neſciat à verſuum lege id eſſe, non à contemptu? & ſatin' hæc, Lipſi, ad veterum in hanc litteram amorem & honorem? ſatis. ſonum potiùs eius videamus, qui lenior paullò, quàm hodie efferunt, molliorque. Incraſſamus enim, & haud longè pronunciamus à TS, *Sonum, Saccum* &c. quaſi eſſent, *t'ſonus, t'ſaccus*. At * lenis ille effatus verior eſt, quem ſeruamus in mediis vocibus, *Miſi, Piſo, Aſinus*, &c. Viros doctos non audio, qui efferri vt corruptum illud C volunt, *Seleucus, Simia, Sanus*. Malè: & tranſeunt in vitiũ, quod Σιγμισμὸς dictum Græcis. Terentianus à lenitate hac noſtrâ eſt:

Quis verus eius ſonus.

**Quem Belgæ retinent, Siin, Saeck, Sent.*

——agitur pone dentes

Sic leuis, & vnum ciet auribus ſuſurrum

Vbi, *Sic Lenis* malim: ex * Victorino qui ferè hæc tranſſcripſit.

**Vide verba eius, ſi vis, in fine libri.*

Ad X iam venio, cruciariam illam litteram. Non enim malè ſic appellem, quia & figura hæc illi, & aures linguamq́; cruciat duro ſono. Hîc ego, Reſiſte paullùm, inquam, etſi properas. De figurâ non fallis? vereor. Nam ea in T litterâ conſenſu omnium, non in iſtâ. Vel Tertullianum audi: *Ipſa eſt littera Græcorũ Tau, noſtra autem T ſpecies crucis*. Ille promptè: Hoc, Lipſi, non neſcio, inquit. ſed tu quoque ſcito, Crucis non vnam olim formam. Formabant, vt dixiſti, recto & tranſuerſo ligno ad T faciem, ſiue ad mali cum annexâ antemnâ. Ita enim Auſonius:

X littera, crucis formam refert.

Cruces variè figuratæ olim. Vt T, ſiue vt malus in naui.

Malus vt antemnam fert vertice, ſic ego ſum T.

Et ideò cum naui Artemidorus comparat lib. II. ἐκ ξύλων, inquit, καὶ ἥλων γέγονεν ὁ σταυρὸς, ὡς καὶ τὸ πλοῖον. καὶ ἡ καταρτιὰ αὐτοῦ, ὁμοία ἐστι σταυρῷ. *E lignis & clauis crux componitur, vt & nauis. ſicut conformatio etiam nauis, ſimilis cruci.* Appoſitè D. Maximus Taurinenſis Epiſcopus: *Cùm à nautis ſcinditur mare, priùs ab ipſis arbor erigitur, velum diſtenditur; vt cruce domini factâ aquarum fluenta rumpantur.* Atque hæc vulgata forma. ſed nec illa infrequens ex lignis decuſſatis, quã X littera repræſentat. De eâ Iſidorus: *X littera & in figurâ crucẽ, & in numero decem demonſtrat.* Vtraque iſta in Conſtantini nummis conſpicitur, cũ adſcriptione IN. HOC. VINCE.

Item tranſuerſa vt X.

* Seneca ad hanc varietatem: *Video iſtic cruces non vnius quidem generis, ſed aliter ab aliis fabricatas.* Sed redeo ad meam lineam, & pergo de ſono: qui in iſtâ durus, ex C & S mixtus. Ideò in monumentis altera ea littera ſæpe etiam iuncta. vt, VICXIT. IVNCXIT.

**Conſolatione ad Marciã.*

Sonus litteræ X.

IVNCXIT·&,CAPPADOXS·CONIVXS. Quin veteres CS, aut GS, pro eâ ſcripſêre; nec reperta X ante Auguſti æuum, ſi credo Iſidoro. Nigidium quidem in libris ſuis ſpreuiſſe vti, lego apud Victorinum. In hac efferendâ peccari admodum non video; igitur pergam.

Supereſt mihi Z quam valere * DS conſenſu tradunt. ideò & ſic efferenda. *Dſona, Dſeno, Dſelus, Madſa, Medſentinus*. Nos hodie peſſimè, qui molliùs quàm ipſum Sigma. Quia adfinitas cum D illi: ideò in eam ſæpe mutat, & contrà. *Zetha, Dietha*: διαβάλλω, ζαβάλλω: & *Zabolus* pro Diabolo ferè ſemper apud Paulinum Antiſtitem Nolanum. Quinctiliano Z *& Y apud Græcos nullæ dulcius ſpirant*. & approbo: etſi Appius Claudius (Capella refert) *hanc litteram reformidarit, quòd dum exprimitur morientis dentes imitetur*. Ita aurium iudicium, Lipſi, varium, vt & ſenſuum aliorum. At ego de Elemētariâ Pronunciatione campum hunc decurri: reſtat ille, qui de Accentuali.

* Etſi Latini ſæpe vertunt in SS duplex. μάζα, *maſſa*: πατρίζω, *patriſſo*, &c.

Z littera aliquid ex D crabit.

CAP. XVII.

Ad Accentus tranſitum. eorum in Pronunciatione vtilitas, ſiue Neceſſitas. Definiuntur, diuiduntur.

QVEM veteres aliquot nouique decurrerunt, fateor: ſed cur non leui rotâ etiam ego? Ordo ſermonis huc me ducit: & quis ſcit an non planius aliquid aut plenius dicam? Conabor. Tu tantùm Lipſi, ſcin' quid te velim? Iube, inquam. Illud Cælianum, ait: *Dic aliquid, vt duo ſimus*. Nam hactenus audis me nimis obnoxiè, non ſolùm intentè. Vt autem ex lapidum attritu ignis elicitur: ſic ſæpe veritas ex alternantium, imò & altercantium ſermonum conflictu. Sed enim quid obloquar aut interloquar, inquam, vbi res non anceps? Sic mihi viſa, quæ adhuc dicta. In aliis ſiqua mihi ſalebra aut abruptum, reuocabo liberè & ſiſtam. Tu perge, nec reſpice. Ridens ille, At enim Plautus noſter, inquit, hoc probi agitatoris eſſe voluit. Sed capio iterum lora, & quò cœpi, aurigor. Pronunciationis pars mihi facta altera, Accentus. Iure. Elementaris enim illa qui ſufficiat? Quin vt in citharâ parum ſit neruí cuiuſque ſonum noſſe, niſi efficere poſſis iunctim ex iiſdem

Accentus in rectâ pronunciatione adhibendus.

concentum: ſic fruſtrà elementa mihi rectè efferas, niſi ex iis & voces. At has non potes, ſine iuſto legitimoque ACCENTV. quem communiter & largè cum Grammaticis definio, *modum omnem quo ſillaba afficitur, in loquendo ſeu ſcribendo.*

Definitio eius, largiter ſumpti.

Eum in quattuor partes diſtinguo. In

Diuiſio.

TEMPVS: quod duplex:
- LONGVM: *quo ſillaba talis producitur in effatu aut in ſcriptu.* cuius nota lineola producta ſiue Apex -: ſic, *Mālus.*
- BREVE: *quo ſillaba talis contrahitur in effatu aut in ſcriptu.* cuius nota Sigma ſupinum ᴜ: ſic, *Mălus.*

SPIRITVM: qui duplex:
- LENIS: *qui ſillabam tenuiter & ſiue flatu effert.* cuius * nota olim ſiniſtra pars H diuiſæ ˧: ſic *˧amo.* nunc ſemicirculus læuus vſurpatur ᾿: ſed à Græcis. Nam Latini rectè omiſerunt, contenti defectum flatus notare defectu notæ.
- DENSVS: *qui ſillabam vberiore flatu ſtipat & inſpirat.* cuius * nota olim dextra pars H inciſæ ⊢: ſic *⊢amus.* Nunc nobis H integrum ſeruit, Græcis ſemicirculus dexter ῾.

* ψιλὴ dicta Græcis.

* δασεῖα dicta Græcis.

DISCRETIONEM: quæ triplex.
- CONIVNCTIO ſiue ὑφὲν: *quâ duas diſcretas voces ſic coniungimus, vt vnita videantur.* eius nota ſemicirculus pandus ‿: ſic *Ante‿uolans. Ante‿dux.*
- DISIVNCTIO ſiue διαστολὴ, oppoſita priori: *quâ voces, quas imperitè poſſimus iungere, diſparamus.* eius nota, dextra pars circuli ad imas litteras depoſita ◦: ſic
  — *in litore conſpicitur◦ ſus.* ne legas *vrſus.*
- AVERSIO ſiue ἀποστροφὴ: *quâ litteram litteráſve ſupprimimus & auertimus loquendo ſcribendoque.* eius nota pars circuli ſiniſtra ad ſummas litteras depoſita, ᾿: ſic
  — *tanton' me crimine dignum.*
  &, *Mult' ill' & terris.*

TENO

TENOREM: qui triplex.
- ACVTVS.
- GRAVIS.
- FLEXVS.

de quibus deinceps ſingillatim dicimus.

CAPVT XVIII.

De Tenoribus propriè. quibus aliis nominibus dicti? quid ſint? quotuplices ſint? Definiti omnes, & notulis ſuis inſigniti. De Sigmæ formâ per occaſionem diſſertum vberius.

ATQVE hæc generalis diuiſio Accentuum: poſita ſic à priſcis, paullò aliter à me diſpoſita. è quibus loco poſtremus ille, re primus. Si enim dignitatem & vſum ſpectes, anteit alios: & eximiè Accentuum nomen ſibi vindicat inter omnes. Reliqui affectionem aliquam ſillabæ dant, & ſæpe leuem: hic vim & vitam. Marcianus de iſto benè: *Animam vocum eſſe, & Muſices ſeminarium*. Nec alius ſanè eſt, qui aut Pronunciationem magis ornet rectus, aut deformet prauus. Itaque paullò magis cum curâ mihi de eo dicendum, vt qui propriè ſpectet ad meam Spartam. Speciem igitur hanc Accentus, Lipſi, Græci dicunt τόνους: Latini ab eo *Tonores* olim, poſt *Tenores*: atque etiam, *Voculationes*, *Moderamenta*, *Accentiunculas*: imò exoche quâdam, ἁπλῶς *Accentus*. Reuera enim eleuatio illa & depreſſio ſillabarum, quæ per Tenores, ſuper omnes alias ſpecies, ſimile quiddam habet câtu. Capella *Faſtigia* etiam & *Cacumina* appellat, me iudice, metaphoris aptis valdè & honeſtis. Caput ſuum huic argumento inſcribit, *De Faſtigio*: & inſerit, *Accentus partim Faſtigia vocamus, quòd litterarum capitibus imponantur, partim Cacumina.* De voce habes: rem definitione nunc explico. TENOREM *menſuram* eſſe aio *ſillabæ, in ſcriptu aut effatu, ex lege ſiue more.* Menſuram pono: quis neget? Ad quantitatem enim Tenor pertinet. in quâ cùm dimenſio triplex, Alta, Lata, Longa: ad primam hic referendus, ad alteram Spiritus, ad tertiam Tempus. Diſcretio aliena à Quantitate eſt, ideoque nec propriè Accentus. Menſura autem hæc in ſillabis pariter triplex: quæ attollit pronũciando. quæ deprimit. quæ vtrumque. Inde totidem Tenores: quos indigetamus *Acutum*, *Grauem*, *Flexum*. ACVTVS eſt, *qui ſillabam intendit acuitque, & cum*

Tenor inter Accentus præcipuus.

Varia eius nomina.

Faſtigium.

Definitio Tenoris.

Diuiſio.

Quid Acutus, eiusq́; ſignum.

& cum eâ vocem. Eius notam in ſcripto faciunt lineolâ dextro-
uorſum aſcendentem ſic /. faſtigij ſcilicet dimidiatam partem.
GRAVIS, *qui ſillabam dimittit, & cum eâ vocem.* Eius aduerſâ
Quid Grauis? nota index, lineolâ deſcendens ſic \ . pars altera faſtigij incli-
Quid Flexus? nantis. FLEXVS, *qui vnam eamdemquè ſillabam longiore vocis
ductu & tollit & demittit.* à quo flexu ei nomen. Eius nota iure
ex vtrâque compoſita ſic, ʌ. id eſt, faſtigium plenum. Hoc Vi-
ctorinus rectè vocat V tranſuerſum. *Circumflexus*, inquit, *tranſ-
Flexi duplex ſignum. uerſa V litterâ notatur hoc modo* ʌ. Interrumpens hîc ego, Ad Cę-
lianum illud M. Antoni: dicam aliquid, imò contradicam. V
tranſuerſo notari eum vis? negat Marcianus, qui *Flexi ſignum*
facit *Sigma ſuper ipſas litteras deuexum.* Hæc autem nota ab illâ
quantum diſtat? Muretus, Benè, inquit, iniicis. laudo. Sed ego
Sigma priſcũ. quoque me non malè expediam, ſi ſcias quæ Sigmæ Græca-
nicæ (eam intellegit) olim forma. Non enim illa, quæ nunc,
flexilis & ſerpentina Σ, cui nihil cum Accentuali vnquam no-
tulâ commercij: ſed lunaris aut ſemi-orbiculata quædam, ſic
Mauri notabilis locus. C: prorſus vt *Ce* Latinum. Maurus ab hac cauſsâ, inter litteras
quæ figurâ ambiguâ fallere poſſint, hanc ponit.

A Latina, ſæpe vt Alpha, ſæpe Lambda ſcribitur:
I ſimiliter Iῶτα *credi, & C poteſt quod Sigma ſit.*

A, inquit, ſæpè vt Lambda ſcribitur (vidi in lapidibus inferio-
ris æui, Λ, ſine tranſuersâ lineolâ) & I noſtrum vt Iôta, & C vt
Sigma. Ita enim reuera ſcripsêre. ſed, ne te fallam, non nimis
Sigma Lunare quando in vſu? olim. medio dumtaxat illo Principum æuo. Antè enim flexa
illa obtinuit, & pòſt iterum euicit. adeò vt illius meæ non vita
non memoria ſit, niſi in monumentis lapidum, & pauculis ſi
fortè libris ſcriptis. Sed in lapidibus crebra. vt, ΔΙΟCΚΟΡΟC.
& CΑΡΑΠΙΔΟC. & in hac vrbe marmoribus tricenis. Quia
Cur eo Flexus Tenor notatus? igitur inter notandum Tenorem illum flexum, lapſu quodam
properantis manus factum, vt non angulare illud ſignum ex-
primeretur, ſed curua linea vno ductu, ſic* ∩: Marcianus re-
**Quæ nota etiam in Priſciani vetuſtis libris, De Accentu.* ceptam vulgò notam ingerens, ſcitè appellat, *Sigma deuexum.*
quia reuera tale eſt: ſicut contrà Sigma Supinum in breuis ſil-
labæ notâ, ſic ∪. Iterum ego, Capio, inquam, & approbo: &
**Quod de Menſario capiendum: vt alibi illuſtramus.* iamantè non ignotum mihi iſtud Sigma. quò etiam Martia-
lem referebam, *Aſpice lunatâ ſcriptum teſtudine* ſigma.* Sed quòd

addis de medio Principum æuo; caues mihi, an cauillaris? Hoc potius, ſi dextrè poëtas aliquot veteres accipio: qui auctores mihi iam olim de Lunari iſtâ formâ. Agathon Tragicus, vbi Theſoi nomen argutè per imagines ſcribit, Sigma cum arcu Scythico comparauit & per eum expreſſit.

De priſcâ formâ Sigmæ indagatum curioſiùs.

*Σκυθικῷ τε τόξῳ τρίτον ἦν προσεμφερής.

* Scythico ſed arcu tertium compar fuit.

En, Tertia, inquit, littera in ΘΗCΕΥC refert Scythicum arcum. Arcus autem facies nónne ſemi-lunaris? Sed & Euripides in eâdem re & nomine ludens, tertium elementum comparat cum crinium cicinno:

*Τρίτον δὲ βόστρυχός τις ὡς εἰλιγμένος.

* At tertium, cicinnus vt contortulis.

At cicinni illi calamiſtrati ſiue anuli, mihi quoque videntur facere orbiculatæ huic formæ. Muretus contracto vultu: Quæ adducis, inquit, ſpecie firma ſunt, re vaneſcunt. Cum arcu Agathon comparat. Ita: ſed adde, Scythico. cuius ego formam paullò aliam à communi hac fuiſſe adſero, flexu illo triplici, qui etiamnũc apud Turcas, Scytharum ſcilicet ſtirpem. Cum cicinno Euripides. ſed nónne flexili & tortuoſo? adiunxit enim *εἰλιγμένος*. Non autem vna in vno crinium anulo hæc contortio, ſed per gradus multiplex, vt in capreolis vitium, & vt olim in capillis pendulis comatorum. Ad hanc aſpectum. Nec plura ego: ne excidam à lineâ, quam inſiſto.

Verus intellectus eorum verſuum.

CAPVT XIX.

Accentus olim nec Latinis nec Græcis ſcriptitatos eſſe. lapides, qui adferere videbantur, reiecti aut alior ſum tracti.

TENOR igitur Menſura vocum eſt, & quidem in ſpecie illâ trinâ quam dixi. Definitioni dehinc addidi, *in ſcriptu ſiue effatu*. De effatu quis ambigit? nonnemo de ſcriptu fortaſſe: quia notulæ iſtæ Accentuum in priſcis libris raræ, imò in magis priſcis nullæ. Nec id in Latinis ſolùm, ſed & Græcis. Miratis? vagare mihi per hanc vrbem, & quære. multa monumenta in vtrâque linguâ, multi lapides: lapis ego, ſi Accentiuncularum iſtarum vſquam apex. Sed nec ψιλὴ vlla aut δασεῖα in Græcis, quas nobis flagitium grande ſit omiſiſſe. Quòd ſi Grammaticos tamẽ audis: ſcribes, & pleraſque omnes

An ſcripti olim Accentus. Non videri.

Vt nec aſpirandi notæ in Græcis.

nes voces digeres ſub Tenorum ſuis ſignis. idque diſcretionis & intelligentiæ, vt aiunt, cauſsâ. Mihi priſcus mos placeat: quem in his talibus teneam (audeo dicere) etiam contra rationem. Hîc ego non ſine riſu, Soluiſti Murete frenum huic linguæ: quis reponet? Vide ne fiam tibi Arabius tibicen: de quo Græci,

* Nummo canit, ſed quattuor nũmis ſilet.

* Δραχμῆς μὲν αὐλεῖ, τεττάρων δὲ παύεται.

An non Accentus in lapidibus?

Nam denuò interpello. Negas Accentiunculas ſcribi aut ſculpi ſolere: & (da veniam) erras, nec erras. Quòd rarò, verum eſt: quòd numquam, vanum. An lolio fortaſſe ego victito, & fefellerunt me oculi in lapidum aſpectu? non opinor. Hac vrbe, in domo Delphiniorum:

P. STÁTIÓ. P. L. BIONI
PAEDÁG. DOMINI. DEC. VI. A. XCVI.
P. STATIVS. P. L. ANTEROS. POSVIT.

Ibidem:

LIBERTA. ET. CONIVX. PETRONIA.
CÁRA. PATRÓNÓ
THALLVSA. HÓC. TVMVLO. CON-
DITA. LVCE. CARÉT.

Et in eodem lapide, ne ſim longior, VICENÓS. &, LVCIBVS. &, FÁTA. &, OCVLÓS. &, TERRÁS. Sed & extra vrbem, in agro:

L. PEDÁNIÓ. L. LIB.
EVPHRONI
L. PEDÁNIVS. CLÉMÉNS.

Item viâ Prænestinâ:

DIS. MÁNIBVS
M. IÚNIO. CÚRIONE
EQ. R. LEG. XXII. VIC

Videri eos per imperitiam eſſe.

Atque hæc clarè vidi, legi Murete, & cum fide exſcripſi. Mouit ille caput. &, Fidem ego tibi quidem adoleſcens habeo, inquit; ne tu illis. Imperita aliqua ſculptoris manus hæc ſcripſit. imperita, ſed & malè curioſa. Dic enim ſeriò, quomodo PEDÁNIÓ, & STÁTIÓ, & PATRÓNÓ, rectè inſculpta lineâ duplici, ſi hi Accentus? Nam ſingulos eos ſingulis vocibus eſſe, lex & mos iubet, nec tu infitêris. Quomodo item in

CÚRIO-

CVRIONE primam ſedem Tenor teneat? Denique quid ita in omnibus vocibus Acutus tantùm, ſine notâ vllâ Flexi? Hęc inepta, ſtulta, & à bardis. niſi ſi id tamen voluerunt, Apices eos eſſe, quîs inſignirent (ita ſuſpicor) vocales longas. de quo ritu mihi prædictum. Etiam me moraris? Nihil ego, inquam. te ſequor, illos ſperno.

Aut potius loco Apicum.

CAPVT XX.

De legibus Tenorum, quas Grammatici tulerunt. Eas promptas faciles que eſſe. à Fabio benè & ſtrictè comprehenſas. Plura in Notis, quæ ad rei totius lucem.

PERGO igitur, ait, ad Definitionis meæ reliqua. Addidi enim & hanc clauſulam, *ex Lege ſiue more*. Nec diſiunxi fruſtrà. quia non legem ſolam in Accentibus agnoſco, ſed video aliquid olim fuiſſe etiam ex More: & recepta quædam, quæ non præcepta. Sed de Lege, Lipſi, nónne obuium promptumque eſt? exſtant Grammaticorum libri, nec nos hodie aberramus valdè. Tranſibo, ſi vis, aut tráſilibo potiùs: & flectam ad orbitam de More, quæ minus trita. Vultu & manu renui ego, Minimè magiſter, inquam. In ceteris cùm per te mihi luceat & liqueat, in caligine hîc relinques? Non grandi aut ſpiſsâ eâ forſitan: ſed in quâ tamen non compareant pura illa (cum Lucretio dicam) diei tela. Tu infer. & quæ veteres confusè aut parum munditer exſecuti, reſequere diſtinctè & tuo more. Ille grauatus, Breuiter igitur, inquit: & magis quia vis, quàm quia opus. LEGEM in Tenoribus appello, *veterum litteratorum de iis diſponendis ſcitum ac iuſſum*. Scripsêre enim, & habuerunt hanc inter Grammaticæ primas partes. Sed ea lex nec operoſa, nec longa. Simplex tota, vniformis, & ab vnâ ferè Temporum normâ. Nam pro ſillabarum dimenſo plerumque Acuimus, Grauamus, Flectimus: aliter quàm Græci, qui variant variâ & vanâ ſæpe (ita iudico) cauſsâ. Hac re Fabius noſtros Accentus parum elegantes aut politos putat, & abiicit eos atque vilitat (Turpilij verbo vtar) præ Grçcis. *Sed Accentus quoque*, inquit, *cùm rigore quodam tùm ſimilitudine ipsâ minùs ſuaues habemus: quia vltima ſillaba nec acuta vmquam*

Duo in Tenoribus ſpectanda: Lex, & Mos.

Quid Lex.

Ea facilis.

Et ferè ex menſurâ ſillabæ.

Ideò ſimplices Latinorum Tenores.

excitatur, nec flexa circumducitur, ſed in grauem aut duas graues cadit (lege, *cadis*. non enim vltima ſillaba in duas poteſt cadere.) *ſemper*. Et de præſtantiâ, alius viderit, aut ego aliàs: de paritate quidem adeò vetum eſt, vt paucis omnino verbis vniuerſam Accentuum legem complexus ſit idem ille doctor. Quem Lipſi audi, & me mitte.

Quos Fabius breuiter & ſcitè comprehendit.

I. *In omni voce, Acuta intra numerum trium ſillabarum continetur:* * *ſiue eæ ſint in verbo ſolæ, ſiue vltimæ.*

* Id eſt: ſiue tri-ſillabæ tãtùm, ſiue pluriſillabæ, & eas aliæ præcedant.

II. *Et in his aut proxima extremæ, aut ab eâ tertia.*

III. *Trium porrò, de quibus loquor, media Longa aut Acuta aut Flexa erit.*

IIII. *Eodem loco Breuis, vtique Grauem habebit ſonum: ideóque poſitam ante ſe, id eſt ab vltimâ tertiam Acuet.*

V. *Eſt autem in omni Voce Acuta, ſed numquam plus vnâ;*

VI. *Nec vltima vnquam:*

VII. *Ideóque in diſſillabis, prior.*

VIII. *Præterea numquam in eâdem Flexa & Acuta: quia eadem Flexa ex Acutâ.*

IX. *Itaque neutra claudet vocem Latinam.*

X. *Ea verò quæ ſunt ſillabæ vnius, erunt Acuta aut Flexa, ne ſit aliqua vox ſine Acutâ.*

Hæc dena (ita lucis cauſsâ diſtinxi) legis eius capita Lipſi: quæ breuia, ſed plena, &, niſi fallor, etiam plana. Abnuis? fruſtrà. non hæreo diutiùs in ſordidanti hoc puluere, nec tenuerit me ſufflamen vllum precum.

NOTÆ.

Explicatio Fabianarum legum.

FABIANA, quæ poſui, leuiter erudito non obſcura ſunt; & peruadere viam illam poterit ſine munitione aliâ, ſine duce. Tironi tamen me dabo, & ſternam ac planiorem eamdem reddam, velut aggeſtu aliquot verborum.

Capitis primi. *Accentus non ante tertiam ſillabam.*

Primum eius caput γενικῶς adfirmatum voluit, in omni voce Tenorem (primarium dico, id eſt Acutum ſiue Flexum. nam & hunc Fabius comprehendit ſub Acuto, quia ex illo. Grauis autem ſiue ſecundarius inſuper habetur, nec notatur) intra tres ſillabas eſſe. idque verum. & ſi vox quadri- aut pluriſillaba, tamen Tenor numquam ante tertiam. Lex Grammatica ita voluit: ſed & Natura. quia vocem ſi

Curia?

priùs

priùs Attollas, id eſt Acuas ſiue Flectas, ægrè per tot ſequentium ſillabarum gradus eam demittas. Re videbis: experire. nec magni Scaligeri argutias hîc audio, quæ veræ non veræ.

Secundum generale quoque eſt, omnem Tenorem aut in pænultimâ aut ante eam ſillabâ eſſe. Non enim ſupra tertiam, vt iam dictum: non item in vltimâ, vt firmabo capite nono. *In quâ ſillabâ Tenores?*

Tertium & Quartum, magis diſtinctè Tenores in Tri-aut Pluriſillabis adſignat. Ipſe ediſſerit obſcuriùs: cape à me explicatè & velut in tabellâ. *In pluriſillabis, quæ ſedes cuiq. Tenori.*

In pluriſillabis penultima aut
- LONGA eſt: idque vel
  - POSITIONE. & tunc Acuitur: vt, *Camíllus, Prælegíſtis.*
  - NATVRA. & tunc Flectitur: vt, *Români, Perdocêre.*
  - EXCIPIO, ſi vltima quoque longa. tunc enim Acuitur; vt *Románo, Perdocébant, Athénæ, Mycénæ.*
- BREVIS & tunc quæ ante eam, id eſt tertia à fine Acuitur: vt *Cálius, Pópulus, Horténſius.*

Hæc regula eſt, nec apud Latinos (ex Grammaticorum quidem ſcito. nam de More fortaſſis olim aliter, vt videbo) vnquam fallax. Græci euariant, qui primam ſæpè Acuunt, mediâ longâ. Quò reſpexit Fabius alibi: *Latini*, inquit, *Olýmpo & Tyránno Acutam mediam ſillabam dederunt: quia vnâ aut duabus longis ſequentibus, primam Acui noſter ſermo non patitur.* *Diſſenſus Latinorum à Græcis.*

Capita V. VI. VII. ad Biſillabas voces diriguntur. eorumque hæc mens, Cùm in omni voce Acutus vnus Tenor ſit (Flexum etiam, vt anteà, comprehende) nec is in vltimâ vnquam: clarum quoties duæ tantùm ſillabę, ſedêre eum in priore Sed hoc quoque diſtinctiùs dicendum erat, quando propriè Acutus quando Flexus. Tu ſic habe. *In Biſillabis quæ ſedes Tenori.*

IN BISILLABIS prior aut
- BREVIS eſt. & ſemper Acuitur: vt *Déus, Sálus, Dócent.*
- LONGA. idque vel
  - POSITIONE. & ſemper Acuitur: vt *Dóctus, Fáctum, Sáltus.*
  - NATVRA. & ſemper Flectitur: vt *Rôma, Mêta, Lêge.*
  - EXCIPIO, ſi vltima quoque longa. tunc enim Acutum adſumit: vt *Rómæ, Métas, Léges.*

Priora clara. hoc poſtremum cur ita ſit, fortaſſe ambigas. cur, inquam Accentus mutetur longâ vltimâ, & abeat è Flexo in Acutum? Cauſſa eſt. quia Flexi, longior quædam, inter efferendum productio: quam haud facilè adhibeas vbi excipit etiam longa, ſine iſtius nimiâ correptione. Eadem cauſſa ſuprà in Triſillabis valuit: vbi & hoc exceptum. *Cur in vnâ voce variatâ, Accentus variet?*

Error hodie in Flexo enunciando.

Nam vt id quoque moneam, Flexum hodie quis aptè enunciat? plerique omnes ita, vt nihil abeat ab Acuto. Peccant. Diſcreti enim: & iſte, celeri quâdam ſublatione vocis efferendus eſt, ſine inſtitione vllâ aut morâ, *Túllius, Dícere, Hómo.*

Qua veritaat

ille, magis tractim & cum vocis longiore ductu: ſic vt ſillaba cui incumbit velut geminanda ſit, elatâ eâdem pariter & depreſsâ, *Mèèta, Hóòra, Pratóòrem.* idq́ue etiam in Græcis, per indolem & naturã ipſam Toni, veriſſimum ſcito. Caput VIII. clatum.

Tenor Latinis non in vltimâ.

Caput IX. firmat, Latinis Tenorem primarium in vltimâ dici aut ſcribi numquam. Hoc Capella, hoc Priſcianus, hoc omnes tradiderunt, vt iure mirer tam vulgò peccare nos hoc peccatum. Egoipſe nónne in

Mei aliqua excuſatio.

eâ naui? etiam hîc, vbi damno. ſed non tam inſcitiâ quàm comitate, qui do me & permitto ſiue Typographis ſiue vulgo. *Metâ, Caſtâ,* & ſimilia ſcribo diſcriminandi cauſsâ, quoniam Apicum vſus diu periit, nec reſtituo primus ego. At pro Apice mihi (ſemel teſtor) nota illa flexa ſeruit.

Grauem non poſſe eſſe in vltima.

Turpius illud, cùm Grauem Accentum vltimæ dant, idq́; in Aduerbiis ferè & Interiectionibus; vt ſeparent (aiunt) ſecernantq́ue à Nominibus eiuſdem caſus. Peccant dupliciter. primò in Grammaticas leges: de-

Idq́; per Naturam vocis.

inde in Vocis. De illis, clarum. de iſtâ, nego per naturam in vllâ ſillabâ, primariò efferri poſſe Grauem. ergo nec ſcribi. Acceſſorius ille Tenor eſt, nec vſquam illi ſedes, niſi in omni ſillabâ in quâ non ſedes duobus primis. Vbicumque inquam Acutus aut Flexus non eſt, illic neceſſario & ex annexu Grauis. Vox enim elata, deponitur per gradus & inclinat. Itaque benè & ex Naturæ fonte Fabius tulit, pertulit, *In omni voce Acutam eſſe, nec plus vnâ.* Si in omni voce Acuta ſimplex, aut ea compoſita, (hanc enim quoque Fabius intellegit:) quis locus Graui? quî eminebit? Depreſſionem notabis, omiſſo acumine? non debes: quia nobilius illud vocaliusq́;. Quid, quòd ipſi in ſe teſtes? Cùm enim *Serò, Palàm, Doctè* efferunt, ſic efferunt quaſi eſſet *Seró, Palám, Docté.* nónne Acuis igitur? clarè. idq́ue neceſſarium, vt effatu diſcernas à *Séro, Dócte.* Si enim demiſſé & depreſſé effaris (quod propriũ ſanè Graui eſt, nec ab eo auellitur:) Acuis ecce primam vel inuitus. Conſule vo-

* Sed nec Græcos, qui in fine Grauant: fruſtrà.

An diſcriminanda Aduerbia Accentu? Non quidem ex Fabij mente.

cem. * non Scaligerum meum: cuius cortina haud hîc mihi (Enniano verbo vtar) verat. Sed quid? inquies. Diſcrimen ſignari tibi nullum placet? Non meâ quidem cauſsâ. ſi ob rudes & tirones lectores, ſignato: ſed ad legem. Acue in iis talibus vltimam, aut flecte. Dictatoris Fabij edictum in totâ hac re mihi audi: *Ceterùm iam ſcio quoſdam eruditos, nonnullos etiam Grammaticos, ſic docere ac loqui, vt propter quædam vocum diſcrimina verbum interim Acuto ſono finiant, vt in illis* —quæ circúm litora, circúm Piſcoſos ſcopulos. *ne ſi Grauem poſuerint ſecundam, Circus dici videatur non Circuitus. Item* * Quántum, Quále, *interrogantes, Graui: comparantes Acuto tenore concludunt. Quod tamen in Aduerbiis ferè ſolis ac pronominibus vindicant: in ceteris veterem legem ſequuntur. Mihi videtur conditionem mutare, quòd his locis verba coniungimus.* A quo nihil abit Grammaticorum alia manus, qui *Ergô,*

* Quod idem Priſciano obſeruatum in vtrâque hac voce: item in Quando.

vbi

vbi cauſſam ſignificat, flectunt: *Poné*, cùm ordinem, Acuunt: pariterque in aliis, nec * Grauem agnoſcunt vſquam. Illud tamen miror, quid ita Fabius & Romani omnes Acui vocem fugerint in fine? Græci aliter, vt ſcimus: ſed & Natura. Quæ enim res aut ratio me vetat vocem tollere finientem, æquè atque ordientem? Nulla. nec illiipſi Prætores noſtri cauſſam interdicti ſui aliam attulerint, præter Noluiſſe.

* Priſcianum excipio, qui videtur pro illo.

An Accentus in fine eſſe non poſſit Ex ratione poteſt.

Caput decimum ad Vniſillabas, vt vides, ſpectat: & confusè adfirmat Acui eas omnes, aut flecti. Tu cape diſtinctius.

Tabella in Vniſillabarũ Tenoribus.

VNISILLABA aut
- BREVIS eſt, & Acuitur: vt *Fár, Sál.*
- LONGA
  - POSITIONE. & Acuitur: vt *Píx, Núx, Fáx.*
  - NATVRA. & Flectitur: vt *Môs, Rês, Lûx.*

Magnus Scaliger non hîc à nobis: qui Breues aut Poſitione longas, omnes Grauat. Haud probo: & arma in Cæſarem hunc ſumam cum Grammatico Senatu. Placet illud Fabianum, *Vocem nullam ſine Acutâ eſſe.* quia effatus non eſt ſine efflatu: nec hic ſine conniſu quodam & elatione: ergo nec ſine Acuminis ſenſu aut ſigno. Capella fidenter & verè: *Omnis vox aut Acutum aut Circumflexum ſonum habeat neceſſe eſt, etiamſi Monoſillaba ſit. Monoſillabæ enim graui carent.*

Diſſenſus noſter à Scaligero.

Cauſſa.

CAPVT XXI.

Moris in Tenoribus priſci indagatio haud obuia. Legibus & Acumine ſuo preſſerunt Grammatici. Quædam tamen ex vſipſis eruta contra leges. Non videri Tenores ſemper accommodatos ad ſillabæ modum.

AD MOREM veni: in quo iure mihi mora. Simulque ſiluit. Quod cùm fieret longius, appellaui: Quid iam? inquiens. itáne abiungis? atqui nondum, ô Murete, in candidâ illâ calce. Ille ſeuerior, Properas adoleſcens, inquit, aut potiùs feſtinas. Salebram hanc, quæ ante pedes, non vides? haud facilè tranſeo eam ſermonis volante iſto curru. Sine vt interquieſcam paullùm, & velut ſtrigem. Iterumque aliquo ſilentio, ſic cœpit. Ad eum locum ventum Lipſi, qui origo huic ſermoni. Nam de veteri Tonorum more cùm in Conuiuio tuo diſputaſſes: inieci ego. & tu rem voluiſti vberiùs veriusq; à me explicari. Vtinam iſtud poſſem! nam de illo non laboro. Sed reuera res eiuſmodi eſt, in quâ video aliquid non video,

Quis mos olim in Tenoribus, obſcurum.

deo, capio non capio: & quam ſuſpicionum potiùs pede trepido tango, quàm ſcientiæ veſtigio firmiter premo. MOREM hîc intellego, *qui aduerſus Legi, quique abit à Grammaticorum ſcito ac iuſſu*. Quem Pronunciationi etiamnunc interuenire, nihil nego: ſed magis, ni fallor, olim, priuſquam eualuiſſent Grammaticæ argutiæ & oppreſſiſſent. Nam vt priſci illi & verè liberi Romani adſtricti ſeruiliter ad tenues, quas dixi, Leges fuerint: haud temerè crediderim. & regnum ſuum, vt in verbis, ſic in eorum ſono habuiſſe cenſeam Dominum illum Vſum. Quod Græci, quod Barbari hodie in ſuâ quiſque linguâ: cur non Romani habuerint, & quædam pronunciarint ad morem potiùs, quàm ad normam? ad ſuauitatem, quàm ad quantitatem? Ego cenſeam: etſi adfirmare aut illuſtrare id mihi fas paucis argumentis vel exemplis. Quomodo enim penetrem aut oculos adiiciam in tenebras illius æui? omnia ſilentio & obliuione obruta: & ſcimus in eâ parte hactenus, quatenus ſcire nos Grammatici voluerunt. Quibus tamen ipſis expreſſa quædam contra ſuam Legem. præſertim eam, quæ Tenores ligat ad modulum ſillabæ & menſuram. Nam *Mercúri*, *Virgíli*, *Sulpíci* in vocandi caſibus ne illi quidem abrogant. Et Priſcianus *Muliéris* etiam recipit: Feſtus *Adeó* cùm Aduerbium eſt. magiſque miranda illa Priſcianus: *Éxinde*, *Déinde*, *Súbinde*, *Próinde*, *Périnde*, *Síquando*, *Néquando*, *Alíquando*. Quo exemplo nec *Enímuero* ego ſpreuerim, nec quod apud * Agellium Annianus adfirmat, *Exáduerſum*. Compoſitionem enim elucere ipſo Tenoris poſitu voluerunt. eâque re Priſcianus & hæc ſuadet, *Tepefácis*, *Suauérubens*, *Orbíſterræ*, *Viríllustris*, *Præfectúsfabrum*, *Iuriſcónſultus*, *Intereáloci*; & Chariſius, *Sacráuia*. Ab hac mente idem ille Annianus *Áffatim* primâ acutâ non mediâ pronunciabat: *cauſſámque huic Accentui dicebat* (verba Agellij ſunt) *quòd*, *Affatim*, *non eſſent duæ partes orationis*, *ſed vtraque pars in vnam vocem coaluiſſet*. Bis miror. primùm quid ita periculum hîc, ne duæ voces cenſeantur? cùm ne poſſint quidem, niſi reſcribas tamen (quod cenſeo) *Adfatim*. Deinde cur vulgò mediâ longâ extulerint? cùm conſtet certè de breui ſillabæ eius modo. Sed & in hoc & pluribus nihil ambigo quin lex neglecta:

Et preſſerunt eũ, data operá, Grammatici.

Nulla gens in Tenore aſtricta perpetuò ad quantitatem.

Nec Romani quidem ut exempla hæc paſſim oſtendunt.

* *Lib. VII. cap. XII.*

Agellio illatum lumen.

glecta: quæ ſingillatim Lipſi, quis indaget? niſi cui facem aliquam ab æthere accenderit ille Phœbus.

CAP. XXII.

Laquei & velut ænigmata hac in re ſoluta. Agellij multis locis immiſſa lux. item Feſti, Victorini, ante omnes Ciceronis. oſtenſum de litteris eos loqui, non de ſillabis. Tu lege, vide, diſce aut doce.

NAM illa quæ tu in Conuiuio collegiſti, mira & noua fateor: ſed vide ne aſpectu primo talia, explorata non faciant tuæ menti. *Agellius, inquis, verbum *Quieſcit, perpetuâ linguæ Latinæ conſuetudine è littera correptâ pronunciatum* adfirmat. *Quieſco* igitur dixêre. Lipſi erras. Non enim hæc doctiſſimi viri mens, & de litterâ ſe loqui non de ſillabâ clamat clarè. ergo nec de Tenore, cui in ſillabâ ſedes. Quid igitur vult? an poteſt E littera illic corripi, quam duæ conſonantes excipiunt? Non poteſt, fateor. ſed ad meam illam Elementarem pronunciationem referenda iſtæc. quâ docui E litteræ duplicem ſonum, Tenuem ſiue Breuem, Pinguem ſiue Longum. Hoc igitur tunc quæſitum *Quieſco* E ſubtili & breui, vt *Here* diceretur: an longâ, vt *Neſcio, Caleſco.* Et abit illuc, vt in vſu pronunciatum breuiter velit, etſi longiter *Quies.* Simile in *Actito*. Diſputat enim idem ille *ſcriptor, *Actito & Actitaui, primâ litterâ correptâ an productâ dicenda ſint?* Ipſe productâ cenſet: etſi quidam non indocti viri, correptâ. Tu infers, *Actito* igitur quoſdam pronunciaſſe. Hem! os Lipſianum retine & frontem. Impudenter hoc dicitur, ſed & imprudenter. Nam hæc controuerſia. *Ago* litterâ A breui pronunciatur: an igitur & deriuatum ab eo *Actito?* alij negant, alij dicunt. Sed ipſe efferri productè probat, id eſt *Aáctito*, A latiore & quaſi geminatâ. Nos enim hodie peſſimè, qui *Ago* pinguem ſonum damus, iſti ipſi *Actito* exiliorem. Atque hanc certam eius mentem eſſe ex eo certum, quod idem etiam ambigit in *Actitaui*. Sodes, ſi Accentuum res eſt, an in quartâ à fine controuerti poteſt de Tenore? Hac ipsâ luce perfundo, quæ ibidem obſcuriſſimè ſcripta: *Ab eo quod eſt Edo & Vngo, in quibus verbis prima littera breuiter dicitur, Eſito & Vnctito quæ ſunt eorum*

Soluti nodi in Agellio.

* Lib. VI. cap. XI.

Quieſco E correptâ: quomodo.

Actito. A longâ.

* Libro IX. cap. VI.

rum Frequentatiua, primá litterá longâ promi. & contrà, Dictito, ab eo quod eſt Dico, correptè. Hæc enim nulla vi mentis peruades, ſi pedem firmas in Accentu. At non ita eſt. Hoc agit & ait: *Edo*, E breui dici; *Vngo*, V breui: contrà tamen *Eſito* eâdem latâ & longâ, itemque *Vnctito*. Dicebant igitur, *Edo* * *Vngo* (profer quaſi Y Græcorum, vt ſuprà doctum) & *Eéſito*, *Vúnctito* ſiue *Ounctito*. Contrà autem in *Dico* & *Dictito*. Nam illud vulgò erat *Déico*, I longâ: iſtud *Dictito* eâ breui. Huc etiam illa * Agelliana refero: qui *Obiiciebat* quoſdam O litterâ productâ dicere miratur; item *Subiices*, *Coniicere*, *Iniice*, primis litteris longis. Quid? an non longæ eæ ſint? clarum quidem. ſed de ſono agitur, non de Tono. vultque ipſe non *Oobiices*, *Soubiices*, *Einiice*, *Cooniice* latè efferri, ſed *Obiices*, *Subiices*, *Iniices*, tenuiter. Hæc tibi mira? magis iſta quæ tunc certè non vidiſti. Ecce in Feſto ſcriptum: *Muſcerdas primâ ſillabâ productâ, ſtercus murum appellari*. Potéſtne in Accentu corripi? Idem: *Luſtra ſignificant lacunas lutoſas. at cùm eiuſdem vocabuli prima ſillaba producitur, ſignificat nunc tempus quinquennale, nunc populi luſtrationem.* Vides, etſi ſillabam nominet, de litterâ tantùm agi: quam ex more produci vult in alterâ ſignificatione, *Louſtra*: in alterâ tenuari, *Luſtra*. idémque in *Mouſcerda*. Simile illud eiuſdem: *Parret, quod eſt in formulis, debuit & productá priore ſillabâ pronunciari, & non gemino RR ſcribi.* Iam Victorinus Afer, ex tuâ quidem mente, quàm ſuperuacuè moneat, imò ſtultè, *Heſternum*, productè dici debere? *Heſternum, inquit, productè dici debet. Nemo enim qui Latinè loqui ſciat, qui aliter quàm productá ſillabá Heſternum dixerit.* Di tibi benè faciant prouide ſenex. in Accentu quis aliter potuit? Sed de priore ſillabâ ſiue litterâ potiùs tu quoque intellegis, & mones longam eſſe, ne quis breuem ducat & dicat, quia ab *Herè*. Quæ res ſimillima illi in verbo *Quieſco*. Hæc ſeria, mi adoleſcens, nec nugarũ aliquis ludus. videſque vel ex Agellio quàm intentè de iis egerint, imò litigauerint, viri magni. Sed venio iam ad ſcopulum, in quo mens omnis & ratio tibi fracta. Ciceronis locus eſt, qui miras facit tibi turbas: *Quid verò hoc elegantius, quod non fit naturâ ſed quodam inſtituto? Inclytus dicimus, breui primá litterá, Inſanus productá: Inhumanus breui, Infelix*

Vngo, quomodo V breui?

* Obſerua. Nam nos hodie malè & craſſè.

* Libro IV. cap. XVII. *Obiicio, O breui.*

Feſto lux aliquoties, in re pari.

Ex Victorino.

Ciceronis diu obſcurũ (nobis quidem) locum illuſtramus.

felix longâ. Et ne multis; in quibus verbis eæ primæ ſunt litteræ quæ in Sapiente atque Felice, productè dicuntur: in ceteris omnibus, breuiter. Itemque compoſuit, concrepuit, conſueuit, confecit. Conſule veritatem: reprehendet. refer ad aures: probabunt. Et verba hæc ſunt, inquis, an portenta? Mihi quidem verba, Lipſi, & proba, ſana; ſi examinata à ſanâ mente. *Inclytus* & *Inhumanus* ait primis breuibus dici. An ſillabis? imò expreſſim addidit, *litteris*. Ergo de I breui aut longâ hæc diſſertio eſt: ſicut de O eadem in *Compoſuit, Confecit*, & quæ reddit. Igitur illud *In*, ſemper breue: niſi cùm ab F aut S excipitur, ſi vera norma illa Ciceronis. Ita dixeris. *Incipit, Indoctus, Ingenuus*, breuiter & hodierno more. contrà, latè *Einfelix, Einſuauis, Einſicetus*, & talia, ad priſcum ritum non ad noſtrum. Pariter *Compoſuit, Concrepuit, Coniecit*, exiliter effabere: pinguiùs, *Coonfecit, Coonſueuit, Coonfiteor, Coonſigno*. Hæc Tullij germana mens, quam adfirmat mihi ſatis* Agellius: *Sed neque* OB, inquit, *neque* SVB *præpoſitio producendi habent naturam: neque item* CON, *niſi cùm eam litteræ ſequuntur quæ in verbis* CONSTITVIT *&* CONFECIT *ſecundùm eam primæ ſunt: vel cùm eliditur ex eâ N littera, ſicut Salluſtius inquit Fænoribus* coöpertus*. Idemque clariùs lib. II. vbi caput totum dat hiſce Tullianis illuſtrandis: additque mirari ſe cur *Pro* præpoſitio neglexerit hanc regulam, quæ non ſemper ante F producta. vt in *Proficiſci, Profanum, Profugere, Profeſtum, Profundum*. Ea enim *correptè dicimus*, inquit, *Proferre autem, & Profligare, & Proficere, productè.* Quæ ex monitis meis non vltrà obſcura. Sunt enim, *Proôferre, Proôfligare* &c. Hæc an nota aut notata adhuc vulgo, neſcio: ſcio vera, & momentum grande habere ad germanum litterarum effatum. Tu Lipſi quid? Quid, inquam, niſi ſtupeo, quia non ſtupeo? Antea in Cimmeriorum tenebris mihi videbar, nunc per te ſubitò in liquidâ & clarâ ætheris illius luce. Nec occurrit quod obiiciam, nec velim.

Inclytus, quâ primâ breui.

Et talia.

Con, præpoſitio, quomodo efferenda, longa ſeu breuis.

* Lib. IIII. cap. XVII.

* Dicebant igitur, *Cóóopertus*. ſicut & *Cóonexus, Cóoligatus, Cóogo*: quæ Agellius prætereà notat lib. II. cap. XVII.

Item, pro.

I CAPVT

CAPVT XXIII.

Clauſula operis. Votum, vt hæc locum vulgò reperiant: quod facile, ſi velint pueritiæ doctores. Res ipſa honeſta, & vtilis inprimis ad originationes vocum.

GAVDEO, inquit, quòd in his mihi fides: & magis, quòd Sermonis mei finis. Metam enim iam attigi. nec habeo quod addam, præter monita aut veriùs vota. Vtinam mens iis qui inſtituunt iuuentutem, hæc docendi / non deeſſet ratio aut via inducendi. In Græcâ Pronunciatione id iam peruicimus: quídni Latina hæc & cottidiana pariter niteſcat? Cuius vſus cùm latiſſimus ſit, imò cùm neceſſarius ad commercia coniunctionemque tot gentium: de germanâ facie eius tam exiguam nobis curam eſſe, iure mirer. In Pronunciatione autem illa eſt. atque vt hominis formæ veſtis cultusque non parum addit aut detrahit: ſic Sermoni effatus Communio quidem ſermonum linguarumque, & deriuatio vocum, non aliâ re magis illuceſcet, quàm germano iſto Enunciatu. ad quem legitimam viam tibi præiui, Lipſi: tu eam meliorem molliorémque calcando reddes. Dura enim pleraque initia videntur, confiteor: vſus eſt qui mollit & conſuetudo. At tu ſalue. te enim prandium, me patronus iam vocat. Et ſub hæc ipſa verba aderat puer, qui innuebat.

Pædagogi & doctores hæc docere debeant.

Ad dignitatem linguæ.

Ad etyma variarum vocum.

INDEX

INDEX CAPITVM.

CAPVT I.
In Italiam meus aduentus. Mureti ibi reperti laus. ad ſermonem hunc præparatio: & quiddam de iuuenilibus meis ſcriptis.

CAP. II. Ad ſermonem hunc ingreſſio. Prædictum de dignitate & de fructu cognitæ Veræ Pronunciationis. Suetonius correctus.

CAP. III. Quæ cauſſa corruptæ pronunciationis? Ea altiùs petita, à propagatione ſermonis: quæ per Romanum totum orbem, Afros, Gallos, Hiſpanos, Britannos Latinè vulgò ſciuiſſe. Hanc cauſſam corrupti ſoni germani: Item Barbarorum incurſum. Italica lingua quando cœperit? Penula Grammatica veſtis. Capellæ, Auguſtino, Tacito lux.

CAP. IIII. Pronunciatio generatim definita: diuiſa: quis dicendorum hîc ordo.

CAP. V. Vocales omnes Latinis Pluri-ſonæ. Eædem modulo & quantitate ancipites: ideoque olim Pronunciatu & ſcriptu diſtinctæ. Geminatio earum qualis? Apex, qualis?

CAP. VI. Vocales primos affectus naturæ exprimere: & plurimùm, mæſtos. Artemidorus illuſtratus. A, litteræ geminus ſonus, Craſſus & Exilis. In Craſſo, duplex ea ſcripta: ſæpe cum flatu interpoſito.

CAP. VII. Quadruplicem videri ſonum in E litterâ fuiſſe. & ij ordine expoſiti. Hanc ipſam pro I ſæpe ſcriptam. Iulij Cæſaris Scaligeri laudatio.

CAP. VIII. Litteræ I triplex ſonus. Quæ in Plauto ſit longa littera? EI diphthongus paſſim pro I longâ: deque eâ ſcripturâ priſcorum variantes ſententiæ.

CAP. IX. O duplex eſſe, quod ad tempus & ad ſonum. Auſonij verſus aliter lectus. Tranquillus illuſtratus.

CAP. X. De litterâ V. quadruplicem eius ſonum eſſe: ſed Primarium & eximium, duplicem. Plauto, Auſonio lux immiſſa. Quæ Feralis littera, & quare? Maurus & Chariſius correcti.

CAP. XI. Ad Diphthongos ventum: Latinum iis nomen fidenter poſitum. Quot eæ, & in quibus enunciandis peccemus? AE quomodo efferenda? quomodo OE? Dio Caſſius emendatus. De EI obiter dictum: & quis ei ſonus?

CAP. XII. Ad Conſonantes ventum. de vicinis inter ſe, quoque Capite dictum. iſto, de B. V. P. F. Quid in Be efferendâ, & à quibus gentibus peccetur? an defendi poſſint? Dubitatum de ſono V Digammæ, & pluſcula ad eas argutias. De F germano ſono. A Scaligero abimus & Fabio. Auſonio lucem damus, & medicinam Chariſio.

CAP. XIII. De C. K. Q. G. vicinis litteris. Refutati qui primæ ſonum duplicem adfingunt. In K litterâ Auſonius illuſtratus. idem iterum in Q. & correctus. In C. Feſtus emendatus. Singulæ hæ litteræ, quando natæ. quid conueniant, quid diſcrepent? & plurà Grammatici pulueris.

CAP. XIV. De litteris D, & T. Huius vitioſum hodie in parte ſonum eſſe: nec iuuari à falſo Papyrio. An T, Viuum ſignificauerit? Iſidorum fortean correxerim. Lapidibus data lux.

CAP. XV. De ſex litteris facillimæ pronunciationis iunctim dictum. N à Græcis aut Latinis ſæpe omitti: ſed malè.

CAP. XVI. De litterâ S, quæ multis veterum inuiſa, & culpata. A nobis ea releuatur. Romani quàm crebrò vſurparint, & pænè ante omnes litteras? X crucem referre. quædam de variâ crucium figurâ. Artemidorus, & Maximus & Iſidorus epiſcopi illuſtrati. De litterâ Z, & ordine omnium ſoni.

CAP. XVII. Ad Accentus tranſitum. eorum in Pronunciatione vtilitas, ſiue Neceſſitas. Definiuntur, diuiduntur.

CAP. XVIII. De Tenoribus propriè. quibus aliis nominibus dicti? quid ſint? quotuplices ſint? Definiti omnes, & notulis ſuis inſigniti. De Sigmæ formâ per occaſionem diſſertum vberiùs.

CAP. XIX. Accentus olim nec Latinis nec Græcis ſcriptitatos eſſe. lapides, qui adſerere videbantur, reiecti aut aliorſum tracti.

CAP. XX. De Legibus Tenorum, quas Grammatici tulerunt. Eas promptas facilesque eſſe. à Fabio benè & ſtrictè comprehenſas. Plura in Notis, quæ ad rei totius lucem.

CAP. XXI. Moris in Tenoribus priſci indagatio haud obuia. Legibus & Acumine ſuo preſſerunt Grammatici. Quædam tamen ex iiſipſis eruta contra leges. Non videri Tenores ſemper accommodatos ad ſillabæ modum.

CAP. XXII. Laquei & velut ænigmata hac in re ſoluta. Agellij multis locis immiſſa lux. item Feſti, Victorini, ante omnes Ciceronis. oſtenſum de litteris eos loqui, non de ſillabis. Tu lege, vide, diſce aut doce.

CAP. XXIII. Clauſula operis. Votum, vt hæc locum vulgò reperiant: quod facilè, ſi velint pueritiæ doctores. Res ipſa honeſta, & vtilis inprimis ad originationes vocum.

FINIS INDICIS.

APPROBATIO.

DIALOGVS *iſte de Recta Pronunciatione linguæ Latinæ à I. Lipſio clariſſimo Academiæ Louanienſis Profeſſore conſcriptus, præter voluptatem, hanc quoque vtilitatem adfert, quòd non priſcis modò libris, verumetiam lapidibus, & lucem immittat & correctionem adhibeat.*

Guilielmus Fabricius Nouiom, Apoſtolicus ac Regius librorum Cenſor.

RATIO

RATIO PRONVNCIANDI LITTERAS EX MARCIANO CAPELLA.

MARCIANVS *Capella formationem litterarum ad hunc modum exſecutus eſt:*

A, *ſub hiatu oris congruo ſolo ſpiritu memoramus:*
B, *labris per ſpiritus impetum recluſis edicimus:*
C, *molaribus ſuper linguæ extrema appulſis exprimitur:*
D, *appulſu linguæ circa ſuperiores dentes innaſcitur:*
E, *ſpiritus facit lingua paullo preſſiore:*
F, *dentes labrum inferiùs deprimentes lingua palatoq́ue dulceſcit:*
G, *ſpiritus cum palato:*
H, *contractis paullum faucibus ventus exhalat:*
I, *ſpiritus propè dentibus preſſis:*
K, *faucibus palatoq́ue formatur:*
L, *lingua palatoq́ue dulceſcit:*
M, *labris imprimitur:*
N, *lingua dentibus appulſa collidit:*
O, *rotundi oris ſpiritu comparatur:*
P, *labris ſpiritus erumpit:*
Q, *appulſu palati ore reſtricto:*
R, *ſpiritum lingua criſpante corraditur:*
S, *ſibilum facit dentibus verberatis:*
T, *appulſu linguæ dentibus impulſis excuditur:*
V, *ore conſtricto labriſq́ue promulis exhibetur:*
X, *quidquid* C & S *formauit, exſibilat:*
Y, *appreſſis labris ſpirituque procedit:*
Z, *verò idcirco Appius Claudius deteſtatur, quòd dentes mortui, dum exprimitur, imitatur.*

EX TERENTIANO MAVRO.

Nunc ſingula quam poſſideant in ore ſedem, *Vocalium ſoni.*
Ictusq́ue ſuos concipiant, & vnde rumpant,

Vt quiuero verſu blaterabo Sotadæo.
A prima locum littera ſic ab ore ſumit,
Immunia rictu patulo tenere labra,
Linguamque neceſſe eſt ita pendulam reduci,
Vt niſus in illam valeat ſubire vocis,
Nec partibus vllis aliquos ferire dentes.
E quæ ſequitur vocula diſſona eſt priori,
Quia deprimit altum modico tenore rictum,
Et lingua remotos premit hinc & hinc molares.
I porrigit ictum geminos prope ad ipſos,
Minimumque renidet ſupero tenus labello.
O Graiugenûm longior altera eſt figura,
Alter ſonus, atque temporum nota variata,
Compendia noſtri meliora crediderunt,
Vocalibus vt non niſi quinque fungeremur;
Productio longis vt daret tempora bina,
Correptio plus tempore non valeret vno.
Hinc ητα minùs ſcribimus, hinc & ω ſupremum;
Vna quoniam ſat habitum eſt notare forma,
Pro temporibus quæ geminum miniſtret vſum.
Igitur ſonitum reddere cùm voles minori,
Retrorſus adactam modicè teneto linguam:
Rictu neque magno ſat erit patere labra.
At longior alto tragicum ſub oris antro
Molita, rotundis acuit ſonum labellis.
Y quam memorant, vocibus auia eſt Latinis;
Vocalibus autem quoniam iugata Græcis,
In noſtra etiam verba dabat frequenter vſum.
Subiecimus illam, cui nomen V dederunt,
Vocalem, ſonantes ſibi quæ iugaret omnes,
Et ſola ſonum redderet ex ſua figura,
Quem ſcribere Graius, niſi iungat OY, nequibit:
Hanc edere vocem quoties paramus ore,
Nitamur vt O dicere, ſic citetur ortus:
Productiùs autem coëuntibus labellis,
Natura ſoni preſſior altiùs meabit.

Iam cetera, non ordine quo ſolent, loquemur: *Conſonantium ſoni.*
Verùm vt cuique eſt proximitas loci, ſoníve.
Ne dicta priùs me ſubigat referre rurſum
Vicinia vocum, modico dirempta puncto.
B, littera, vel P, quaſi ſyllabæ videntur,
Iunguntque ſonos de gemina ſede profectos:
Nam muta iubet portio comprimi labella:
Vocalis at intus locus exitum miniſtrat.
Compreſſio porrò eſt in vtraue diſſonora:
Nam prima per oras etiam labella figit,
Velut intus agatur ſonus: aſt altera contrà
Pellit ſonitum de mediis foras labellis.
Vtrumque latus dentibus adplicare linguam
C preſſius vrget, ſed & hinc hincque remittit,
Quo vocis adhærens ſonus explicetur ore.
G porrò retrorſum coït, & ſonum prioris
Obtuſus ipſi propè ſufficit palato.
At portio dentes quoties ſuprema linguæ
Pulſauerit imos, modicéque curua ſummos;
Tunc D ſonitum perficit, explicatque vocem.
T, qua ſuperis dentibus intima eſt origo,
Summa ſatis eſt ad ſonitum ferire lingua.
K perſpicuum eſt littera quòd vacare poſſit;
Et Q ſimilis: namque eadem vis in vtraque eſt.
Quia qui locus eſt primitus vnde exoritur C,
Quaſcumque deinceps libeat iugare voces,
Mutare neceſſe eſt ſonitum quidem ſupremum:
Refert nihil, K prior, an Q. ſiet, an C,
Aut G, quoque, vel C, ſimili parique lege
Addi, quaſi deſit, numero poteſt priorum.
Nulli dubium eſt, faucibus emicet quòd ipſis
H littera, ſiue eſt nota, quæ ſpiret anhelum.
Quin hanc etiam Grammatici volunt vacare,
Quia non adicit litterulis nouum ſonorem:
Sed Græcula quædam ſcholicæ nitela vocis
Vocalibus apta, ſed antepoſita cunctis:

Haſtas,

Haſtas, hederas, cùm loquor, Hiſter, hoſpes, huius,
Solum patitur quattuor ante conſonantes:
Græcis quoties nominibus Latina forma eſt,
Si quando choros, Phyllidas, Rhamnes, thyma, dico.
Septem reliquas hinc tibi voce ſemiplenas,
Vix lege ſolutus poterit ponere ſermo:
Has verſibus aptè quoniam loqui negatur;
Inſtar tituli fulgidula notabo milto.

F.

Imum ſuperis dentibus adprimens labellum
Spiramine leni, velut hirta Graia vites,
Hanc ore ſonabis modò quæ locata prima eſt.

L.

Aduerſa palati ſupera premendo parte,
Obſtansq́ue ſono, quem ciet ipſa lingua nitens,
Validum penitus neſcio quid cogit inire,
Quo littera ad aures veniat ſecunda noſtras,
Ex ordine fulgens cui dat locum ſinopis.

M.

At tertia clauſo quaſi mugit intus ore.

N.

Quartæ ſonitus fingitur vſque ſub palato,
Quo ſpiritus anceps coëat naris & oris.

R.

Vibrat tremulis ictibus aridum ſonorem,
Has quæ ſequitur littera.

S. X.

——— *Mox duæ ſupremæ*
Vicinæ quidem ſibila dentibus repreſſis
Miſcere videntur; tamen ictus, vt priori

S prom-

S promptus in ore eſt; agitur pone dentes
Sic leuis, & vnum ciet auribus ſuſurrum.
Mixtura ſecundæ geminum parat ſonorem:
Quia C. ſimul & quæ prior eſt iugando niſum,
Retrorſus adactam ſolidant premuntque vocem.

EX VICTORINO AFRO.

A, *littera rictu patula, ſuſpensâ, neque impreßâ dentibus linguâ enunciatur.*

E, *repreſſo modicè rictu oris, reductiſque introrſum labiis effertur.*

I, *ſemicluſo ore, impreßiſque ſenſim linguâ dentibus, vocem dabit.*

O, *vt* E, *geminum vocis ſonum pro conditione temporis promit. qui correptum enunciat, nec magno hiatu labra reſerabit, & retrorſum actam linguam tenebit: longum autem productis labiis, rictu tereti, lingua arctioris pendula ſonum tragicum dabit. Cuius obſeruationis & in* E *littera ſimilis penè ratio eſt.*

V, *litteram quoties enunciamus, productis & coëuntibus labris efferemus.*

B, & P, *litteræ diſpari inter ſe oris officio exprimuntur. nam prima, exploſo è mediis labiis ſono: ſequens compreſſo ore, velut introrſum attracto vocis ictu, explicantur.*

C, *etiam &* G, *ſono proximæ, oris molimine niſuque diſſentiunt. nam* C, *reductâ introrſum linguâ, hinc atque hinc inter molares ſurgens, hærentem intra os ſonum vocis excludit:* G, *vim prioris, pari linguæ lapſu palato ſuggerens, leniùs reddit.*

D, & T, *linguæ ſublatione ac poſitione diſtinguuntur. nam cùm ſummos atque imos coniunctim dentes ſuprema ſui parte pulſauerit,* D, *litteram exprimit. quoties autem ſublimata partem, qua ſupernis dentibus eſt origo, contingent,* T, *ſonore vocis explicabit.*

K, & Q, *vtramque exprimi faucibus, alteram diſtento, alteram producto rictu manifeſtum eſt.*

F, *litteram imum labium ſupremis imprimentes dentibus, reflexâ ad palati faſtigium linguâ leni ſpiramine proferemus.*

L, *validum neſcio quid per partem palati, qua primordium dentibus ſuperis eſt, linguâ trudente, diducto ore perſonabit.*

K *At*

At M, *impreſſis inuicem labiis, mugitum quendam, intra oris ſpecum attractis naribus, dabit.*

N, *verò, ſub conuexo palati linguâ inhærente, gemino naris & oris ſpiritu explicabitur.*

Sequetur R, *quæ vibratione vocis in palato, linguæ faſtigio fragorem tremulis ictibus reddit.*

Duæ ſupremæ S, *&* X, *iure iungentur, nam vicino inter ſe ſono, attracto ſibilant rictu: ita tamen, ſi prioris ictus ponè dentes excitati ad medium lenis agitetur: ſequentis autem, craſſo ſpiritu hiſpidum ſonet, qui per coniunctionem* C, *&* S, *quarum & locum implet, & vim exprimit, vt ſenſu aurium ducamur, efficitur.*

Z, *apud nos vltima, in quâ non ſonus litteræ ſed vocabulum, & duplex ſyllaba eſt.*

PRIVILEGIVM CÆSAREVM.

RVDOLPHVS SECVNDVS diuina fauente clementia electus Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclauoniæ Rex, Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Stiriæ, Carinthiæ, Carniolæ & Wirtembergæ, &c. Comes Tirolis, &c. Noſtro & Sacri Imperij fideli dilecto IVSTO LIPSIO gratiam noſtram Cæſaream. Poſtquam inter alia, quę DEVS immortalis hominibus liberali manu dedit dona, illuſtria inprimis illa & quaſi diuina ſunt, quæ in literis liberalibusque diſciplinis conſiſtunt, quibus ſcilicet homines non tantùm ab animalibus ceteris rationis expertibus, ſed à rudi etiam & imperito hominum vulgo ita diſtinguuntur, vt tanquam Dij quidam ſplendeſcere in terris videantur: rem ſanè præclaram ſeque dignam illi præſtant, qui diligentem iis ipſis in literis ac diſciplinis operam ponunt: præclariſſimam verò & Reipub. vtiliſſimam, qui eas ita excolunt, vt aliorum menti docendo, ſcribendo lumina præferant, eosque ex ignorantiæ tenebris quaſi manu educant. Quos excitare, quos amare atque animare ad dignitatis noſtræ munus, ad quod Diuino vocati beneficio, conceſſuque ſumus, inprimis pertinere exiſtimamus. Cùm itaque ab iis, quorum nobis ſpectata fides, quique iudicare de Literis poſſint, accepimus, inſignes te animi ingeniique tui dotes tibi à natura inſitas à primis temporibus ætatis tuę ita literarum ac diſciplinarum ſtudiis excoluiſſe atque exornaſſe, vt olim iuuenilibus adhuc annis præclara floreſcentis minimeque vulgaris eruditionis ſpecimina præbueris, dum obſcura in antiquis ſcriptoribus loca, quæ quædam tanquam luſtra erant, illuſtraſti, quæque in iis iniuria temporum deprauata & corrupta fuerunt, reſtituiſti, dum vetuſta Latinæ antiquitatis rudera in nouam ſubinde ſtructuram ſingulari artificio eleganter conuertiſti: ad exquiſitam adeò & raram doctrinam, quæ magnam de te apud doctos quoſque viros opinionem excitarit, perueniſſe, eamque variis abs te libris acri & graui cum iudicio ſcriptis atque in lucem editis oſtendiſſe, vt in eo quod tam feliciter tractes ſcriptionis genere paucos tibi pares hodie reperire ſit: iam verò matura te ætate virum, viro magis magisque digna, & viris doctis grata ac Reipub. vtilia ſcribere, quæq. à primis illis Romanis olim auctoribus ſcripta fuerunt, à mendis purgare, & lectiſſimos quoſque ex Muſarum hortis, in quibus aſſiduè verſeris, flores colligere, concinnare, quibus Lectores mirificè recrees, & eorum pectus ad prudentiam, probitatemque informes: haudquaquam prætermittere voluimus, quin Reipub. ad quam hæc abs te ornamenta conferuntur, cauſa, Cæſareo te noſtro elogio decorandum, & quamuis per te ſatis ipſe animatus ſis, animãdum magis patrocinioq. noſtro defendendum pro benigna noſtra in te ſuſciperemus voluntate. Quoniam verò lucubrationibus atque operibus tuis in lucem edendis, peculiarem te eligere velle Typographum, accepimus, Diplomate hoc noſtro priuilegioque te & Typographum tuum aduerſus quorumcunque fraudem, qui lucri cauſa, quod fieri ſolet, eadem excudere aut typis imitari forte velint, munitos cupimus. Quamobrem pro auctoritate noſtra Cæſarea decernimus, ſtatuimus, vetamusque, ne quis Typographorum, Bibliopolarum,

aut aliorum, qui librariam negotiationem exercent, eos libros, quos tu editurus es, quocunque modo, charactere, aut forma, ſiue integros, ſiue aliquam eorum partem typis imitari, edere, excudere, aut venundare intra ſacri Romani Imperij, Regnorumq́. ac Dominiorum noſtrorum hæreditariorum fines triginta annis proximis à primo editionis die computandis, abſque tuo tuorúmve hæredum conſenſu audeat: Hac autem lege addita, vti tria vt minimum cuiuſque libri exemplaria, quemadmodum moris eſt, ad Imperialem noſtram Cancellariam mittantur. Si quis verò edictum hoc noſtrum tranſgredi, violare, aut contemnere deprehenſus fuerit, eum non ſolùm eiuſmodi libris, tibi hæredibúſve tuis, auxilio Magiſtratus, vbicunq reperti fuerint, vendicandis, priuari, ſed triginta etiam Marcharum auri puri mulcta, cuius ſemiſſis quidem Fiſci noſtri Procuratori, fraudis vindici: alter verò ſemiſſis, tibi hæredibúſve tuis pendatur, puniri volumus. Mandantes vniuerſis & ſingulis noſtris & ſacri Romani Imperij ſubditis & fidelibus dilectis, tam Eccleſiaſticis quàm Politicis, cuiuſcumque ſtatus, gradus aut ordinis extiterint, præſertim verò iis, qui in Magiſtratu conſtituti, vel ſuo vel ſuperiorum ſuorum loco aut nomine, ius dicunt, iuſtitiámvę exercent, ne quemquam hoc Priuilegium noſtrum impunè violare, ſpernere aut negligere patiantur: Sed, ſi quos contumaces compererint, conſtituta à nobis mulcta, eos puniri & quibuſcunque modis coërceri curent, ni & ipſimet grauiſſimam noſtram in ſe conuertere indignationem velint. Id quod hoc Diplomate, manu noſtra ſubſcripto, & Cæſarei noſtri ſigilli impreſſione munito, confirmamus. Datum in arce noſtra Regia Pragæ, die prima menſis Auguſti. Anno Domini Millesimo, Quingenteſimo Nonageſimo ſecundo. Regnorum noſtrorum Romani decimo ſeptimo, Hungarici vigeſimo, & Bohemici itidem decimo ſeptimo.

Subſign.

RVDOLPHVS.

Iacobus Curtius à Senfftenaw.

Ad mandatum ſacræ Cæſ. ræa M^tis proprium.

Io. Baruitius.

Additum ſigillum Cæſ. M^tis in cerâ rubrâ.

SVMMA PRIVILEGII REGII.

PHILIPPVS Dei gratia Hiſpaniarum, &c. Rex Catholicus, diplomate ſuo ſanxit, nequis, Iuſti Lipſij Hiſtoriarum in alma Vniuerſitate Louanienſi Profeſſoris, & item Hiſtoriographi ſui libros quoſcunque, à Cenſoribus legitimis approbatos, præter ipſius, heredúmve eius, voluntatem, intra triginta annos à prima ſingulorum librorum editione computandos imprimat, aut alibi terrarum impreſſos, in has inferioris Germaniæ ditiones importet, venaléſve habeat. Qui ſecùs faxit, præter librorum confiſcationem triginta marcharum auri puri illatione mulctabitur. Vti latiùs patet in litteris, datis Bruxellæ XIV. Feb. M.D.XCVII.

Signat.

Verreycken.

Tibi IOANNES *MORETE, pro amicitiâ quæ mihi cum Plantino (heu, quondam meo) & Plantinianis eſt ac fuit, tibi, inquam, permitto, vti* DE RECTA PRONVNCIATIONE LINGVÆ LATINÆ DIALOGVM, *quem poſtremò recenſui, typis tuis excudas ac diuulges. Nequis alibi alius præter te, cupio ſiue iubeo, ex lege quam magnus Cæſar & Rex meus dixerunt.*

Iuſtus Lipſius.

ANTVERPIÆ,
EX OFFICINA PLANTINIANA,
APVD IOANNEM MORETVM.
M. D. XCIX.

LABORE ET CONSTANTIA